פרשת **ראה** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתק"י שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לקראת יומא דהילולא של מרן רביה"ק זי"ע

הוא יקראני אבי אתה

בין עצים עבותים, ודרכים מפותלים ומסובכים, הלך האב לטייל עם בנו הקטן שלובי זרוע, וטיילו להנאתם במנוחה והשקט, עד שבין הדרכים טעה הבן ונאבד מאביו, והבן בראותו שאין אביו עמו מירר בבכי.

וימצאהו איש והנה תועה בשדה, ויעץ לו להילד הנאבד חיש מהר ושא נא קולך בקול רם, כי בוודאי אביך נמצא בקרבת מקום, כי אם תמתין עוד זמן קט הוא יתרחק ושוב לא ישמע קולך, וכן עשה והרים קולו ויבך בקול רעש גדול, ואביו שמע את הקול, וימצאהו ויקחהו אל ביתו.

משל זו אמר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע פעם בעמדו על הציון של אביו הקדוש מהר"י זי"ע ביומא דהילולא, ובבכיות עצומות ורשפי אש אמר שהנמשל הוא: שצדיקים במיתתן הולכין מחיל אל חיל, ומתרחקין מהעולם הזה יותר ויותר עד שלא שומעין מה שנעשה בהאי עלמא, אבל כשבא היומא דהילולא הצדיק יורד להעולם הזה, ואז הוא הזמן לצעוק ולהתחנן לפניו שיעמוד לנו למליץ, כי עכשיו הוא קרוב אלינו, ועוד ישמע קולינו, ובהתרגשות עצומה צעק: אבי אבי הכר נא קול בנך הוא.

על כן מה ראוי להתבונן ולהתכונן בהאי זימנא כד מטא שעתא יומא דהילולא רבא מאבינו רועינו מרן רביה"ק והטהור זיועכי"א, שבהאי יומא הוא יורד ממקום גבוה למקום נמוך ובוודאי ישמע את קולינו ויפיל תחינה ובקשה לפני שומע תפילה.

והזמן גרמא שהוא שעת רחמים ועת רצון לפעול כל מיני ישועות ורפואות כדמובא בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע לפרש מאמר הגמ' חייב אדם לפקוד את ביתו בשעה שיוצא לדרך, דהכוונה הוא על הצדיק שביום היארצייט הולך מחיל אל חיל וביום זה הוא יוצא לדרך, שמקודם צריך להשפיע על כנסת ישראל אך טוב וחסד.

ומתאמרא מא' מתלמידי בעשטה"ק זי"ע שפי' הא דאמרו חז"ל צדיקים במיתתן קרויין חיים, שצדיקים לאחר פטירתן – קרויין – ליינען די קוויטלעך און בקשות אזוי ווי ביים חיים, עכלה"ק, ועל כן נקווה שמה כאן עמד ושימש אף שם עומד ומשמש וישפיע לנו שפע רב משמי מרום, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו במהרה בימינו אמן.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר לו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות להכפה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפבן ..... ו
פיתקית ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיגכהלכה ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבתי ..... יא
פשוטלהן פלכים ..... יב

אגרת פרק ה'



להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©



ברכה עד בלי ד"י

מזהרי ציון קרתא קדישא, נשנר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, עוטה כשלמה אורה, בונה ומקים עולמות של תורה, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש, עושה ומעשה במדת הנודש, פועל פעולות נדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות.

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד מו"ה

יחזקאל דוד בערקאוויטש

טראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יצ"ו

חבר וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו הק' פעיה"ק ת"ו

זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו

לרגל יום שמחת אירוסי בתו למזל טוב

עב"ג הבח"ח העילוי והמצוין ארי' שבחבורה כש"ת

כמר עזריאל נ"ו

בן ידידינו החשוב, מש"ה שפיר קאטרית בשפתו עם חברים כתוכבי קהלתינו פעיה"ק ת"ו

מוה"ר משה גוטמאן הי"ו

אב"י בקהלתינו הק' בבארא פארק יצ"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוו מע"כ מבל יז"ח רב נחת דקדושה, בממדה נדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת נואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בהוקרה והערכה

וועד קרן הבנין

פעיה"ק ירושלים תובב"א



אם נרצה לעשות רצונו ית', יספיק לנו הש"י צרכינו כדי שנוכל לקיים מצוותיו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. הן ידוע הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: את הברכה 'אשר' תשמעו, ובהקללה נאמר: והקללה 'אם לא' תשמעו. והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש) על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים הגשמיים, הלא 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:) ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום שכר מצוה, **רק הקב"ה מבטיחנו שבאם נרצה לילך בחקותיו ומצותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות ועיכובים,** וכמובא בגמרא (ברכות לה: עיי"ש) שדורות הראשונים, מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זה וזה נתקיימה בידן, ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה) עיי"ש בלשונו הקדוש.

ובזה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. את הברכה אשר תשמעו', היינו, **לא שאנכי נותן לכם ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם** [עבור התעוררות רצון זך שלכם] **ברכה אשר תשמעו, היינו שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.**

ישמח ישראל

המצפה ומחכה להתעוררות יזכה אליה

שמור ושמעת וגו'. יש לפרש על דרך דתנן (אבות ו, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", **ואמר אא"ז** (הבעש"ט הק') **זללה"ה** מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע, ואמר **דעל ידי הכרוז באים הרהורי תשובה לאדם בכל יום, ומי שרוצה לשקול בפלס הגליו ולבקש דרך ה', ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.** וזהו הרמז: **"שמור"** לשון ציפוי וייחול (מלשה"כ "יאביו שמר את הדבר", ופירש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבא"), היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', ואז בודאי **"ושמעת" אלו הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל יום, איתערותא דהבת קול.**

דגל מחנה אפרים

ע"י שהאדם מתקן מעשיו ודרכיו, יזכה ויתעורר לבבו לחשוק לעבודתו ית'

'וכי ירבה ממך הדרך', רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת הבורא ברוך הוא, ותאמר בלבבך **'כי לא תוכל שאתו'**, שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו יתברך, אמר הכתוב תדע **'כי ירחק ממך המקום'**, רצה לומר זה הוא מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השם יתברך קרוב אליו, **'קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו'**, וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נועם אלימלך

רק אם אחרי עשיית המצוה ימצא בה חסרונות ידע נאמנה כי עלתה לרצון לפני הש"י

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום וגו'. הנה מצות ומעשים טובים נקראים 'דרך', כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, לב): **"דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי".** וידוע מספה"ק **שכשאדם חושב שקיים מצוה בשלימות, ומתוך כך בא לידי פניות וגדלות, אזי ידע בבירור שלא נחשבת לו לכלום, ולא תיחשב לו כי אם כשימצא איזה חסרון במצוה שעשה, כי עי"ז בא לידי הכנעה ושפלות.** "ועל דרך הלצה, אם המצוה גדולה בעיניו, אם כן דבר גדול לא יכול לעוף ולעלות למעלה, אבל אם המצוה קטנה בעיניו תוכל לעלות למעלה", והוא שאמר דוד המלך ע"ה: **"דרך מצותיך ארוץ"** אשבר וארוצין (מלשה"כ שופטים ט:: "ותרץ את גולגלתו"), כלומר, המצות שאני עושה צריך אני לשברן ולחשוב תמיד החסרונות שבהן, כי מתיירא אני **"כי תרחיב לבי"** ח"ו בגדלות ופניות, ובזה שאני משברן ומוצא בהן חסרון, על ידי זה אני נכנע ושפל.

וזהו הרמז: **"וכי ירבה ממך הדרך"** שירבה בעיניך המצות והמעשים טובים שעשית, אזי תדע נאמנה ש**"לא תוכל שאתו"** להגביהם ולהעלותם למעלה, **"כי ירחק ממך המקום"** על ידי מחשבות הגדלות והפניות, יהיה המקום ב"ה רחוק ממך, כדכתיב (תהלים קא, ה:): "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" (עי' סוטה ה.), **וזהו: "כי ירחק ממך המקום".**

דודאים בשדה

זהרורי אורה
לספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות עצמיתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ליגרם אינש והדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו וע"ז יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה. יתבאר עפי"ד ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש והדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) **כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחזים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו וחשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינ"ו בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותום', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת",** היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. (מתוך ד"ק בדרשה להאברכים בחוהמ"ס) **נתייסד** כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה העניין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך בו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מעניש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, **'וסקלתו באבנים',** המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' 'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות לחש"ו), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** (ע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (ליקוטים שובבי"ם)

המרגיש מתיקות התורה, אין מבין איך שייך לבקש שכר על לימודה, שעסק התורה עצמה הוא אצלו תענוג

את הברכה אשר תשמעון וגו' אומרו 'את' (דהול"ל הברכה אשר תשמעון), להעיר כי מלבד הברכה (–השכר) המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעו, **"כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש",** כאומרו (ישעיה נה, ג) 'שמעו ותחי נפשכם', **והמרגיש בטעם התורה תשיחנו**

נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרח"ק מהר"י וללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, ככל זאת, על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרח"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

תפילה

שיהיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה **'את הברכה'** את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום **'אשר תשמעו'** שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' **'אל מצות ה' אלקיכם'**, זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

[ובענין זה ראה לשון הזה"ק פר' עקב (דף רע"א:) כַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפְתָחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְטָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פִּתְחִין. וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ דִּוְרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, **דָּא הוּא דִּוְרוֹנָא בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בִּרְכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עָלַיְהּ אָמֵן. דְּכָל בִּרְכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עָלַיְהּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת,** עכ"ל הזה"ק].

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב **'וצדיק** (אחד) **יסוד עולם'** [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) **'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר** (משלי י, כו) **וצדיק יסוד עולם**], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) **אז יבנה** בהמ"ק במהרה בימינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל **'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים'** כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** יעשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעוורים הביטו וכו'**, וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'**. אִם תִּבְעָיוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, **'בְּעָיוּ'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וַתּוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. **'אָתְיוּ'**, **כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבְּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'בְּקֶר וְגַם לָיְלָה'**, קְרָא וְאָמַר אָתְיוּ. **זַכְאָה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עֲלוֹן**, וְקְרָא לוֹן לְקָרְבָא לוֹן לְגַבֵּיהּ, עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

[פי': 'אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'. אם תִּבְקְשׁוּ בַּקָּשׁוֹתֵיכֶם פִּתְפִּלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשׁוֹתֵיכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אָתְיוּ' – כְּמִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת פָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה' קְרָא וְאָמַר 'אָתְיוּ'. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו].

הרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף



דבש תמרים



פנינים יקרים, מלאך חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי החיים

נתון תתן לו ולא ירא לבבך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'. ויובן כי הנותן צדקה אל ידמה בעיניו שהוא נותן משלו, רק שהכל עניים כי ערום יצא כל אדם מבטן אמו, והקב"ה נותן צדקה לכל הברואים כאמרם ז"ל שכל העולם כולו נזין בצדקתו של הקב"ה, רק הקב"ה השפיע בשביל העני ומעורר לאדם שיתן ויעשה שליחותו ליתן לעניים, ואל ירא בעיניו כי אינו נותן משלו כלום רק שהוא השליח שהרי מקבל שכר שליחות, והנה בשעת שנותן השליח אין זה נתינה חדשה כי כבר נתן מאת המשלח רק שהשליח נותן לידי העני והמשלח נותן לו, וזי"ש נתו"ן מה שהוא כבר נתן מהשי"ת בשביל העני, תתן לו דוקא ר"ל רק שאתה הנותן לידו כי אין אתה רק השליח, ע"כ ולא ירא לבבך בתתך לו ר"ל מה שאתה השליח, כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו', והוא לך שכר השליחות.

(ישמח משה)

☆

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון כי פתוח תפתוח וגו'. יש לפרש כי יש מי שמבקשים ממנו צדקה לעניים, ומענה בפיו שקרוביו עניים ועיניהם נשואות אליו, אבל אין זה מענה נכונה כי בשביל שנותן לקרוביו אינו נפטר מלתת גם לזולתם באם ידו משגת לתת לזה ולזה, וזי"ש כי יהיה בך אביון מאחד אחיך היינו מקרוביך שעליך מוטל לפרנסם, וגם באחד שעריך בעריך שאינו קרוביך, ועל זה אומר לא תאמין וגו' ולא תקפוץ את ידך לתת לעניים, מאחיך האביון כלומר מכח שאחיך אביון ואתה צריך ליתן לו, כי פתוח תפתוח את ידך ליתן לו, לאחרים ולקרוביך.

(ויטב לב)

☆

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'א. וי"ל עפ"י הידוע דאף שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אעפי"כ בכללות ישראל לא נמצא עולתה בהם, כי כאו"א נמצא בו דבר טוב ומדה טובה זה עוסק בתורה וזה עוסק בגמ"ח לא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן כולן שוין לטובה, והנה מודעת זאת דבאם כאו"א מישראל יזכה להשלים א"ע מלא קומתו אזי נאמר עליי וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך מכל יחיד מישראל, אבל באם לא זכו איז צריכין להיות באגודה אחת ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, והנה בשלש רגלים באו בנ"י למדרינה גדולה שכאו"א היה לו בחי' קריאת שם ה' פני אל, כמ"ש בסה"ק עה"פ ולא יראו פני ריקם, וזש"ה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, וא"כ היו כולם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ד רבותי"ק עצי התמרים

רב העיר מוכרח לומר 'אנכי', ולהנהיג את קהלתו ביד רמה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. פעם באו אנשי קהילת בערעבעשט, עם רבם הגאון ר' רפאל גרוס זצ"ל לפני דודו מרן ה"קדושת יו"ט" זללה"ה, להתלונן שרבם אינו מסכים לומר לפניהם דברי תורה, פנה ה"קדושת יו"ט" אל חתן אחותו הרב ואמר: למה ועל מה? ענה הרב: מי אני ומה אני שאומר לפניכם תורה. הייתה אז פרשת ראה, ו"הקדושת יו"ט" דרש את הפסוק **"ראה אנכי נותן לפניכם היום"**, באומרו, שאת התיבה "אנכי" אפשר לפרש בשני פירושים, לפעמים יש לפרשה בלשון בתמיהה, כלומר "ראה, מי אנכי", אך לפעמים צריך לפרשה "אנכי"! אני הוא!. וזהו כוונת הפסוק **"ראה אנכי נותן לפניכם היום"**, לפי "היום", כך תנהגו ב"אנכי". **בינך לבין עצמך יכול אתה לומר "מי אנכי". אך "היום", כרב העיר, צריך אתה לומר: "אנכי"! לומר תורה, ולהנהיג את הציבור ביד רמה.**

נחלת פנחס (דף קל"ט)

אם רוצים שהבנים ילכו בדרך האמת, אסור לנטות ולהתפשר על האמת

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. שמעתי בשם מרן הגה"ק מסאטמאר (שליט"א) **[זצוק"ל]**, שפי' דלעתיד יהי' הכל ברכה בסדר אחד לגמרי בעה"י, אבל בזמן הגלות קודם תיקון הגמור של ביאת המשיח, מתנהג הכל ע"י סדר של ברכה וקללה, וזה לרגלי חסרון אמונה שלימה בי"ג עיקרים ר"ל, וזהו **'ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב'** וגו', שמא יאמרו ישראל באיזה דרך שנרצה נלך, ת"ל **'ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעיך'**, כי יש הרבה דרכים ר"ל, והדרך האמת הוא בלא שום פשרות שבעולם ובלא שום נטיות כלל וכלל. כי בדרך האחר סיים מרן דבריו הקדושים בקול חוצב להבות אש **'לאחוז בשני דרכים כאחד', אין זה 'ובחרת בחיים'**, ותורתינו הקדושה הזהירה אותנו שנלך בדרך האמת של **'ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעיך', כדי שהדורות הבאים יהיו מקושרים לד' ולתורתינו הקדושה.** והשי"ת ירחם עלינו וישים קץ לחושך, וישלח לנו הגואל צדק במהרה דידן, אמן.

בית אולפנא (ח"ב עמ' צ"ג)

באגודה אחת בלב אחד, ועי"ז היה את פני ה"א, כלומר שכאו"א היה לו אור פני מלך חיים שהשם נקרא עליו. **(קדושת יו"ט)**

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו'. ויבואר עפ"ד הגמ' ביקש איוב לפטור את העולם אמר רבש"ע בראת שור פרסתיו סדוקות וכו' בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חביריו ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תבלין תורה, וביי המהרש"א כי איוב טען שהאדם מוכרח במעשיו בתולדתן בטבעו, לכן לקח דמיון מן השור שהוא מובחר שבמינים והחמור שהוא שפל שבמינים, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה לקבל שכר או עונש, כיון שכ"א מוכרח מצד טבעו מיום הבריאה, כ"כ אין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חבריו כי הדבר תלוי בידי האדם כי ברא הקב"ה יצה"ר שע"י נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה נגדו ע"כ, וז"ש ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, לכאורה קשה האיך שייך ליתן ברכה וקללה והרי האדם מוכרח מצד טבעו, לזה המשיך את הברכה אשר תשמעו ס"ת תור"ה, כי ע"י כח התורה הדבר תלוי בידי האדם. **(ברך משה)**

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וכתב הבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, וצריך ביאור מה הרמז בזה. ויתבאר עפימ"ש קיז זלה"ה בקדושת יו"ט (פ' במדבר) לפרש הכתוב מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ולי"ד דפתח בדיבור מגיד דבריו ומסיים בעשייה לא עשה כן, ויובן דהנה בדבר הי שמים נעשו וכל עשיותיו של הקב"ה עושה רושם כמו עשיה ממש ומשעת קבלת התורה הוריש כח זה גם לבני ישראל עם קרובו שביד ישראל יש כח לעשות נפלאות בדיבורם בלבד, וזה ביאור הכי מגיד דבריו ליעקב היינו דבריו שהם עשיה גמורה אותן הדברים הגיד ומסר לישראל שיהיי גם בכוחם לפעול עשיה בדיבורם, חוקיו ומשפטיו לישראל ר"ל הסדר והנימוס שלו שבדיבור יתעבד מעשה זה מסר לישראל, וגמר אומר לא עשה כן לכל גוי דהיינו שאצל אומה"ע אין עשיה כלל בדבריהם עכלה"ק, ובזה יובן דברי הבעה"ט ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות כלומר שכח דיבורו של הקב"ה הוא נותן לפניכם היום ועי"ז יכולים לפעול ברכה ע"י אנכי שבעשרת הדברות ששם הגיד דבריו ליעקב ומסר הכח לישראל שישפיעו ברכה ע"י דיבורם ויתעביד להן עי"ז גם בעשייה וזהו בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה"ק עצי התמרים

כי ירחיב וגו' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר, כי ירחק ממך המקום וגו'.

י"ל על פי מאמר המדרש (ב"ר פס"ח ס"ט) ויפגע במקום, זה הקב"ה, שהוא מקומו של עולם. וזהו הסמיכות, כי תאוה נפשך לאכול בשר, בכל אוות נפשך תאכל בשר, אבל דע לך, כי אכילת בשר תאוה גורם כי ירחק ממך המקו"ם, שירחק ממך הדביקות בהשי"ת הנקרא מקום, שאם האדם הוא שקוע בתאוות הגשמי נעשה בעצמותו מגושם, ושוב אינו מרגיש קירבת אלקים.

גם יש לומר, על פי מה ששנינו במס' אבות (פ"ה מ"ה) מעולם לא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים. הנה חכמינו ז"ל דקדקו בלשונם הזך לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום, ולא אמרו חכמים שלא היה המקום צר, אלא לא אמר אדם, והיינו כי באמת הצר להם המקום לשבת, ועם כל זה לא אמר אדם כלום, כי מחמת רוב אהבת ה' הבוער בקרבם היו מרוצים, ולא הרגישו שהמקום צר. (וכעי"ז כתב החתם סופר פ' בחקותי בפסוק וישבתם לבטח בארצכם).

ולזה הזהיר התורה כי ירחיב וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר, אזי דע לך כי ריבוי תאות הבהמית והנאת עולם הזה יהיה הגורם, כי ירחק ממך המקום, תתחיל להרגיש רחיקת המקום של בית ה', מקום שהשכינה הק' שרויה.

ודבר זה נראה בחוש הראות, כי בתחילה כאשר האדם קובע מקום מגורתו בדירה חדשה באיזה שכונה, בתחילה הוא חושב את עצמו כי הוא קרוב אל הבית המדרש של קהילתו, והוא מנדד עצמו כדי להתפלל שם בקביעות, אך במשך הזמן הוא הולך אחר תאות הגשמיות, ושוב אינו סובל עוד הילוך נדוד, כי הוא נעשה באקווע"ם, ומרגיש כאילו בית המדרש שלו רחוק הימנו, ומתפלל בשכינות עם אנשים ארציים ומגושמים כמותו, והוא נעשה עוד יותר מגושם על ידי החברותא שלו, והסיבה לזה הוא ריבוי תאות הגשמיים, מה שמרבים במיני מאכלים ומשקאות בלי גבול בכל עת מצוא, כמו בסעודת וא"ך נאכ"ט או שמחת קידושא רבה וכדומה לזה.

ואליכם אישים אקרא, אנ"ש התושבים פה, יש כאן קהילה נאה וחסידה עם כל הצטרכיות, אל נא אחי תרעו, להרחיק מקום דירתכם רחוק מבתי מדרשות דקהילתינו הק', שזה גורם התדרדרות הרבה הן לעצמו והן לב"ב והן לבניו ולבנותיו. אמרו חז"ל מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, הרי דאע"ג שהיה המקום צר, מכל מקום לא עלה על דעת שום אחד לילך ללין למקום אחר חוץ לירושלים ששם הוא יותר מקום מרווח, וכן צריך אחד לידע שאם ברצונו לגדל דורות ישרים נאמנים לה' ולתורתו הק' ההולכים בדרך המקובל לנו, צריך לקבוע את מקומו לתורה ולתפלה בבתי מדרשינו דוקא, הן בימות החול והן בשבתות וימים טובים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשיעור פרקי אבות שב"ק פ' שופטים בביהמ"ד דקהילתינו הק' במאנסי יצ"ו)



ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה (יא כו). לכאורה יש להבין מהו כוונת הכתוב בהקדמה זו.

ואפשר לפרש בדרך נמוכה על פי רמז מוסר, כלפי מה שנפרץ בעוה"ר אצל כמה מאנשים כי לפי שאצי המשפיע מתנהג ברחוי ומתפלל ועובד ה', מכל מקום בני ביתו, משפחתו ובניהם, אינן מתנהגות ברחוי לבעות ישראל הכשרות, כי המה הולכים בנגדי פרישות ר"ל, וכבר הוכחתי על זה כמה פעמים דבכהאי גוונא אסור לברך ברכות ולומר דבריס שבקדושה כנגדם (עי' שו"ע או"ח סימן ע"ה ס"ג), ולי נפשר להוציא הבני בית בקידוש והבדלה. אלא דבדיעבד כתבו הפוסקים (שועה"ר או"ח סי' ע"ה ס"ג, ועי"ע שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קכ"ו) עצה שיוכל לומר דבר שבקדושה לפי בהאי גוונא, על ידי שיעלים עיניו מראות ברע.

לזה נא משה רבינו והזהיר את ישראל, שיסגימו על בני הבית שילכו בנגדי בניעות ברחוי, ועל ידי זה רע"ה מאכי, תוכל לראות ולהסתכל ולהיות בעינים פתוחות, בעת שאצי נותן לפניכם היום ברכ"ה, היינו כשאני תומר לפניכם ברכה.

דרשה פ' ראה תרצ"ג בק"ק באניע יצ"ו

ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך (יג טו). יש לעיין להלא תומתו של הקב"ה תמת (שבת נה.), אם כן לית שייך לומר לשון תמת על עבירה תמורה כזו, שהלכו והסיתו העיר כולה לעבוד עבודה זרה.

ונראה בשנקדים עוד תמיה רבתי, למיה נפשר שיצאו מאנשים ויגליתו לפתות העיר כולה לילך ולעבוד עבודה זרה, ולא ימצא בהם אף אחד שיתתה בעדם לקנא קנאת ה' לצבות. אך הענין הוא, דמיירי בתופן שהמסיתים והמדיחים בניס בטענה לכוונתם למען נקודת האמת, כי ברצונם להעמיד הדת על תילה, ותומרים לזה לריכים לשתו הרע בתיעוטו, דהא נשתנו העתים, ובזמנינו אין יכולים להתנהג אתרת, ובקרע בתיב (תהלים קיט קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך, וכדומה בטענות שוא ומדוחים, ובדרכים אלו יכולים לפתות עיירות שלימות ר"ל, הואיל דהשם שמים שגור על לבותם.

וזהו ניחור הכתוב, ודרשת ותקרת ושאלת היטב, היינו יתכן שיקרה בזאת בישראל שמתפתה עיר שלימה לעבוד עבודה זרה, ולא יהיה בהם אף אחד שיפתה פה ויצפצף בנגדם, על זה אמר הכתוב והנה אמ"ת, כי המסיתים באו בטענה שכוונתם לשמים בכדי להרבות האמת, ובכן נכון הדבר שנעשתה התועבה הזאת בקרבך, לפי שהבאים בטענות אלו יכולים באמת לפתות עיירות שלימות.

ישמח לב (להג"ר יוסף נתן הלוי לובינסקי זי"ל) ר"פ שופטים, ששמע מפי רבינו ז"ל, ומפי הרה"ח ר' יוסף צבי ווינשטאק הי"ו, בשם רבינו ז"ל

בנים אתם לה' אלהיכם (יד א).

ונראה לומר להגה מליני בגמרא (רפת השנה כה.) מין שדרשו ז"ל מן הכתוב (ויקרא כג לז) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין וכו'. ומעתה אלא הדבריס קל ותומר, ומה כשכתוב אותם, דרשו אל תקרי אותם אלא אתם, ומרבינן אפילו שוגגין ואפילו מזידין, קל ותומר בפשוק בניס אתם לה' אלהיכם, דכתיב בהאי אתם, בודאי שיש לדורשו אתם אפילו שוגגין ואפילו מזידין, דלא בכהאי גוונא נקרעים אתנו בניס למקום.

פורים בעיר קראלי יצ"ו (הובא בתורת התמרים לפורים עמוד רלא), ועי' דברי יואל לפורים אופן כה

עשר תעשר את כל תבואת זרעך (יד כב). ובגמרא (תענית ט.) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. ויש לעיין למה נשתנה מלות צדקה משאר כל המלות, שכולן אמרינן (לעיל ז יא) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (עירובין כב.), ושכר מלוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), זולת אצל

מצות צדקה ממרינן עשר בשביל שתעשר, וטעמא בעי.

ונראה לפרש על פי דברי הכתוב (להלן כג כה) כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן, פירש"י מכאן אלא דברה תורה אלא כשעת הבציר, דזמן שתתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל אם בא לעבור ולקשקש אינו אוכל. מבואר מזה כי פועל בכרם אסור לו לאכול מאומה מפירות הכרם, רק בשעה שהוא בוצר ונותן תוך כליו של בעל הבית אז מותר לו לאכול מפרי הכרם.

ובדרך זה אפשר לפרש גמי לענין הצדקה, כי בכל שאר העבודות שאנו עובדים לותו יתברך בעולם הזה, אין אנו יכולים לקבל שכר טוב בעלמא הדין, רק בשעות צדקה שאז אנו נותנים לכליו של הקב"ה ממש, כי צדיקים נקראים כליו של הקב"ה (זוה"ק ויקהל רייח.), ולכן כשעוסקים ומפרנסים עניים תלמידי חכמים, אז הדין נותן כי בעת שאנו נותנים לכליו של הקב"ה, יפפיע הקב"ה גם לכליס שלנו כל מילי דמיטב.

שנת תרצ"ב בירושלים עיה"ק

ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתח תפתח את ידך לו (טו ז-ח). פירש נאמן עזרע שלא תסגור את ידך, אלא פתח תפתח את ידך לו.

ויש לפרש הכוונה בזה, כי אנו רואים בשעת שהאדם כופף אצבעותיו, אז נראים כל האצבעות בשוה, ואין נראים אין שאצבע אחת גדולה או קטנה מאבירתה, אבל כשידו פתוחה, אז נראים אין שאצבע אחת גדולה מאבירתה. וזה גם הכתוב לרמז לנו בענין נתינת הצדקה, כי הלא ישנם כמה עניינים שיש ליתן צדקה בעבורם, אמנם יש להבין ולהבחין כי יש כמה עניינים שהמה נחוצים פי כמה משאר העניינים, ולכן אי אפשר ליתן לכל העניינים בתופן השוה, אלא צריכים ליתן לכל דבר כפי ענינו, ובפרט על החזקת התורה לתיוקות של בית רבן, אשר היא הצדקה המשובה יותר משאר כל הצדקות, לזה צריכים ליתן יותר מכפי הרגלו בשאר הצדקות.

וזה שרמז הכתוב שלא תסגור את ידך בנתינת הצדקה, היינו שלא תתנהג בענין הצדקה כמו האצבעות כשהם סגורות, שכל אחת נראה בפני עצמה, כן תתן לכל הצדקות בתופן השוה, כי פתא תפתא את ידך לו, דכמו בשעה שהיד פתיחה יש לך כמה סוגי אצבעות גדולות וקטנות, כן יש לך להתנהג בענין הצדקה, שתתן לצדקה לכל אחד כפי ענינו.

מפי הרה"ח ר' משה אייזענבערג הי"ו, ששמע מפי רבינו ז"ל

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה"א במקום אשר יבחר וגו' ולא יראה את פני ה' ריקם, איש כמתנת ידו כברכת ה"א אשר נתן לך (טז טז-יז). יש להבין שינוי הלשון מריבוי לסיפא, דמתחלה אמר כמתנת יד"ו שהוא לשון נסתר, ואחר כך אמר אשר נתן ל"ך שהוא לשון נוכח.

ואפשר לפרש כי במצות עליה לרגל נצטוו ישראל להרבות בקרבנות, עולות רחיה ושלמי חגיגה ושמחה (חגיגה ו:), כל אחד ואחד כפי מסת ידו והשגתו, ולכן אם הכתוב פן ירע לבב האדם עליו ויאמר בלבו, אין תרבה בהבאת הקרבנות אל בית ה', הלא אמסר על ידי זה מממוני אשר עמלתי בו, לזה בא ואמר ולא יראה את פני ה' ריקם, אלא תרבה בקרבנות כפי אשר תשיג ידך, ולא ירע לבבך על הוצאת ממונך, כי לא מאלך אתה נותן אלא מאל הקב"ה אשר השפיע לך כל הטובה הזאת, וזהו שאמר איש כמתנת ידו, היינו כמתנת ידו של הקב"ה, וסובב על אומרו ולא יראה את פני ה' וגו', והיינו כי כל זה בא לך מאתו יתברך, כברכת ה"ע אשר נתן לך, שימלא ברכותך ממון ונכסים כדי שתוכל לעשות בהם מצות, על כן תן לו מאלו ואל תמנע הטוב מבעליו, ואל ירע לבבך על ממונך בהביאך זבח ומנחה בבית ה'.

וכמו כן אל ירע לבב האדם עליו בתת ממונו לצדקה לעניים או בשביל החזקת מוסדות התורה ושאר דברים שבקדושה, ולא יעלה על לבו לומר כי אין זה אאסר מהוני אשר עמלתי בו ליתן ממנו לאחרים, ואין אפסיד מנאלתי לאאר לא עמל בו, אלא ידע כי לא אאל עאמו הוא נותן אלא אאל הקב"ה אשר הפקידו בידו, ומברכת ה' אשר נתן לו כח לעשות חיל עושר וכבוד, ועל כן יתן ברוח נדיבה ובעין יפה.

דרשה יום א' שופטים (כ"ו אב) תשט"ו בעיה"ב ויען יצ"ו במסיבה לטובת בניית שיכון 'קרית יואל' בבני ברק יצ"ו



סיפורי צדיקים, גבי אוזר הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שליח מיוחד מעיר קרעמנטשוג אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השלחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון: האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר והקללה אם לא כשאתה רבונו של עולם לא תתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו הרי שטוב יותר רבוש"ע 'והקללה אם לא' ותראה אז כי 'ישמעו אל מצות ה'", השי"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמענטשוג מן החולאת ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

פ"א באו לפני הרה"ק מטשערקאס זי"ע וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברכם שכל הרואה אותי היום הוא מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה.

גם לרבות את אבותיהם.

הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי זי"ע [בנו של הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע] שבת פעם בשבת פר' ראה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, בליל שב"ק בעת עריכת שולחנו הטהור פתח השר שלום זי"ע באמירת התורה על הפסוק (יב, לא) כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיכם ישרפו באש לאלוהיהם, ופרש"י גם לרבות את אבותיהם ואמותיהם א"ר עקיבא אני ראיתי עובד כוכבים שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו, והקשה למה צריכין לעדותו של רבי עקיבא, הלא מפורש הוא בפסוק גם את בניהם וגו' ישרפו באש, ותירץ אלא מאי דרבי עקיבא רצה לומר אני ראיתי זאת בעצמי עכדה"ק, אחר עריכת השולחן כשהלכו לבית האכסניא אמר אחד מאנשי הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי שבאו עמו לשבות בבעלא, הייתי נותן משקה אם אחד יפרש לי כוונת התורה שאמר הרה"ק מבעלזא נענה לו רבו הרה"ק מאוסטראווי, עשה כדברך ולך הבא יין ואני אומר לך. כשהביא המשקה אמר לו הרה"ק דע לך שכל החידוש של הרה"ק מבעלזא היה שגם הוא ראה עתה כזאת שבן הרג את אביו, ומזה יצמח טובה וישועה לאיזה איש ישראל פירש ולא הוסיף, למחרת השבת הגיע אדם אחד עם בשורה טובה אל הרה"ק מבעלזא שזכה בדבר המשפט הקשה שהיה לו עם אדון אחד, אשר הזכיר לפניו מספר שבועות קודם, וניצל מסכנה גדולה וסיפר היהודי לפני הנוכחים שם בבית הרה"ק מבעלזא עובדא היכי הוי, כי שני הצדדים העמידו סנגורים אב ובן היינו האדון העמיד לצידו את האב ואני לקחתי לצידי את הבן, במשך המשפט הייתי בסכנה גדולה אולם בטחתי בברכתו הקדושה של רבינו, ומן השמים יעזרונו וכאשר יגזור כן יקום, והנה ראו זה פלא בליל שבת זו קם הבן על אביו עו"ד של האדון והרגו נפש וכיון שכן הודיעוני על ביטול המשפט, עתה ראו כולם בצדקת פירושו של הרה"ק מאוסטראווי בדברי הרה"ק מבעלזא בעת עריכת השולחן שפעל בדבריו הקדושים ישועה לאותו יהודי.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו. פירש הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאריץ זי"ע (בעמ"ח סה"ק ברית כהונת עולם) בדרך הלצה: על שאנו אומרים בראש השנה, היום הרת עולם אם כבנים ובו', ונמצא אנו מסופקים בזה אם כבנים ובו', ובנוהג שבעולם אם אדם מסופק בדבר הוא מתחכך עצמו ומתגודד על זה, ע"ד (איוב ב,ח) ויקח לו חרס להתגרד עצמו. וזהו פירש הפסוק 'בנים אתם' **בוודאי, 'ולא תתגודדו' להיות מסופקים בדבר.** **שפתי צדיקים**

ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו. י"ל **בדרך צחות,** דהנה למניעת מתן צדקה משתמשים לפעמים בשקר באמרם שנותנים לקרובים עניים, וזה שאמר 'ורעה עינך' מליתן צדקה, אזי טוענים 'באחיך האביון' שיש לך קרוב ואח עני, ובאמת 'ולא תתן לו' גם לו אינך נותן. **שארית מנחם**

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כבר הקשו המפרשים הלא כשהקב"ה מעכב שכרן של מצוות ונותנן בעוה"ב, עובר הוא על לא תלין ותרצו דכיון שניתנה תורה ע"י שליח הוא משה רבינו ע"ה ובאופן זה אין עוברים על לאו דלא תלין ולפי"ז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ולא ע"י שליח והשכר על אלו מגיע בעוה"ז, וזה שנאמר ראה אנכי השכר עבור קיום מצוות אנכי נותן לפניכם היום בעוה"ז ברכה", וקללה, ר"ת ו'הקרן ק'יימת ל'ו ל'עולם ה'בא.

(אוהב שלום)

☆

כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ידך וכו'. ונל"פ הפסוק עפי"מ דאי במדרש (קהלת רבה פ"ה פי"ד) אמר רבי מאיר בשעה שבא אדם לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כולו שלי הוא ואני נוחלו, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם הזה כלום ריקם באתי וריקם יצאתי, וז"ש ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, שלא תחזיק הכל בידך מבלי לתת לזולתך, כי זכור תזכור שיגיע עת כי פתוח תפתח את ידך, ותהיינה ידיך פשוטות ולא תיטול מן העולם הזה כלום, רק פועל צדקות אם תיהיה זאת ילווך לבית עולמך.

(יד יוסף)

☆

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. וי"ל דהנה הנותן צדקה הרי רצונו וחפצו לקיים המצוה בשלימות, ליתן להעני די מחסורו אשר יחסר לו, אולם כמה יש בכוחו של בן אדם ליתן, וכמה שנתן להעני עדיין לא נתן שיעור מספיק כדי צרכי הוצאות העני, ועל זה כואב לבו של הנותן שלא נתן די הצורך ורוצה ליתן לו יותר, אבן יש עצה לזה ליתן להעני גם זכות המצוה עצמה ושכרה, ובזה כבר נתן לו מתנה מרובה, שהרי אין קץ לשכרה של המצוה, וזשה"כ נתן תתן לו – שתתן לו גם את ה"נתון", היינו מצות הנתינה בעצמה, וממילא ולא ירע לבבך בתתך לו – שלא יכאב לבך על מה שלא נתת לו יותר, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך וא"כ כבר נתת לו ברכה מרובה דהיינו מלבד ממונך גם שכר המצוה שמגיע לך על הנתינה.

(בשם הגה"ק מצאנז זי"ע)

☆

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך. ונל"פ דלכאורה מה יעשה האביון שאין ביכולתו לקיים את מצות הצדקה אך י"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא ט:) גדול המעשה יותר מן העושה ומשום כך איש שאין לו ממון מוטלת עליו חובה לעורר אחרים ולדבר על ליבם שיפתחו את ידם לתת צדקה, וז"ש הכתוב "נתון תתן לו" אולם הלא יודעים אנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ואיך יקיים הוא מצות צדקה, לכן מסיים הכתוב "על כן אנכי מצוך "לאמר" (גם לאחרים) פתוח תפתח את ידך, דהיינו שתהי' מעשה אחרים לצדקה, ובזה תקיים מצות צדקה בהידור כי גדול המעשה יותר מן העושה, ובזה יובן ג"כ מה שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי עה"פ עשר תעשר) כבד את ה' מהונך אל תיקרי מהונך אלא גם מגרונך, דקאי על מצות צדקה, כי אפילו מי שאינו יכול לכבד את ה' מהונו כי אביון הוא, מ"מ יכבד את ה' מגרונו לאחרים שיתנו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. וקשה דמשמע מלישנא דקרא דלכן יתננה לגר ולנכרי כי עם קדוש אתה, ומה נתינת טעם היא זו. (דהגם כי הוא מוסב על רישא דקרא 'לא תאכלו כל נבילה', אמנם א"כ הול"ל לא תאכלו כל נבילה כי עם קדוש אתה, ואח"כ לגר ולנכרי תתננה)

וי"ל דהנה איתא בגמרא מס' עבודה זרה (דף כ') דבנבילה מקדמינן נתינה לגר למכירה לנכרי, [ג"ר היינו גר תושב שקיבל ע"ע שלא לעבוד ע"ז, ונכרי היינו עכו"ם] והקשו התוס' וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתננו לגר בחינם במקום למכרו לנכרי בכסף מלא. ותירצו **דנבילה אינו שוה לישראל אלא דבר מועט**, אבל הקשה ע"ז בשו"ת נודע ביהודה **הא מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וא"כ שוה הרבה.**

אך י"ל דאע"ג דמותר לבטל, מ"מ ישראל קדושים הם ומקדשים עצמם במותר להם, ואין מבטלין איסורין, וסברא כזו מצינו בחידושי הרשב"א (חולין צ"ח) שכתב דאפי' שהוא מותר מה"ת **מ"מ גנאי הוא לבטל איסור לכתחלה** ע"ש.

וממילא כיון שאין דרך ישראל לבטל איסור שפיר אינו שוה אלא דבר מועט, וז"ש **'לגר אשר בשעריך תתננה – או מכור לנכרי'**, להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, וא"ת כקושיית התוס' ואמאי יתן לגר בחינם במקום למכרו לנכרי, ואת"ל דזה הוא מחמת דנבילה אינו שוה אלא דבר מעט, הלא קשה קושיית הנוב"י דהלא מותר לבטל וא"כ שוה הרבה, לזה אמר הכתוב כנותן טעם **"כי עם קדוש אתה לה' אלקיך"** וגנאי הוא לך לבטל איסורין ודו"ק.

יל'קוט הגרשוני,
בשם הגה"ק רבי הלל קאלאמייער זללה"ה

כוונת הכתוב 'לשבנו תדרשו'

כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה: (פרק יב פסוק ה)

וטעם לשכנו תדרשו. שתלכו ממרחקים ותשאלו מנה לדרך בית השם, ותממהו מיש מל רעהו 'לכו ונעלה מל הר ה' מל בית מלהי יעקב' (ישעיהו ב ג), כלשון 'ליון ישאלו לדך הנה פניהם' (ירמיהו נ ה)' וכו'[א].

ביאור הכתוב 'מעשרתיכם ותרומת ידכם'

וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: (שם פסוק ו)

מעשרתיכם. מעשר בהמה ומעשר שני למכול לפניס מן המחילה. ואת תרומת ידכם, אלו הבכורים שנאמר בהם (נחמיה כו ז) ולקח הכהן הטנא מידך לשון רש"י מדברי רבותינו (ספרי יב)[ב].

ועל דרך הפשט, יזכיר הכתוב העולות והזבחים שחייב למולכם שם במחילה לפני ה', והזכיר גם כן שיביא שם המעשר והתרומה, שיתן לותם לכהנים וללויס משרתי המקדש, ושמחו גם הם עמכם ועם כתיכם[ג]. וכו'. וטעם "תרומת ידכם", מפני שהתרומה לא נתנה כה התורה שיעור, אלא היא כמשר תביס ידו[ד] וכו'.

ומני סובר בפשוטו של מקרא זה, כי "תרומת ידכם" מה שיביס מיש לה' מכספו ומזהבו לעשות לותו קרבן עולה או זבח. והזכיר בקרבן שלמים מינים ה'נדריס' משר הם הרי עלי קרבן שור או כשב או עז. ו'הנדבה' משר יממר בשור ושה הרי זה עולה ומביא לותה למקדש. וה'תרומה' משר יריס מלב משר לו כסף או זהב, או שהביא בהמתו חולין לעזרה ויממר לכהניס הרי זו מילי לעשר[ה].

מעשה חש"ב

א כוונת רבינו לבאר הלשון 'תדרשו', מה צריכים לדרוש. ע"ז מפרש שישאלו זה לזה איה הדרך להגיע לבית המקדש. ויאמרו איש אל רעהו 'לכו ונעלה אל הר ה'. ואפ"ל כוונתו שאפילו כשיודעים את הדרך, מ"מ מצוה לדרוש מאחרים, היכן הדרך למקום המקדש, כדי שיאמרו להם 'לכו ונעלה אל הר ה'. [דהיינו שלא יעלה לבדו אלא לעורר את כל בני ישראל לעלות אתו].

ב רש"י מפרש 'מעשרותיכם', היינו מעשר בהמה ומעשר שני. 'תרומת ידכם', אלו הבכורים. דאין לפרשם כפשוטם שקאי על תרומות ומעשרות, שהרי תרומות ומעשרות אין צריך לאכלם דוקא בירושלים. אבל מעשר בהמה צריך להקריבה ע"ג המזבח. מעשר שני צריך לאכול לפנים החומה. וכן הבכורים צריכים להביא לירושלים.

ג רבינו מבאר על דרך הפשט כוונת הכתוב 'מעשרתיכם ואת תרומת ידכם', על 'כל' התרומות והמעשרות, שיש להביאם לירושלים, אף שאינם חובת אכילה בירושלים דווקא, והטעם כדי שיתנו אותם לכהנים וללוים משרתי השם.

ד כוונת רבינו לבאר, דבשלמא לשיטת רש"י ד'תרומת ידכם', היינו בכורים, א"ש הלשון תרומת 'ידכם', דבבכורים כתיב ולקח הכהן הטנא 'מידך', אבל לפירוש רבינו דכוונת הכתוב על כל התרומות, קשה למה כתיב תרומת 'ידכם', ולא תרומות סתם. לכן מפרש מכיון שתרומה לא נתנה בה שיעור, והרי כל אחד מפריש כפי אשר תרום ידו, ולכן נקרא תרומת 'ידכם'.

ה חידוש גדול קמ"ל כאן, דיכול אדם להביא בהמה חולין בעזרה, בלא שיקדישו לשם קרבן מסויים, והכהנים יחליטו בעצמם איזה קרבן להקריבו. כמו שמצאנו כשאדם מקדיש 'דמים' לבדק הבית, כדי שיוכלו לתקן מה שצריכים לתקן, ואינו אומר על מה ישתמשו בדמים שלו, ה"נ בקדושת 'הגוף', דהיינו שיכול להביא בהמה ע"ד שהכהנים יחליטו איזה קרבן להקריבו.

כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר: (שם פסוק כ)

כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך. מן טעם הרחבה זאת כתובה שימור (לקמן יט ח ט) ומסיק ירחיב ה' אלקיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה, שמסתבר שלא היה כאן תמוה מותר בכותים לארץ. מכל שם (לקמן יט ו) נאמר כי יכרית ה' אלקיך את הגוים אשר ה' אלקיך נותן לך את ארצם, ושם שבעה הגוים שיזכיר בכל מקום, ומז נגדיל שלש ערים, וכן עשה יהושע (יהושע כ) ומח"ש ממר, כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך, וזה ירמוז לעשרה עממין שנתנו לאברהם. מכל מקום אמר לך", ושם הגוים האלה אשר ה' אלקיך נותן לך את ארצם, כי מיד לאחר שכבשו וחלקו הותר להם בשר תאוה א'.

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹקיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (דברים פרק טז פסוק ח)

... וחומיה 'וביום השביעי עצרת'. וטעמו שאת ימים תאכל מצות והשביעי עול עליהם עלמא. והטעם, שיהיו עול נעצרים לפניו לאכול המצות. וכעצור שאמר 'עלמא' היא, ויהיה כמשמע להיות נעצר על אכילת מצות בלבד כימים אשר לפניו, הולרך להזהיר שלא תעשה מלאכה וכו' ב.

מעשה חש"ב

א דעת רבינו שלא הותר בשר תאוה 'מיד' כשנכנסו לארץ ישראל, רק אחר ארבעה עשרה שנה שכבשו וחלקו הותר להם בשר תאוה.

ואפ"ל טעם הדבר שרבינו לשיטתו לקמן שמבאר הכתוב הנותן טעם שהתירו בשר תאוה 'כי ירחק ממך המקום' ולא יוכלו לבוא ולעשות שלמים כל יום. שאין הכוונה שבשר תאוה יהיה מותר רק כשהמקום יהיה רחוק, דא"כ תושבי ירושלים יהיו אסורים בבשר תאוה. רק כוונת הכתוב הוא על הזמן שהקב"ה ירחיב את גבולכם ולא ישבו כולם סביב המשכן כמו שהיה במדבר, אז יהא מותר בשר חולין.

א"כ אפשר לומר דמכיון שאותן ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק היה מותר הבמות, א"כ לא שייך טעם ההיתר 'כי ירחק ממך המקום', הרי כל אחד היה יכול לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות. רק אחרי ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק שאז בנו משכן שילה, ונאסרו הבמות, לכן על אותה זמן חותר בשר תאוה ודו"ק.

ב רש"י מפרש (באופן א) 'וביום השביעי עצרת וגו'', היינו עצירת מלאכה. אמנם רבינו מפרש כוונת הכתוב 'ששת ימים תאכל מצות, וביום השביעי עצרת', שגם ביום השביעי עדיין נעצרים לפניו באכילת מצות.

ואפשר לומר דרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו, בהקדם דברי החת"ס (שם) המבאר דברי רבינו מאי טעמא נעשה שביעי של פסח טפל לענין אכילת מצה להששה ימים, ומהיכי תיתי לחלק ביניהם. ותירץ שיש ב' טעמים לאכילת מצה. א שהרי הוא לחם עוני, ומזכיר העינוי שבמצרים. ב. מטעם חפזון כי גורשו ולא הספיק בצקם להחמיץ. והנה בכל ששת הימים המה נמשכו אחר תחילת הגירושין שגורשו ממצרים, משא"כ יום השביעי נהפוך הוא שהמצרים רדפו אחריהם ורצו להחזירם למצרים, ונתבטל טעם החפזון. ומ"מ יש זכר לעוני ועינוי. ויען כי שביתה ממלאכה היא זכר לחירות מעבדות במצרים, ומצה בשביעי היא רק זכר לעבודה ולא לחירות, ע"כ הוה כתרתי דסתרי אהדדי, ע"כ אמר עצרת למצה, ואפ"ה לא תעשה מלאכה, עכתו"ד החת"ס.

העולה מן האימורין בביאור דעת רבינו, דששת ימי פסח המצה מרמז על חירות, כי גרשו ממצרים ולא הספיקו בעיקם להחמיץ. ואפשר לומר דרבינו לשיטתו למש"כ לבאר הכתוב (שמות יד ה) 'ויגד למלך מצרים כי ברח העם', מה היה הסימן שברח העם, וכן מה הטעם שכתוב שם (שם פסוק ח) 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה' וז"ל "שעשו להם דגל ונס להתנוסס, ויצאים בשמחה ובשירים בתף ובכנור כדמות הנגאלים מעבדות, לא כעבדים העתידים לשוב לעבדותם, וכל זה הגד לו". הרי לנו לפי רבינו שהסימן שיצאו לחירות, ולא ע"מ להחזיר משום שעשו להם דגל, ויצאו בשמחה בשירים בתוף וכנור, וסימן זה היה כל הששת ימים, בין בימים שהלכו והתקדמו לים סוף, ובין בזמן שנאמר להם 'וישבו יחנו על פי החירות', דאע"פ שאז חזרו וישבו על פי החירות, דלא עצם ההליכה היה הסימן של חירות, אלא השמחה השירים בתוף וכנור. ובזה א"ש שהששת ימים מרמז על ענין החירות.

אמנם לפירש רש"י (שם) מהיכן ידע פרעה כי ברח העם, כי שלח עמהם אקטורין, וכיון שהגיעו עד שלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינם חוזרים למצרים, חזרו והגידו לפרעה.

נמצא לפי רש"י עצם הליכה של שלשה ימים זה היה הסימן שיוצאים לחירות, ולא אופן ההליכה שהלכו בשמחה וכדומה. וא"כ בשלמא בשלשה ימים שהלכו, שפיר יש רמז לחירות, אבל בזמן שנאמר להם 'וישבו ויחנו על פי החירות', לא היה שום פעולה של חירות. נמצא לפירוש רש"י זה שאוכלים מצות בחלק השני של היו"ט אינו משום חירות אלא משום זכר לעבדות.

ולפי האמור נמצא שרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. רש"י לשיטתו דחלק שני של הפסח אכילת מצה הוא זכר לעבדות, לכן לא הוצרך הכתוב לומר שגם שביעי של פסח צריך לאכול מצות, לכן מפרש 'עצרת לה' אלקיך', שהיינו עצירת מלאכה. אמנם רבינו לשיטתו שכל יו"ט פסח טעם אכילת מצה הוא משום זכר לחירות, ובשביעי של פסח שלא שייך טעם זה היה סברא לומר שליכא חיוב אכילת מצה, לכן הוצרך הכתוב לומר עצרת לה' אלקיך', שיהיה נעצרים לפניו באכילת המצה.

קהל יטב לב דסאטמאר ומוסדותיו בארה"ק ת"ו



מזמור לדו"ד

בשם תלמידי מוסדותינו וכלי הקודש, נישא בזה אלומות גודש,
בברכת מזלא טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם
מע"כ ידידינו החשוב ארי שבחבורה, נודע לעוז ולתפארה, הוא
הגבר הוקם עולה של תורה, בהנהלת מוסדותינו הק' בעואב"י
וויליאמסבורג המעטירה, כשמן הטוב תורק שמו, לו יאתה
ותהילה לדו"ד רב פעלים ואיש חיל, ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל,
את בנציבין ומצודתך פרוסה עלינו בהתמסרות עצומה ונפלאה,
עמוד התווך של מוסדותינו וקהילותינו בארה"ק בכל עת וכל שעה

הרבני הגביד החשוב הנכבד, רודף צדקה וחסד

מו"ה יחזקאל דוד בערקאוויטש הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג

לרגל שמחת אירוסי בתו שתחי' למזל טוב ובשעטו"מ

עב"ג הבחור החשוב והמצויין, עדיו לתפארת ולגאון,
החתן כמר **עזריאל גוטמאן** הי"ו
בן ידידינו הרבני החשוב הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה,
מו"ה **משה גוטמאן** הי"ו

והברכה אחת לעטרת זקנים בני בנים, ידידינו החשובים והנכבדים
אביו **הרה"ח ר' אברהם יעקב בערקאוויטש שליט"א**
חותנו **הרה"ח ר' משה יוסף מיטטעלמאן שליט"א**

וצרופה ברכתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה
לרוות מיוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת,
וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך
בכל ברכאן דנפישא, וכל טוב סלה.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

וצדקת"ו עומדת לעד (תהלים קיא, ג)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת פ' ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה מצינו מבואר מצות צדקה כדכתיב (פט"ו פ"י) **נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ.**

ונעתיק משכ"כ האריז"ל ב'פרי עץ חיים' שער רוח הקודש, וזל"ק: "כי כל המצות יש להם אות רומזת על כל אחת ואחת וביום שיעשה האדם מצוה א' אז תתראה מאירה, אך מצות הצדקה תאיר כל השבוע ההיא בסוד (תהלים קיא, ג) וצדקתו עומדת לעד, אבל שאר המצות לא יתגלו ביום אחר רק אם עשה איזו מצוה אחרת אז תאיר גם זו עמה", עכל"ק. והביאור כפי מה שכ' שם בארוכה, דבכל נפש יש כ"ב אותיות ומתגלות במצח, וכל כ"ב אותיות האלו של בחינת הנפש הם מורים על תיקון הנפש ועל חסרונה כי כפי מה שחסר ממנו כך תעלים הנפש מלצייר במצח אותן האותיות, ולא יהיו מתגלין ובולטות רק האותיות המתוקנות בלבד, והם יהיו מאירות והאחרות החסרות הם חשוכים ולכן הם נעלמים, וחכמת הפרצוף הוא להכיר האותיות האלו במצחו, ומי שמכיר אותו יכול לראות במצחו מה שעשה ביום זה ובחייו. ועי"ש נפלאות מהאריז"ל בענין זה, ועז"כ דבשאר מצוות מאיר האות של המצוה רק ביום שקיים המצוה, אבל מצות צדקה חשובה עד מאד שמאיר על מצחו כל השבוע.

עכ"פ מבואר דכל מצוה בעלמא מאיר אות המצוה כל אותו היום ולא ביום אחר, אבל מצות צדקה מאיר כל השבוע. וב'פרי עץ חיים' שער השבת (פ"ד) הוסיף בזה, וזל"ק: "מורי זלה"ה היה אומר, כי כל המצות שאדם עושה, נרשמות במצחו. וכל מצוה ומצוה נרשמת באות א', דרך אותיות המיוחדת לאותו מצוה. ואם עושה מצוה אחת מאיר האות של אותו מצוה, ואם עשה מצוה אחרת אז הארת אות מצוה א' מסתלקת ונבלעת בפנים במצחו. **אבל אם עשה מצוה של צדקה, אינה נבלעת בפנים כמו בשאר האורות של שאר אותיות, אלא מאיר כל השבוע במצחו, בסוד** (תהלים קיא, ג) **וצדקתו עומדת לעד, ולא נבלעת תיכף**", עי"ש.

ובספרי דבי רב מתורתו של מרן כ"ק רבינו שליט"א (לב אהרן פ' נשא) כתוב לאמור ולבאר בזה את דברי ה'מדרש רבה' (פי"א ס"ה) עה"פ שבברכת כהנים (במדבר ו, כד) 'יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך', ודרשו 'יברכך ה' בנכסים', 'וישמרך שתעשה ממנו מצות'. וב'מדרש ילקוט' (רמז תש"י) 'יאר ה' פניו אליך' יתן לך מאור פנים. ולפי זה יש לומר המכוון, יברכך ה' בנכסים, וישמרך שתעשה ממנו מצות, והיינו שיעשה מצות מנכסיו ליתן צדקה לעניים, ועל ידי זה יאר ה' פניו אליך ויחנך, יתן לך מאור פנים, כי האות של מצות צדקה יאיר על פניו ואינו מסתלק כל אותו שבוע, ודפח"ח.

גם בפ' וירא מבאר מרן שליט"א בזה כמין חומר את שני הביאורים של רש"י בדברי הכתוב (בראשית יח, ג) מה שאמר אאע"ה 'ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך', ופירש"י לגדול

שבהם אמר וכו' ובלשון זה 'הוא חול', דבר אחר 'קודש הוא' והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים, ע"כ. ועפי"ז שני הפירושים בקנה א' עולים לשלב בין קוד"ש לחו"ל, שאמר אברהם אבינו לגדול שבהם אל נא תעבור מעל עבדך, והזמינם לסעוד אצלו, ובאותו עת היה גם מתפלל ואומר כלפי מעלה אל נא תעבור מעל עבדך, **שהמצות צדקה שעושה לא יעבירו ממנו אלא יהא נשאר מאיר כמו מקדם אף בעת שיעשה גם מצוה אחרת.** הפלא ופלא!

וענין זה שכתב דמצות צדקה מאיר כל היום בסוד 'וצדקתו עומדת לעד', במקום אחר בספר הליקוטים (תהילים קיב) כתב האריז"ל בזה דבר נפלא, וזל"ק: **אם תחליף אותיות של צדקה בא"ת ב"ש חוזרים להיות אותיות צדקה ממש**, לרמוז כי היא עומדת לו לעד במקומה, ר"ל שהאות ההיא של מצות צדקה נשארת במצחו כל השבוע כמדובר", עי"ש.

ואגב בספר 'ישמח משה' (קהלת ד, ז) כתב בזה דבר נפלא, דלפי"ז כל אחד מישראל לעולם יש לו אות עכ"פ דהא ישראל אף רשעים מלאים מצות כרימון, וא"כ כשעושה מצוה א' מאיר אות א', וכשעושה מצוה שני נבלע האות הקודם ומאיר האות השני, **וזה מש"כ כי אות הוא ביני וביניכם, דלעולם יש אות בין ישראל להקב"ה** וכו', עי"ש מה שפירש שם הפסוקים באופן נפלא.

וב'ספר הלקוטים' (שם תהילים קי"ב) מבאר, דכל מצוה מאיר רק בזמן שעושה המצוה, **ותיכף מסתלק ונבלע בפנים, משא"כ בצדקה מאיר במצחו כל השבוע**, עי"ש. וכנראה יש סתירה בזה עד כמה כל מצוה בעלמא מאיר, דהלא הכא מבואר דהאות מסתלק תיכף, ולעיל מבואר דמאיר כל היום.

טעם נכון מצאתי בספר 'תולדות יצחק' [להרה"ק ר' יצחק מנעשכיז ז"ל] פרשת במדבר, שמבאר למה מצות צדקה מאיר ביותר, וזל"ק: "בכתבי האריז"ל אם אדם עושה מצוה נרשם במצחו אות מאותה מצוה ואם ח"ו עושה עבירה ידוע שעבירה מכבה מצוה ומעברת האות ממצחו ח"ו, חוץ ממצות צדקה שאין שום עבירה מכבה אותה ע"כ, ויש לזה שני טעמים **א.** מפני שעל ידי הצדקה מחיה את העני בכל רמ"ח איבריו לכן הקב"ה עושה עמו מדה כנגד מדה שאין עבירה יכולה לכבותה, **ב.** מפני שהנותן צדקה משים שלום בפמליא של מעלה מפני שמסיר תרעומות העני ועושה צדקה עם הקב"ה בזה כביכול, לפיכך היא גדולה כל כך שאין עבירה יכולה לכבותה", עי"ש.

ובספר 'אגרא דפרקא' (קנ"ד) כתב בזה דבר נפלא, וזל"ק: "בכתבי מרן זללה"ה כי המצוה הראשונה שאדם עושה ביום כשעושה ואח"כ במצחו נרשמת, השניה נבלעת הראשונה ובאת השניה במקומה, מה שאין כן מצות הצדקה נשאר רשומה לעולם וזה סוד צדקתו עומדת לעד, ולדעתי זה שהזהירו חז"ל ליתן צדקה קודם התפלה כהא דר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר אני בצדק אחזה פניך (ב"ב י.), ולמה דוקא מצות צדקה ולא מצוה אחרת, רק הענין הוא כשעושה מצוה אחרת הנה בבואו להתפלל שהיא גם כן מצות עשה ולעבדו בכל לבבכם אז נבלעת מצוה הקודמת ושוב המלאכים אינן מכירין בה ויש בה חשש לאיזה קטרוג, מה שאין כן מצות הצדקה שנשארה ברישומה כל המקטריגים בראותם חותם המצוה אומרים דין הוא ברא דמלכא ומי יוכל לדון כו', ולדעתי יתפרש בזה הכתוב (תהלים קב, א) 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפלתי' וגו', דהנה העני אין לו מה ליתן צדקה קודם התפלה, והנה זה מצותו קודם התפלה שמתעטף בעטופא דמצוה' הנה מצוה זו היא קודם התפלה ונרשמת במצחו לאות שקיימה מאהבת הבורא, אך בבואו להתפלל הנה נבלע הרושם הראשון ואין מכירין בה המלאכים אם עשאה כתיקנה ע"כ יש חשש לקטרוג, וזה שמבקש העני שהשי"ת היודע תעלומות לב הוא יקבל תפלתו בלא שום אמצעי, וזהו שאמר תפלה לעני כי יעטוף שאין לו רק העיטוף באין יכולת בידו לעשות צדקה על כן ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא אליך דוקא שלא יתבוננו בהך המחפשים פנקסי האדם, וזה גם כן מה שאמר דוד בעניו (תהלים פו, א) הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אני (הוא הטעם כנ"ל) והוסיף

לומר שמרה נפשי היינו תפלתי האמורה מלב ונפש כענין ואשפוך את נפשי (שמואל א' - א, טו) ואמר שמרה אתה השי"ת את נפשי היינו תפלתי לבל יתבוננו בה המקטריגים כי חסיד אני [כבר ידעת חסיד הוא העושה לפנים משורת הדין כי מתאוה לעשות מצותיו גם במה שאינו מצווה באמרו מתי תבא לידי ואקיימנה], והנה אמר אתה השי"ת ידעת כי חסיד אני ואתה יודע כי רצוני ומאווי לעשות צדקה רק שאין ידי משגת ע"כ יהא חשוב בעיניך כאילו עשיתי צדקה כנ"ל", עי"ש.

ובדרך אגב הגם בשבת לא מצינו הענין ליתן צדקה דהא לא שייך ליתן צדקה בשבת, אולם עיין בכתבי ה'רמ"ע מפאנו' (מאמר תקוני תשובה פרק ח) שכתב, בזה"ל: "ומה טוב ליתן לפחות פרוטה לצדקה קודם כל תפלה, **ובער"ש ויו"ט יקדים ליתן כנגד כל התפלות שבהם וערבית של אחריהם בכלל ובכוונה ידועה לכל פרוטה ופרוטה כנגד תפלה פרטית**, לא נתינה אחת בכלל אלא ע"ד רוב המעשה שזכר הרמב"ם דעדיף טובא מגודל המעשה", עי"ש, דהיינו לא ליתן נתינה אחת גדולה כנגד כל תפילות, רק לכל תפילה אף נתינה מועטת דטוב יותר רוב מעשות ממעשה אחת גדולה.

ועי' בספר 'ברית אברם' (פרשת נח) דבר נפלא על הפסוק ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר, שכתב שם בא"ד, וזל"ק: "אנו מתפללין (בתפילת והוא רחום) 'הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ', ע"ד דאיתא אשר דוקא מצות צדקה מאיר במצחו כל השבוע, משא"כ בשאר מצות, וידוע דאחת התיקונים על החטא הידוע הוא מצות צדקה כמבואר בכתבי אריז"ל, וידוע ג"כ שצדקה מיקרי טוב, ונמצא דבעשיית צדקה מאיר על מצחו אות ט' המורה על טוב, וזה שמתפללין **הראינו אות לטובה**, שיהא מאיר על מצחנו אות ט' דמורה על צדקה, ועי"ז נהי' מובטחים שיקבץ נפוצותינו דהיינו הניצוצות הק' העשוקים בד' כנפות הארץ", עי"ש.

ובפירוש הק' 'דרש משה' על ספר תהלים [מהרה"ק ר' משה אוסטרער ז"ל] מבאר הפסוק (תהילים לד, ו) 'הביטו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו', וזל"ק: "כי מבואר בכוונת שבת שכל מצוה נאחז באות אחת מאלפי ביתא המאיר ע"י עשית מצוה בפניו, ואם עושה מצוה אחרת אז הארת מצוה הראשונה נבלעת במצחו, לבד מצות הצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות אלא שמאיר כל השבוע במצחו בסוד וצדקתו עומדת לעד, וזה **הביטו אליו** לבטוח בה' לעשות צדקה ואז **ונהרו** על מצחו תעיד, אך כשעושה עבירות הפגם ניכר במצחו וזה **ופניהם אל יחפרו** ברושם העבירות", עי"ש.

ביאור הענין באופן אחר מצינו בספה"ק 'קב הישר' (פרק כ"ב) שכתב בזה"ל: "ועוד אמר האר"י ז"ל לתלמידיו כי כל העושה מצוה אז אותה מצוה היא נרשמת במצח האדם באות אחת מן אל"ף בי"ת של עשרים ושתים אותיות והיא מאירה בפניו כשעושה המצוה פעם שנית, דהיינו דבפעם ראשון היא נבלעת בפנים ובפעם שנית היא בולטת ומתנוצצת וכל זה הוא בשאר מצות, מה שאין כן בצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות אלא מאירה במצחו תיכף", עי"ש. הרי לנו ענין חדש, היינו דלא כמבואר לעיל שרק בפעם הראשונה נבלעת רק יוצא 'בפעם שני'ה', ומעלת הצדקה הוא שמאיר תיכף ומיד.

אולם רבו הקדוש בספרו 'יסוד יוסף' (פרק כ"א) מעתיק זה בנוסח של כתבי אריז"ל דאדרבה רק בפעם ראשונה מאיר האור, אולם כ' שם דרק אם המצוה שני **יש לו האות כמו הראשון אז האות הא' נבלעת**, אולם אם מצוה שני הוא מאות אחר, כגון דמצוה ראשונה הי' אות ב' ושני אות ה' אין האות הראשון נבלעת, עי"ש.

ונסיים בדבר פלא, מובא בספה"ק 'אך פרי תבואה' פ' כי תשא (ד"ה או יאמר), לאחר שמעתיק שם את דברי האריז"ל הנ"ל כתב בזה דבר נפלא, וזל"ק: "וכדרך שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולין לעמוד **ולכן כשאדם נותן צדקה הגם שמתחילה כשהרויח ממונו לא הי' לבו לשמים מ"מ אח"כ כשנותן ממונו לצדקה אז הוא בבחי' בעל תשובה וגדול כוחו מצדיק גמור** עכל"ק.



כל הארץ פצחו רנ"ה

בלב מלא רנ"ה וגילה, תטופנה שפתינו ולשוננו מילה, לשגר ברכתינו לכבוד ידידינו החשוב היקר והנעלה,
נחמד למטה ואהוב למעלה, משליך עצמו מנגד בלונ"ח במסירות רבה ועצומה לבוא בעזרתינו יומם ולילה,
עושה ומעשה למען הכלל והפרט רב עלילה, ובמיוחד מתמסר למעננו בהרמת קרן המוסדות והקהילה,
לראותה מתנוסס לשם ולתפארה בנויה על תילה, בדרך צלחה וסלולה, איש חי כרוך הכשרון ורב פעולה,
כביר המעש ברב עוז ותהילה, בחן ובחסד בלולה, אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א זכה לקירבה ולגדולה,
איש המוזדות ורב תכונה צלולה, חביב בקרב עם סגולה, מקבל את כ"א בסבר פנים באורה ובשמחה וצהלה,

עפ"י אילה שלוחה, שכו הטוב מחולל בחצרכם

מו"ה

נפתלי הירצקא שטיין

חי"ו

מנכ"ל עסקני מוסדות סאטמאר בארה"ק

מגדולי מעריצי ומאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחתו הכפולה, גילה אחר גילה, בעזר נורא עלילה
בהולדת נכדתיו בסימן טוב ובמזל טוב

אצל בנו האברך החשוב המופלג בתורה וביראה טהורה

הר"ר **יוסף זונדל** הי"ו

חתן ידידינו החשוב והמפואר, בנש"ק מוה"ר **מנחם טייטלבוים** הי"ו

ואצל בנו האברך החשוב והנעלה, תורה ויר"ש אצלו כלולה

הר"ר **משה** הי"ן

חתן ידידינו החשוב והמפואר מוה"ר **ליפא לעזי** הי"ו



זאת הברכה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל,
יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרוות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, בנים
ובני בנים כגפן פוריחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דוב"ן דקהילתינו שליט"א

לרגל יומא דהילולא קדישא נעתיק דעת רבינו זי"ע בענין המצוי מדי יום ביומו

ברכה אחרונה בלעקי"ך (טארט)

עובדא אצל מרן רבינו ז"ל ◆ דעת רבינו ז"ל ◆ ביאור הדברים ◆ מציאות אכילת כזית קמח בטארט ◆ ברכה ראשונה ◆ ברכה אחרונה ◆ דברי המשנה ברורה לגבי לעקע"ך ◆ דברי רבינו לגבי הלעקי"ך ◆ יישוב האחרונים מנהג העולם לברך מעין ג' ◆ תמיהות מרן רבינו ז"ל ◆ הכרעת האחרונים למעשה ◆ מנהג גדולי ישראל ◆ ברכת בורא נפשות על הטארט ◆ למעשה להמחמירים תלוי בשיעור הקמח

עובדא אצל מרן רבינו ז"ל

בשו"ת דברי יואל (סי' י"ג) מסובב התשובה על מה שטעם רבינו זי"ע בברית מילה מעט מהלעקי"ך ולא בירך על המחיה, והשיב על מה שנשאל לפשר הענין, דהיה לו כמה ספיקות, ספק אם אכל כזית מהלעקי"ך, ספק אם שהה באכילתו יותר מכדי אכילת פרס, ספק אי מברכים על מעט לעקי"ך, ואכל גם דגים ולרווחא דמילתא התכוין לפוטרו בבורא נפשות שבירך על הדגים.

דעת מרן רבינו ז"ל

דעת רבינו שאין לאכול לעקי"ך אלא אם יאכל בתוך ד' מינוט שיעור גדול בכדי שיהא מעורב בו שיעור כזית מהקמח לחוד, אבל אם אוכל כזית מהלעקי"ך לחוד הריהו בכלל ספק ברכת מעין ג', ואף ברכת בורא נפשות אינו יכול לברך, ואף שאין למחות ביד מנהג העולם שמברכים על המחיה אף על כזית מהלעקי"ך לחוד, אולם לעצמו צריך ליזהר.

ביאור הדברים

הנה כידוע דבכל אכילה אינו מברך ברכה אחרונה אלא אם אכל כזית בתוך ד' מינוט (דהיינו שיעור כדי אכילת פרס כפי שמקובל לפי הרבה פוסקים), אבל אם אכל פחות מכזית או שאכל כזית במשך יותר מד' מינוט אינו מברך לאחריו, ובעוגת הלעקי"ך יש לדון דלא מהני כזית מהלעקי"ך לחוד, ובכדי להבין היטב הענין נקדים צורת עשיית הלעקי"ך, ואח"כ נבאר ההלכה.

מציאות אכילת כזית קמח בטארט

הנה בכל מיני מזונות העשויות מקמח ובתוספת תבלינים או מיני מתיקה, דצורת עשייתה היא שמניחים בה הרבה קמח ולשין אותה עם מעט תבלינים, נמצא דלאחר אפייתה עיקר התערובת שמעורב בה היא מהקמח ומיעוט תערובת היא משאר המינים, וכשאוכל מהעוגה מעט יותר מכזית בתוך ארבע דקות נמצא שאכל מהקמח כזית בתוך כדי אכילת פרס.

אולם במין הלעקי"ך שמניחים בה מעט מהקמח והרבה משאר המינים (כגון ביצים, צוקער, דבש, ושאר תבלינים וכדו') והקמח שיש בה הוא רק חצי או שליש או רביע מכל העוגה או פחות מזה, אפשר שלא יהא בכל העוגה שיעור כזית בכדי אכילת פרס, ואפילו אם יש בכל העוגה שיעור כזית בכדי אכילת פרס, אולם כשאוכל רק כזית מעוגה זו לא אכל מהקמח לחוד (דהיינו ממין הדגן) אלא פחות מכזית, ובכדי לאכול כזית מהקמח לחוד צריך שיאכל ב' או ג' או ד' כזיתים או יותר מהעוגה בתוך ארבע דקות, כל עוגה לפי כמות הקמח שיש בה, דאם יש בה שליש קמח ושני חלקי שליש משאר המינים אזי צריך לאכול ג' כזיתים מהעוגה, דבכל כזית מהעוגה יש בה שליש קמח, ונמצא דבג' כזיתים אכל כזית מהקמח, ואם חצי מהכמות היא מהקמח והשאר מהתבלינים אז די אם יאכל שני כזיתים מהעוגה, וכן בכל עוגה לפי חשבון.

ברכה ראשונה

ברכה ראשונה ברכתה בורא מיני מזונות, כפי שמבואר באחרונים (סי' ר"ח סעי' ג' וסעי' ט'), ואף דהקמח הוא מעט ושאר המינים הרבה, והטעם - א) בדרך כלל הקמח היא העיקר ושאר המינים טפילים לקמח, ולגבי ברכה ראשונה אזלי' בתר העיקר, ב) אף אי נאמר דעיקר הכונה היא לאכילת שאר המינים והקמח אינה אלא להטעימו ולהכשירו אעפ"כ ברכתו מזונות, דהדין הוא דכל שיש בו מה' מיני דגן ברכתו מזונות, (הלא כהט"ז (סי' ר"ח סק"ד) דסובר דהקמח בא רק לדבק בעלמא).

ברכה אחרונה

אולם לגבי ברכה אחרונה מצינו מבוכה גדולה בזה, הן כשיש בה קמח מעט מאד בענין שאין בה כלל כזית בכא"פ, והן כשיש בה כשיעור זה, אולם הוא אוכל מעט בענין שאינו אוכל מהדגן לחוד כזית בכא"פ, ובשו"ע ואחרונים מצינו בנידון זה בכמה אופנים, יש שעירב קמח דגן בקמח קטניות, ויש שעירב קמח דגן עם שאר מיני תבלינים, ונעתיק רק הענינים השייכים לטארט.

דברי המשנ"ב לגבי לעקע"ך

והנה לפי פשטות השו"ע דבאפיה כשמעורב מעט קמח מברך מעין ג' אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, מברך על המחיה אפילו כשאוכל רק כזית מהעוגה ונמצא שאוכל מהדגן פחות מכזית, ולפי הגר"א שאף באפיה מברך בורא נפשות, אז אינו מברך אלא אם אכל מהדגן כזית בכא"פ, ובמשנ"ב (סקמ"ח) כתב שהעולם נוהגין לברך על הלעקי"ך מעין ג' אף כשאין אוכלים אלא כזית מהעוגה לחוד ולא אכלו כזית בכא"פ מהדגן, וכתב ליישב המנהג (עי' לקמן), ועכ"ז כתב דטוב ליזהר שלא לאכול שיעור כזה,

דברי רבינו לגבי הלעקי"ך

בשו"ת דברי יואל (שם אות ב') לאחר שהביא דברי האחרונים בביאור דברי השו"ע דמחלקים בין אפיה דמברכים מעין ג' לבישול דמברכים בורא נפשות, הביא דברי הכף החיים (אות נ"ד) שכתב דבפת הבאה בכיסנין שברכתה מזונות, אזי אפילו אם אפאה אם יש בה פחות מכזית בכדי אכילת פרס נחתינן חד דרגא וברכתה בורא נפשות ע"כ, ולפי"ז כתב בדברי יואל דבלעקי"ך שהוא פת הבאה בכיסנין [שנעשית מתערובת קמח ומיני מתיקה] אם אכל פחות מכזית בכא"פ מברך בורא נפשות,

ויש להוסיף דבלעקי"ך מסתבר יותר סברא זו מאשר בפת הבאה בכיסנין, דבפת הבאה בכיסנין דאירי בה הכה"ח, ברכתה מזונות ומעין ג' רק מספק דיש צד לומר דברכתה המוציא וברכהמ"ז כפי שמבואר בסי' קס"ח סעי' ז', ועכ"ז כתב הכה"ח דנחתי' חד דרגא לברך בורא נפשות כשאינו אוכל כזית בכא"פ, א"כ כל

שכן בלעקי"ך דהוי ודאי מעין ג' כפי שכתב הב"ח שם דיש יותר תבלינים מקמח, דבזה ודאי דשייך לומר סברא זו.

יישוב האחרונים מנהג העולם לברך מעין ג'

ומצינו באחרונים דמיישבים מנהג העולם שמברכים על הלעקי"ך מעין ג' אף כשאכלו מהדגן פחות מכזית בכא"פ, **א)** במשנ"ב (שם) מיישב המנהג דכיון שהתבלין והדבש באים להכשיר את הקמח לכן הם מצטרף לשיעור, והביא ראיה מהמ"א (בסי' ר"י סק"א) לגבי רוטב שעל האוכל אף שהוא משקה הוא מצטרף לשיעור אוכלין לגבי יוה"כ ולגבי שיעור כזית לברכה, אלא דמסיים דלכתחילה טוב ליזהר שיהא בקמח שיעור כזית, ומסתבר דכוונתו שיאכל כזית בכא"פ, **ב)** בח"א (שם) מיישב המנהג כיון דנקטי' כהרא"ש לגבי טעם כעיקר דאפילו אין בו כזית בכא"פ לוקה, ולכן גם בברכתה מהני אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, אלא דכתב דיר"ש ראוי שיאכל ודאי כזית בכא"פ, ואח"כ כתב דלולא דמסתפינא יש לומר סברא עפ"י מה שמחלק בין בישול לאפיה, ועפ"י סברא זו בלעקי"ך שעושים להשביע מחולשת הלב ורק בכדי להטעים את הקמח מערבים במיני תבלינים, והכוונה בעיקר הוא על הקמח, ולכן מברכים מעין ג', ובשו"ת דברי יואל (שם, אות ח) כתב דהח"א לא נקט טעם זה להלכה, דהרי הוא כתב בתחילת דבריו "דלולא דמסתפינא להגיד סברא שאין ראיה היה אומר כן", ומשמע דמיסתפי לומר סברא זו, וגם במשנ"ב לא העתיק סברא זו, **ג)** בדברי יואל (אות ה' בד"ה והנה, ואות ט' בד"ה ובודאי) מצדד לומר דעדיף ליישב המנהג ולומר דנקטי כהמ"א דמחלק בין תערובת קמח בקמח דבעי' כזית בכא"פ לתערובות קמח ושאר מינים דאין צריך כזית בכא"פ, ומברכים מעין ג' בכל ענין, ונמצא דהוא למד דלפי המ"א בתערובת קמח ושאר מינים אף באפיה מברכים מעין ג' אף כשאין בה כזית בכא"פ.

תמיהות מרן רבינו ז"ל

בדברי יואל (שם, אות ה) תמה על יישוב האחרונים, דמה שמיישב הח"א את מנהג העולם דהם סומכים על הרא"ש לגבי טעם כעיקר, דהרי קיי"ל כהראב"ד והרשב"א דבעינן כזית בכא"פ, והוסיף לתמוה דחיוב ברכה אינו תלוי במחלוקת לגבי טעם כעיקר, דאף אי נאמר כר"ת דטעם כעיקר לוקין אפילו בדליכא כזית בכא"פ, אולם לגבי ברכה אפשר דעדיין בעינן שיהא כזית בכא"פ, דלענין איסורים די בזה שמרגישים טעם האיסור ואין צריך שיהא עיקר ממש, משא"כ לענין ברכה דבין העיקר ובין הטפל טעונים ברכה, אלא דהטפל נפטר בברכת העיקר כפי שביאר הט"ז (ריש סי' ר"ב), לזה בעינן שיהא עיקר ממש בכדי לפטור את הטפל, ולא סגי שיהא טעם בעלמא אף שהוא כהעיקר, ומה שכתבו כמה אחרונים דזה תלוי במחלוקת הנ"ל, כוונתם רק דלהרשב"א והראב"ד שסוברים באיסורים דבעינן כזית בכא"פ, לדעתם כל שכן לגבי ברכה דבעי' שיעור כזה, אבל לר"ת דבאיסורים אין צריך כזית בכא"פ, עדיין אפשר דבברכות בעינן, והוסיף דגם במשנ"ב לא הביא סברא זו מהח"א.

וכן תמה (באות ו') על הוכחת המשנ"ב ליישב המנהג שהתבלין בא להכשיר את הקמח כפי שמצינו שהרוטב מצטרף לשיעור אוכלין, והקשה דלכאו' אינו דומה דהתם איירי לגבי צירוף משקה עם אוכל לשיעור כזית, ובזה אמרי' דאף שהרוטב משקה הוא, אולם כיון שבא להכשיר את האוכל דינו כאוכל ושיעורו בכזית כאוכל, משא"כ בנידון דידן ששניהם אוכלים הם, אלא שהם שני מינים שברכותיהם אינם שוות, בזה לא מצינו שכיון שמין אחד בא להכשיר את המין השני הוא נעשה כמינו ממש, ואף לגבי גוף הדין שכתב המ"א בסי' ר"י שהרוטב מצטרף לברכה, הרבה חולקים על המ"א ודעתם דאינו מצטרף עי' באחרונים בסי' ר"י.

ובסברת המשנ"ב שהצוקע"ר והדבש באים להכשיר את הקמח, תמה בדברי יואל דילמא להיפך שהקמח בא להכשיר את הצוקע"ר והדבש, והא דאמרי' כל שיש בו מה' מיני דגן היא העיקר, אינו מועיל לגבי ברכה אחרונה אלא היכא דאיכא שיעור כזית בכא"פ, וגם הט"ז (סק"ד) כתב דהלעקי"ך נעשה רק בשביל הדבש, והקמח לא בא אלא לדבק, ואף האחרונים החולקים על הט"ז דהקמח בא לאכילה ולא לדבק, עכ"ז עדיין דעתם דהדבש עיקר וכפי שכתב בשועה"ר (סבה"נ פ"ג סעי' ד') דבלעקי"ך עיקר הכוונה לאכילת שאר המינים, לעידון ולתענוג מהמתיקות, ואכילת הקמח אינו עיקר.

ובמה שטרחו המשנ"ב והח"א ליישב מנהג העולם דמברכים על המחיה, תמה הלא הח"א אחר שכתב ליישב המנהג סיים שמ"מ ירא שמים יזהר בזה, א"כ לא נתייסד המנהג עפ"י גדולים שהגדולים ודאי נהגו כיראי שמים (והביא שם ראיה לזה דבכה"ג ליכא מנהג), והוסיף שם דגם הח"א לא נתן טעם להמנהג ללמוד ממנו למעשה שהרי כתב שיר"ש יזהר בזה, אלא כעין לימוד זכות על המנהג ושא"צ למחות כ"כ בהעושין כן, וכן תמה בשו"ת אג"מ (ח"א סי' ע"א) דבפוסקים לא הוזכר מנהג זה, ואינו ידוע האם זהו מנהג ברור.

הכרעת האחרונים למעשה

במשנ"ב וחיי אדם כתבו דנוהגים העולם לברך אף כשאוכל מעט מהם, אולם כתבו דלכתחילה טוב ליזהר שלא יאכל מהם אלא אם אוכל שיעור כזית בכא"פ, וכן כתב בסידור היעב"ץ (הל' ברכה"נ סי' צ' סק"א) דנכון ליזהר לאכול יותר מכזית בכדי שיהא בו בוודאי כזית מהקמח, ובדברי יואל (שם) כתב דסברת המשנ"ב להצדיק מנהג העולם, מועיל רק שלא לומר ולמחות באחרים העושים כן, אבל לעצמו צריך ליזהר שלא לברך על המחיה על כזית "לעקי"ך" מחמת הספק שיש בה, אלא לבקש איזה עצה.

מנהג גדולי ישראל

וכתב רבינו זי"ע שהוא בעצמו אינו אוכל אלא מעט פחות מכזית או שאוכל ממין אחר, **והוסיף שם, "ונהירנא עוד מילדותי שראיתי בכמה מקומות בכל סעודה שמלבד המיני מתיקה שנתנו, נתנו לכל אחד גם עוגה הנילשת בביצים שכולה קמח שאין ספק בברכתה, גם אצל אבא מארי הגה"ק [הקדוש"ט] זלה"ה ראיתי בכל פעם שאכל כזית רק מעוגה כזו ולא ידעתי אז הטעם, אך אחר שלמדתי את ההלכה הבנתי שהטעם הוא בשביל ש"לעקי"ך" היא ספק ברכה אחרונה" ע"כ,** וכן מובא בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קל"ד) דהגרי"ז מבריסק זצ"ל החמיר שצריך כזית מהדגן, ומובא (י"ג אורות, ח"ב עמ' ש"א) דכן הורה הגה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בשם אביו הגה"ק המהרי"ד זצ"ל, וכן פסק בשו"ת אג"מ (שם), אולם בס' ברכת הבית (שער ט"ז אות ל"א) פסק דמצטרף הדבש והתבלין ומברכים מעין ג' אף אם לא אכל כזית מהדגן, ושמעתי מהגאון רבי משה שאול קליין שליט"א שבעל שבט הלוי זצ"ל היה מקיל כמנהג העולם, ויש להוסיף דיש לצרף שיטות הסוברים דשיעור כזית הוא שיעור קטן ביותר, דהיינו שליש ביצה ולא נתקטנו השיעורים, ולפי"ז אף בשיעור קטן.

ברכת בורא נפשות על הטארט

המחמירים שלא לאכול מהלעקי"ך רק מעט מחמת ספק ברכה, כתב בדברי יואל (שם אות י' י"א) דאינם יכולים לאכול לכתחילה מעט ולסמוך לברך בורא נפשות, כיון דאינו ברור דברכתו בורא נפשות, ולכמה פוסקים ברכת בורא נפשות אינו פוטר מאכלים שברכתם מעין ג', וממילא יש בזה גם חשש ברכה לבטלה, ורק בדיעבד אם אכל כבר מעט מבואר בדבריו (בד"ה נמצא) דיכול לברך בורא נפשות, ובפרט אם אכל מין אחר שצריך ממילא לברך בורא נפשות יוצא בברכה זו, עיי"ש שהאריך בזה.

וכ"כ בשו"ת אג"מ (שם) וז"ל יש להחמיר לאכול כשעור שיהיה שם כזית דגן וכדמסיק גם במ"ב שטוב ליזהר, ולענ"ד מוכרחין לעשות כן דמאחר שעכ"פ נוהגין לברך בכזית לבד על המחיה, אין גם להקל לברך בורא נפשות נגד המנהג, ולעשות כהמנהג כיון שהוא דבר תמוה אולי נוהגין בטעות כי בפוסקים לא הוזכר מנהג זה ע"כ, והמחמיר יהא צריך לאכול כזית מהמזונות וכזית ממאכל או רביעית משקה ויברך גם מעין ג' וגם בור"נ, וכפי שכתב בשועה"ר (סבה"נ פ"ג ה"ב) לגבי תבשיל בתערובות דגן שאין בו כבא"פ, אולם בשו"ת ארץ צבי (סי' ק') מחדש דיכול לברך בור"נ לחוד, ואף להסוברים דבור"נ אינו פוטר מעין ג', עפ"י יסוד שמחדש דהאוכל שני מאכלים ויש לו ספק האם הם בגדר עיקר טפל ואכל מכל אחד מהם שיעור כזית, דיכול לברך תחילה על הטפל ואח"כ יברך על העיקר, ולא חשיב ברכה לבטלה כיון דעדיין חייב בברכה בין על העיקר ובין על הטפל, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה, כיון שעושה כן מחמת ספק ברכה והביא שם ראיות לזה, ועפי"ז כתב דבלעקי"ך ששאר המינים המעורבים בלעקי"ך הם בגדר טפל למין הדגן, לכן יכול לברך בור"נ על הטפל ע"כ, ולכאו' הכוונה שם שיברך רק בור"נ ואין זה ברכה לבטלה דאפי' אי היה מברך על המחיה, עכ"ז היה ביכלתו לברך קודם בור"נ, ולכן יברך בור"נ, אלא דקצת צ"ע דלכאו' בלעקי"ך אין זה כמו עיקר וטפל, אלא הנידון הוא האם כל הלעקי"ך נעשית ברכתו על המחיה כחתיכת דגן.

ולכן בדיעבד כשאכל מעט יכול לברך בורא נפשות, אולם מסתבר דזהו רק להמחמיר שלא לאכול מעט מהלעקי"ך מחמת הברכה, ורק מחמת סיבה שכח ואכל מעט, אזי יברך בורא נפשות, אבל האוכל לכתחילה מעט מהלעקי"ך וסומך על מנהג העולם, הריהו מברך על המחיה.

למעשה להמחמירים (דעת רבינו ועוד)
תלוי בשיעור הקמח

להמחמירים זה תלוי בשיעור הקמח שמעורב במזונות, דאם חצי מהכמות הוא קמח, אזי אם אוכל שיעור של שני כזיתים [לערך שני פרוסות לעקי"ך] תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן תוך כדי אכילת פרס, ולכו"ע יכול לברך מעין ג', ואם רק שליש מהכמות הוא קמח, אזי אם אוכל ג' כזיתים תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן ויכול לברך, וכן הכל לפי החשבון.

ובזמנינו תלוי בלעקי"ך שעושים בבית או שעושים בבית מאפה, וצריך לברר בכל ענין כמות הקמח, ועפ"י רוב מניחים לערך 30% – 35% קמח וכשאוכלים ב' או ג' פרוסות בינוניות מהם תוך ד' מינוט יכולים לברך מעין ג', ובמאפיות [לאחר בירור אצל רבני הבד"ץ, תשפ"ב] הובהר דבטארט חום מניחים רק 18% קמח, ויהא צריך לאכול כשיעור 5 כזיתים [כ-5 פרוסות דקות], ובבהיר מניחים 24% קמח ויהא צריך לאכול 4 כזיתים.

[ולגבי הביצים שמניחים בעוגה לא ברירא לן מילתא דאפשר דלכולי עלמא הם מצטרפים לקמח, וכדמבואר בשו"ת עצי חיים (סי' ל"ד) לגבי המים דהם מצטרפים לקמח בדין אכילת מצה, דיוצאים יד"ח מצה באכילת כזית בצירוף המים, כיון דמצה דרך עשייתה היא עם המים, א"כ יש לדון בנידון דידן דאפשר דכמו"כ הביצים מצטרפים לקמח, וכן משמע בפשטות דברי האחרונים שדנו בדין הלעקי"ך ודנו רק לגבי התבלינים והצוקער, אולם בתשובות והנהגות דמחמיר דבעי' כזית מהקמח לחוד כתב שם דביצים אינם מצטרפים לקמח, וכן משמע בברכת הבית (שם) אלא דדעתו דהכל מצטרף, ועדיין צ"ע בזה].

דיני ברכת התורה (ז)

א] יש מתירים לומר פסוקים דרך תחנונים קודם ברכת התורה ולמעשה יש להחמיר בזה שלא לקרות שום פסוקים אפילו דרך תפילה ותחנונים קודם ברכת התורה (א) ולכן בימי הרחמים והסליחות יש להקפיד ולומר ברכת התורה קודם תחילת אמירת הסליחות (ב).

ב] וכן הנוהגים לומר פסוקי ברכי נפשי קודם עטיפת הטלית וכן הפסוקים שנוהגים לומר קודם הנחת תפילין ולאחריה לא יאמרו אותם לפני ברכת התורה (ג) וכן אם בא לבית הכנסת קודם שאמר ברכת התורה לא יאמר פסוק ואני ברוב חסדך (ד).

ג] אמנם אמירת דברי הודאה ותפילה שאינם פסוקים מותר לאומרם אף לפני ברכת התורה ולכן אמירת "מודה אני" מותרת (ה) וכן מותר לומר "אדון עולם" לפני ברכת התורה (ו) ומותר לומר "קדיש" קודם ברכת התורה (ז) וכן לענות על הקדיש וברכו (ח) דכל זה הוא רק תפילה ולא פסוקים.

ד] מותר לומר "קדושה" קודם ברכת התורה (ט) אף שאומר פסוקים מכל מקום אינו אומרו לשם לימוד תורה אלא לקדש שמו יתברך (י) והיינו דווקא אם הוא נמצא ביחד עם הציבור אבל בנמצא חוץ לבית הכנסת עדיף שימנע ולא יאמר קדושה (יא).

ה] יש שכתב שלא יאמר י"ג מידות לפני ברכת התורה (יב) ויש מי שמיקל בזה (יג).

ו] כהן שמגיע למנין שעומד לפני ברכת כהנים ועדיין לא בירך ברכת התורה מותר לו לישא את כפיו קודם ברכת התורה (יד).

ז] הנכנס לבית הכנסת בשעה שהציבור קורא קריאת שמע צריך לקרוא עמהם פסוק ראשון שלא יראה כאילו אינו רוצה לקבל עול מלכות שמים עם חבריו (טו) ואפילו עדיין לא בירך ברכת התורה צריך לומר עמהם פסוק ראשון של קריש (טז) אך יזהר שלא יאמר יותר מפסוק ראשון (יז).

ביאורים והוספות

(א) בשו"ע סימן מ"ז הביא המחבר ב' דעות וכתב דנכון לחוש לדעת המחמירים אך הרמ"א כתב דנהגו להקל ולומר פסוקי סליחות לפני ברכת התורה וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואח"כ מברכין על התורה אך במג"א (ס"ק ט"ז) ובמשנ"ב (ס"ק כ"ז כ"ח) כתבו דכיון שהרמ"א מסיים דהיום נהגו לומר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר משמע מזה דנהגו להחמיר כדברי הטור שלא לומר שום פסוקים קודם ברכת התורה אף שמעיקר הדין פסקו המחבר והרמ"א כדעת המתירים אך למעשה נהגו להחמיר בזה וטעם המתירים לומר פסוקים לפני ברכת התורה עיין בקהילות יעקב על מסכת ברכות סימן י"ד שביאר דהוא משום דקיי"ל מצות צריכות כוונה ובפרט תלמוד תורה שהוא מצווה דאורייתא ולכן כשמכוון לשם תחנונים ותפילה אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה ואינו חייב לברך.

(ב) כמבואר במשנ"ב ס"ק כ"ז.

(ג) החיד"א בספרו קשר גודל (סימן ה' אות ל"א) קף החיים (סימן ח' סק"ו.

(ד) החיד"א בספרו יוסף אומץ סימן ס"ו עיי"ש דיש ששינו מחמת זה את הנוסח ואמרו "ואני ברוב חסדו אבוא ביתו".

(ה) אשל אברהם בוטשאטש סימן מ"ז סעיף א'.

(ו) קונטרס עלי שיח עמוד נ"ו.

(ז) בית ברוך על החיי אדם כלל ט' סקי"א.

(ח) קצות השולחן (סימן ה' ס"ח) והטעם בזה כיון דמעיקר הדין פוסקים כהמתירים לומר פסוקים קודם ברכת התורה כיון שהוא דרך תפילה ותחנונים אלא שלכתחילה נוהגים להחמיר בזה ולכן במקום שיש חיוב ומצוה לומר קדושה סומכין על עיקר הדין להיתר.

(ט) לקט הקמח סימן מ"ז סק"ד.

(י) שו"ת בצל החכמה ח"ב סימן צ'.

(יא) פסקי תשובות והטעם דבעומד חוץ לבית הכנסת אין עליו חיוב להצטרף ולומר עם הציבור קדושה ולכן עדיף להימנע מכך כשהוא לפני ברכת התורה אא"כ חושש שלא יהיה לו אח"כ מנין לשמוע קדושה.

(יב) אשי ישראל פרק כ"ה אות ד' וטעמו דכיון שאין לחיוב לענות על אמירת י"ג מידות ולכן עדיף שימנע כדי לחשוש לשיטת המחמירים באמירת פסוקים קודם ברכת התורה.

(יג) אשי ישראל תשובה כ"א בסוף הספר בשם הגרח"ק עפ"י דברי הגר"א שהביא השעה"צ סקכ"ג דמעיקר הדין מותר לומר סליחות קודם ברכת התורה וכיון שיש כאן מצוה באמירת י"ג מידות עם הציבור כמבואר בברכות ל' ותענית י"א א"כ יש לסמוך בזה על עיקר הדין להיתר.

(יד) הליכות שלמה פרק י' סעיף י"ד ובספר אמת ליעקב פרשת כי תבוא פכ"ו פסוק י' ואף שאומר פסוקי תורה יכוון באמירתו שהוא רק לשם "ברכה" לברך את ישראל ולא בשביל לימוד תורה ולא מיבעיא אם כבר קראו "כהנים" שיש עליו חיוב לשאת את כפיו אלא אפילו יש רק כהן אחד ולא קראו "כהנים" מ"מ הרי מקיים בזה מצוה ולכן אם רוצה יכול לסמוך על עיקר הדין להיתר.

(טו) כמבואר בסימן ס"ה סעיף ב'.

ח] כמו שאסור ללמוד קודם ברכות התורה כן אסור לקרות קריאת שמע קודם ברכת התורה [יח] אכן אם קם משינתו סמוך לזמן קריאת שמע ורואה שהשעה מאוחרת ואם יקדים לברך על התורה יאחר זמנה מותר לו לקרוא קריאת שמע לפני ברכת התורה ויכוון בהדיא שאין כוונתו לשם לימוד תורה רק לקיום מצות קריאת שמע בלבד [יט].

ט] אמנם יש שכתבו שאין היתר לקרות רק ב' פרשיות ראשונות של קריאת שמע אבל לא יאמר פרשת ציצית קודם ברכת התורה [כ].

י] אך יש מחמירים וסוברים דאסור לקרות קרי"ש לפני ברכת התורה והוא מצוה הבאה בעבירה ובכל אופן יש לו לברך לפחות ברכה אחת שהוא ברכת אשר בחר בנו שיוצא בזה מן התורה ואח"כ יקרא קריאת שמע [כא] ועל כן כיון שההיתר לדעת המקילים אינו פשוט כ"כ והוא רק בשעת הדחק ולכן ישתדל מאוד להימנע מלקרות קריאת שמע קודם ברכת התורה שלא בשעת הדחק.

יא] וכן המקיץ משנתו בבוקר ורוצה להמשיך בשינתו אך חושש שמא יעבור זמן קרי"ש יטול ידיו ויכול בשעת הדחק לקרוא קרי"ש בלי ברכת התורה לפניה כדי שיוכל אח"כ כשקם משינתו לברך ברכת התורה כהוגן ובכוונה [כב] וכן המקפידים על טבילת עזרא ואם יתמהמה עד אחר טבילתו יאחר זמן קרי"ש יכול לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה ולאחר טבילתו יאמר ברכות התורה [כג].

יב] יש אומרים דכל ההיתר לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה הוא רק כשהוא סוף זמן השני אבל אם עומד לפני סוף זמן הראשון יברך תחילה ברכת התורה ויקרא קרי"ש בזמן הגר"א [כד].

ביאורים והוספות

(טז) משנ"ב שם סק"ח כיון דאינו אומר את הפסוק לשם לימוד.

(יז) בשער הציון שם סקי"א כתב דבשאר פסוקים של קריאת שמע מקבל שכר כקורא בתורה כמבואר שם בסעיף ג' דהנכנס לבית הכנסת והציבור קורין קריאת שמע "טוב" שיקרא עמהם כל קריאת שמע ויקבל שכר כקורא בתורה עיי"ש וכיון דנחשב כקורא בתורה אין לאומרו קודם ברכת התורה.

(יח) בבית יוסף ישנם ב' דרכים אם קריאת שמע שקורא לחובתו הוא כדברי תורה או שנחשב כתפילה ואינו כלימוד תורה אמנם פשטות הגמ' במנחות (צ"ט ע"ב) א"ר ר' יוחנן משום רשב"י אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה הזה מפיך עיי"ש וכן בנדרים (ח' ע"א) דאי בעי פטר נפשיה בקרי"ש שחרית וערבית ובזה מקיים מצות והגית בו יומם ולילה ומוכח בזה דקריאת שמע שקורא לחובתו הוא בכלל תלמוד תורה.

(יט) בשו"ת בית יוסף אומץ להחיד"א (סימן ס"ו) כתב דהא דמבואר בגמרא הנ"ל דבקרי"ש יוצאים מצוות ת"ת היינו אם מכוון לשם כך אבל בלא כוונה לשם לימוד תורה לא נחשב כתלמוד תורה וכן העלה בזה להקל בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן י"ט) ובספרו שיח השדה (שער א' סימן י"א) ובשו"ת אבן ישראל (ח"ט סימן ס"ג) ובשו"ת ויען יוסף (ח"א סימן ל"א בהגהה) שכן נוהג הגה"צ מפאפא בשעת אונס מחלה שקורא קרי"ש לפני ברכת התורה וכ"כ באורחות רבינו (ח"ג עמוד ר"ג) בשם החזון איש וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"א סימן א') עיי"ש שביאר דלרוב פוסקים הרי חיוב ברכת התורה רק מדרבנן וחיוב קרי"ש הוא דאורייתא ובפרט דיש לצרף דעת הפוסקים דקרי"ש שקורא לחובתו אין לו דין תלמוד תורה ואפילו אם נאמר דברכת התורה ג"כ חיובו מן התורה מ"מ יש לסמוך לקרוא קרי"ש ואח"כ לברך על התורה עפי"מ שכתב באשל אברהם בוטשאטש (בסימן מ"ו סעיף ט) דמן התורה די בברכה על התורה פעם אחת ביום ויכול להיות אפילו בסוף היום אלא שלכתחילה נכון להקדים לברך קודם הלימוד ובספר קובץ תשובות (סימן ט) מביא ראיה להיתר מהא שכתב הפמ"ג בסימן נ"ב שהמתפלל עם הציבור והגיע לאהבה רבה ועדיין לא אמר ברכת התורה יכוין שאינו רוצה לצאת באהבה רבה ידי חובת ברכת התורה ויוכל לברך אחר התפילה ומוכח להדיא שמותר לומר קריאת שמע ללא ברכת התורה עכ"פ בשעת הדחק ובשו"ת ארץ צבי הנ"ל מצרף להקל עפ"י חידושו של מהר"י הלוי אחי הטו"ז בסימן כ"ה טו"ז (סק"ו) דמצוה הנמשכת פוטרת כשמברך עליה אף למפרע וכ"כ בשטמ"ק ברכות ט"ו (ד"ה רבי קרו) וכמובא בברכת הסוכה בסימן תרל"ט.

(כ) אף שהוא ודאי מדאורייתא משום זכירת יציאת מצרים אבל המצוה של זכירת יציאת מצרים זמנה כל היום ויכול לאומרה אח"כ בשעת התפילה אחר ברכת התורה כ"כ בשו"ת בצל החכמה שם ובשו"ת שרגא המאור ח"ב סימן ס' אך שאר הפוסקים סתמו ולא חילקו כלל ומשמעות דבריהם שיכול לקרות כל הקרי"ש.

(כא) בשו"ת מגדלות מרקחים סימן ה' אינו מתיר לקרות קרי"ש לפני ברכת התורה ואפילו אי עביד לא מהני ולכן יקרא ברכה אחת ואפילו לא יספיק רק פסוק ראשון תוך זמן קרי"ש יוצא לדעת הפוסקים דרק פסוק ראשון מן התורה ובשו"ת ויצב אברהם סימן ח' מביא כמה מקורות דבקרי"ש מקיים מצות תלמוד תורה עיין שאגת אריה סימן א' דהתורה מחייב שני חיובים א' חיוב כללי של לימוד תורה ב' חיוב לקיים מצות ת"ת דווקא ע"י פרשת קרי"ש בזמן שחרית וערבית וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן ק"ט ד"ה הנה) דתכלית מצות קרי"ש הוא בשביל לימוד תורה ובפמ"ג משב"ז (או"ח סימן ס"ו) מיישב למה לא מברכים אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא קרי"ש וכתב דהוא בכלל הברכה אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה דקריאת שמע בכלל דברי תורה ובשו"ת ויצב אברהם כתב כמה סיבות מדוע לא יועיל מה שמכוון בהדיא שלא לצאת מצות ת"ת עיי"ש.

(כב) שו"ת אז נדברו ח"ט סימן נ"ד.

(כג) שו"ת ארץ צבי בספר שיח השדה שם ובספר ישראל והזמנים ח"א סימן ח' אות כ"ח בהגה"ה ובישועות חכמה על קיצור שו"ע (סימן י"ז) מחמיר בזה.

(כד) דעת נוטה להגרח"ק עמוד קצ"ה אך מסתבר שאם נוקט להלכה כזמן הראשון ומקפיד תמיד על כך יכול להקל גם בכה"ג כמו"כ מסתבר שאם עומד לפני סוף זמן קרי"ש של המגן אברהם וקורא על תנאי שאם זמנו של הגר"א אמת הרי מה שקורא עתה הוא כקורא בתורה א"כ באופן זה אין היתר לקרוא קרי"ש לפני ברכת התורה.

בס"ד

לִקְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה
כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה

שַׁבָּת קוֹדֶשׁ בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יְחֲסִיוּן



צאתכם לשלום

ברעש הערכה והוקרה, אנו מלוים בברכה בואת השורה,
מע"כ ידידינו היקרים באנשים, ראשונים לכל דבר שבקדשים,
שמם הטוב נודע בשערים, שנהם בפי ישרים, הלא הטוב

אנשי שלומינו
נכבדי קהילתינו

פה בני ברק יצ"ו

אשר השתתפו בסכומים אדירים
במגבית "העני" לחזקת מוסדותינו הק'

הנוסעים לשבות בצל הקודש
של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשב"ק פרשת ראה הבעל"ט

לקראת יום ההילולא קדישא של מרן רבינו הקדוש בעל דברי יואל זיע"א

צאתכם ובואכם לשלום, ברכת ה' תלווה אתכם מעתה ועד עולם, ויהי' שרתובו לקבל השפעות טובות, מלא ברכות וישועות, וגר טוב וחסד ידידפוכם, ותזכו להמשיך במעשי הצדקה והחסד לתפארת, מתוך רב שמחה ואהבת, וזכות מרן הגה"ק מייסד מוסדותינו הק' בעל ההילולא, יגן בעדכם להתברך בכל טוב סלה.

ברכת דרך צלחה

הנהלת המוסדות — ועד המגבית



כ"ו מנחם אב

כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מיום עמוד רבינו הק' על דעתו ועד יום זיבולא בתרייתא דילי', כאשר בחד קטירא איתקטיר לחיי עלמין ית', לא הסיח דעתו הק' אף לרגע כמימרא ממצבו של עם ה' היושב בציון על אדמת קודש.

ששה פעמים נסע רביה"ק לבקר בארץ ישראל, בראשונה בהיותו עוד רב בעיר קראלי ביקר בארה"ק בקיץ תרצ"ב, ואח"כ שהה רבינו בירושלים יותר משנה שלימה לאחר המלחמה בשנת תש"ו, ועוד ארבעה פעמים כשכבר הי' גר באמעריקא בשנות תשי"ב, תשט"ו, תשי"ט, וביקורו האחרונה תשכ"ה, כל ביקור לעצמו הביא קירבה והערצה מן הישוב הישן שבארץ ישראל אל רביה"ק זי"ע, ורבינו השאיר רישומא קדישא בגודל קדושתו על כל דרי ארעא קדישא, והשפעתו הגיעה עד למרחוק בכל קצוות ארץ ישראל ומקום שהי' קובץ יהודים החרדים לה' ולתורתו.

מורשת אבות

מידה זו קיבל רבינו מאבותיו ורבותינו הק' עצי התמרים זי"ע אשר היו מקושרים מאוד לארה"ק וכל ימי חייהם התאוו לראותה ולחון את עפרה, געגועם וכיסופם עלתה על כל גדותיהם והתבטאה בכל עת מצוא כאשר התקשרו בקשר עליון דאורייתא אל הארץ הזאת.

אבותיו ואבות אבותיו עסקו כולם במעות א"י, לחזק את הישוב הישן מיהודים חשובים היושבים על התורה ועל העבודה בחצרות ה' בתוככי ירושלים, הי' בזה חליפות מכתבים ממרן הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע ואחריו ממרן הגה"ק העצי חיים זי"ע, שכתבו להרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידערמאן זצ"ל אדמו"ר מלעלוב ירושלים, בנוגע המעות שנשלחו מחצר בית סיגעט, גם הגה"ק הייטב לב זי"ע הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, וכן הגה"ק הישמח משה זי"ע עסקו בשליחת ואספת מעות לעניי ארץ ישראל.



מראשית כזאת הודעת הלא הוא אבי השושילתא קדישתא **רביה"ק מרן בעל הישמח משה זי"ע** אשר כידוע ומפורסם דאגתם של עניי ארץ ישראל הי' בראש מעיניו, רבות פעל בכינון קופות הצדקה שנועדו לחזק את יקירי קרתא דשופריא, ובכך הרגיש בנפשו מקושר לארה"ק.

ואף גם מבצבץ ועולה מספריו הק' את גודל חיבתו והשתוקקותו אליה, וכך כותב רביה"ק בספרו ויואל משה (מאמר ישוב א"י סי' ק"ב עמ' ש"ח) וז"ל: **וק"ז מרן הישמח משה זלה"ה שבכ"מ בספריו מחשיב מאוד ישיבת א"י, וכשרצה חתנו הק' הארי' דבי עילאה זצלה"ה ליסע לאר"י כתב לו מכתב בתוקף שלא יסע, וכתב שם על הנסיעה לא"י באמת מי לא ידע מגודל ערכה של מצוה זו ובוודאי גם אני חשקה נפשי לדבר זה, אך כבר אמרו חכז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה וכו'.**

(המכתב נדפסה בישמח משה הנדמ"ח בליקוטים).

ועל הכל גלוי וידוע המיית נפשו וכליון עיניו הק' לעת הגאולה ובנין בית הבחירה, אשר היתה חזון בלתי נפרץ אצל שאר צדיקי עולם, עד כדי כך שקדושי עליון בדורו העידו עליו שהוא ניצוץ נשמת ירמיהו הנביא ומפני שהוא בעצמו ראה במו עיניו את חורבן בית המקדש לכן ציפה במידה מיוחדת כזו לבנינה ושכלולה, וכל ימיו אשר חיה לא הירפה רגע כמימרא מלהחיש קץ הגאולה בתפילותיו, עד אשר לפני הסתלקותו מעלמא הדין הבטיח שבעלותו השמימה ירעיש עולמות ולא יכנס בגו עדן גינתא עד כי יבוא שילה.

וכן בקודש חזינו אצל **רביה"ק מרן בעל הייטב לב זי"ע** אשר נכספה וגם כלתה נפשו לחצרות ה' בארה"ק, וכל ימיו דיבר בקדשו מקדושת הארץ וגודל סגולתה כפי שנראה בעליל בספריו הק', ובפרט בספה"ק ייטב לב עה"ת ריש פר' לך שם נרגש ביותר גודל חיבתו ורגשותיו לארעא קדישא עד שמחדש כי בארה"ק הנהגתו של הקב"ה הוא בהתגלות ממש בבחינת אל הארץ אשר 'אראך'.

כל אלו שזכו להסתופף בצל קדש וליהנות מזיו תורתו

ידעו להעיד ולתאר גודל ציפיתו לאר"י שגעשה בליבו הטהור עד אין קץ, והי' מרגלא בפי החסידים הזקנים שלא בכדי זכה מרן הייטב לב שחותנו הרה"ק מטאלטשווא זצ"ל בחר בו והעניק לו בצוואתו בתורת ירושה את בית דירתו בעיה"ק צפת תובב"א, כי לא נעלם מעיניו גודל התקשרות חתנו הק' לפיסת אדמת קודש.

גם רבינו מביא בספרו הק' (שם עמ' שיג) על חיבוב הארץ של ק"ז מרן הייטב לב זי"ע, וז"ל: **...הנה הדפים בעצמו מה שאירע לו אצל ק"ז הייטב לב זלה"ה ונודע אשר ק"ז זלה"ה הי' חובב הארץ מאוד מאוד וכ"ק חמיו הגה"ק האבדק"ק טאלטשווא זצ"ל היה אח"כ אבד"ק צפת נסע לא"י בעצתו, גם הוא ז"ל היה בדעתו ליסע אלא שאמר אח"כ שרואה שצריכים לו במדינתו וא"א לו לנסוע..** עיי"ש.

וכך הונחל והושרש גודל חין ערכת וחיבת הארץ לממשיך השושילתא קדישתא הלא הוא **רביה"ק מרן בעל הקדושת יו"ט זי"ע** שאהבתו לארה"ק פרצה כל מיצר וגבול, הרבה שלוחי דרבנן שנדדו מגבולות הארץ למדינות הים כדי להביא מזון וצידה להשביע כל נפש שוקקה ורעבה יושבי ארה"ק, נתקבלו אצלו בחיבה יתירה ומופלגת וכיבדם ביותרת הכבוד ועמד לימינם שיצליחו במשימתם, ושיגר מכתבי בקשה לכל הסרים למשמעתו לקבלם בעין יפה ולתומכם ברוח נדיבה, וכן ידוע שבכל אמרותיו הק' בהגיעו לענין גאולת הארץ נפש יצאה בדברו בהשתוקקות עצומה, וידוע שכבר גמר אומר בליבו בסוף ימיו להעתיק מושבו בארה"ק אלא מן השמים לא איסתייעא מילתא.

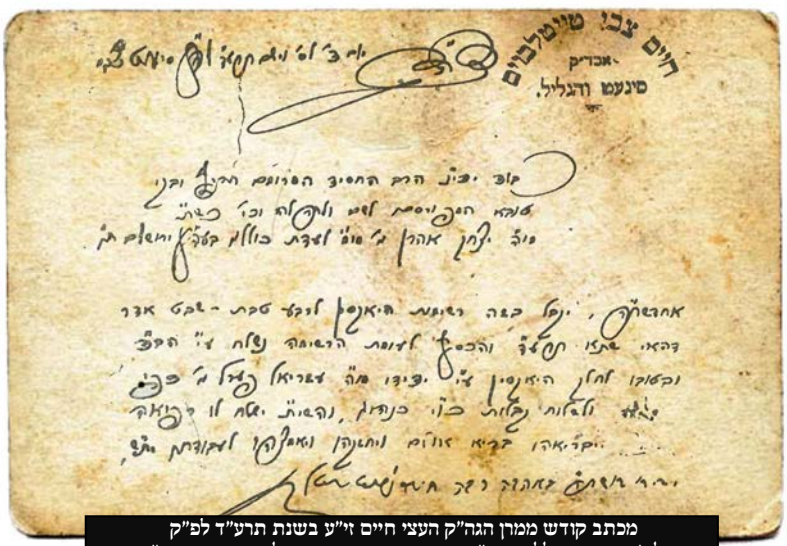
עד כדי כך גדלה אהבתו לארה"ק אשר אף גם כל חפץ שהובא אליו מארץ ישראל היתה אצלו יקרה מפנינים ומפז, וכמו שמעיד עליו בנו רביה"ק זי"ע בתשובות דברי יואל כי כל חפץ מארץ ישראל זכתה אצלו לחביבות יתירה, וכמו שידוע קיבל מרבו הקדוש מרן הדב"ח מצאנז זי"ע בעקטישע אשר נתפרה מבד שהובא מארה"ק, ושמר עליה כעל בבת עינו, מרן רביה"ק בעצמו הי' רגיל לספר לפעמים מגודל אהבתו דמר אביו לארה"ק, ובתוך דבריו סיפר פעם, שאביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע חיבב כל בגד שהובא מא"י או חפצים אחרים (פרט לאתרוגי א"י שלא רצה לקחת משום האיסור להוציא פירות א"י לחו"ל, כדמבאר רבינו בשו"ת דברי יואל יו"ד סימן צ"ז).

מענין גודל אהבתו של מרן הקדושת יו"ט זי"ע לארה"ק סיפר הרה"ח הישיש ר' יוסף ברדאש ז"ל מעיה"ק ירושת"ו, דבעת נסעו לחו"ל כשד"ר לעניי אר"י השתהה בעיר סיגעט אצל מרן הקדושת יו"ט זי"ע שהיה ידוע בגודל חיבתו לעניי א"י, ובביתו של הקדוי"ט קראו אותו בלשון חיבה "דער ארץ ישראל איד".

ואשר על כן הוציא חרב מתערה להגן על קדושת הארץ כאשר באו פריצים וחיללוה עת החלו לצוץ קבוצות קטנות של הכופרים בה' ובתורתו ששמו לעצמם מטרה לפרוק מעליהם עול תורה ומצוות, וכדי לצוד ברשתם נפשות תמימות מישראל כינו ואימצו לעצמם את השם 'חובבי ציון', והתחילו לעשות פעלים להעלות יהודים תמימים מארצות הגולה לארה"ק, ומרן הקדושת יו"ט אזר כגבור חלציו, קיבץ אסיפות רבנים ומנהיגי האומה ונעמד בראש מערכות אלוקים חיים להפר עצתם ולקלקל מחשבתם הרעה, וגילה קבל עולם ומלואו פרצופם האמיתית ודרכיהם הנלוזות ובכך מנע בעדם לסחוף אחריהם תמימי לבב.

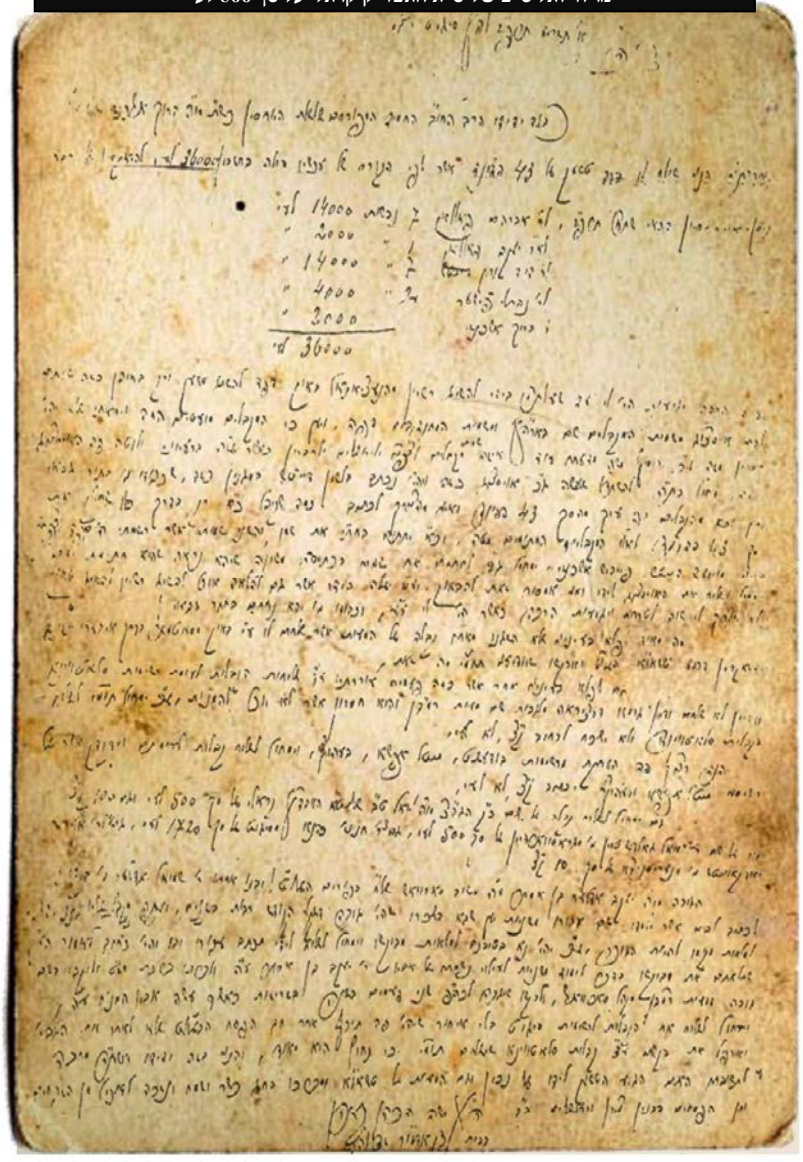
והנה כי כן המשיך בגאון ובעוז בנו אחריו **רביה"ק מרן בעל עצי חיים זי"ע** אשר בימיו הקצרים עלי אדמות קיבץ וריבץ והירבה פעלים כבירים לטובת תושבי ארה"ק, ולסיבה זו מסר נפשו ומאודו למען קופת רבי מאיר בעל הנס לכוננה ולהעמידה על מכונה והיכלה, ואף גם ייסד בעצמו כולל בארה"ק כדי לתמוך ולעמוד כעזר וסיוע לעניי ארץ ישראל.

וכך נולד רבינו מושרש עם תשוקה לא"י מה שהיתה לו בירושה מאבות אבותיו אשר כל ימי חייהם דאגו למען ארץ אשר עיני ה' בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.



מכתב קודש ממרן הגה"ק העצי חיים זי"ע בשנת תרע"ד לפ"ק
לא' מגבאי הכולל בארה"ק אודות התמיכה אשר שלח עבור עניי אר"י

מכתב אשר שלח המשב"ק של מרן עצי חיים זי"ע לגבאי הכולל בארה"ק אודות המעות אשר נשלח לעניי אר"י, ובתו"ד כותב בזה"ל: "גם ימחול לשלוח קבלה על שם כ"ק הגה"צ מו"ה יואל ט"ב שליט"א האבד"ק קראלי על סך 500 לעי"



י'שיב ל'צריו ו'כפר א'דמתו

עוד מימי נעוריו הובלטה במידה מיוחדת געגועיו וכיסופיו של רבינו לארה"ק, והיו כל עניני ארץ ישראל חקוקים על לוח לבו, ומגודל האהבה היה נלחם מלחמת ה' נגד המלעיבים אותה ומחללים את קדושתה ומטמאים את הארץ, וכל ימיו פעל פעולות נמרצות לחזק את יראי ה' היושבים בארץ החיים ומתנהגים שם בקדושה וטהרה מתוך דחקות ועוני, ואי אפשר לתאר בחרט עלי גליון את רוב פעולותיו למען יושבי ארה"ק אשר פעל למענם במסירות נפש.

על הפלגת אהבת ארץ ישראל שהיה בלב רבינו מילדותו, העיד עוד אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל כאשר סיפר ש"ב של רבינו ז"ל הרה"צ הישיש ר' יואל אשכנזי ז"ל מטבריא, שזוכר מילדותו, כי טרם שנסע אביו הרה"צ ר' ברוך אשכנזי ז"ל (בנו של הגה"צ רבי יואל זצ"ל אב"ד זלאטשוב ובעמח"ס מהר"י אשכנזי, חותנו של מרן הקדושת יו"ט זי"ע) לארץ הקודש לחונן את עפרה ולהשתקע שם, נסע יחד עם אביו ז"ל לעיר סיגעט לדודם מרן הקדושת יו"ט ז"ל להתברך מפי צדיק בברכת פרידה, ומרן הקדוי"ט ז"ל כיבדם ביותרת הכבוד, וגם רבינו ז"ל שהיה אז בחור כבן י"ד שנה היה שם באותו מעמד, וכשנתנו להם מידי דמיזן לאכול נענה הקדושת יו"ט ואמר להאורח הילד יואל אשכנזי שיאכל עם רבינו ז"ל מקערה אחת, ואמר: **אתה שמך יואל והוא ג"כ שמו יואל, ואתה נוסע לארי' ובני יואל הרי הוא אוהב את ארץ ישראל, על כן מן הראוי שתאכלו יחד בקערה אחת** (ובל"ק: די הייסט יואל, און ער הייסט יואל, די פארסט קיין ארץ ישראל, און מיין יואל'יש האט ליב ארץ ישראל" דעריבער עסט פון איין שיסל).

וברבות הימים כאשר היה משכן קדשו של רבינו בארה"ב בא פעם אחת ר' יואל אשכנזי ז"ל לבקר את רבינו, וכאשר נכנס לבית רבינו אמר בהתנצלות כי היות שאין לו לרבינו טבלא על כותלי ביתו שגר שם על כן היה קשה לו למצוא את ביתו, ענה לו רבינו בדרך צחות: היה לכם לשאול איה משכנו של ה"שונא ציון" הידוע, ואזי היו כולם מראים לכבודו את מקום דירתי, ועל זה הזכיר לו הר"י אשכנזי את דברי אביו הקדושת יו"ט הנ"ל שהוא אוהב ארץ ישראל, ורבינו ז"ל אישר את העובדא.

ידועה היא אמרתו שאמר רבינו פעם דמרומז שמו בפסוק בפר' האזינו (שכידוע מספה"ק ששמותם של בני ישראל מרומזים

בשירת האזינו) מרומז שמו ביחד עם א"י, בפסוק **י'שיב ל'צריו ו'כפר א'דמתו**, ואדמתו היינו ארץ ישראל, וממילא מרומז שמו הקדוש יחד עם ארץ הקודש, וכמ"פ בעת שהיה רבינו עולה לתורה בפר' האזינו והקריאה בשישי מסתיימת בפסוק זה, הרגיש וגו' ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו, התבטא רבינו ואמר: בפסוק זה מרומז שמי וא"י גם יחד, ישיב לצריו מרומז המלחמה נגד רשעי ישראל, וכפר אדמתו עמו, מרומז בזה דארץ הקדושה אינה מקפדת עלי ח"ו על עמדתי איתן נגד פעולות הנעשים על אדמתה.

ורמז נאה הוסיף על זה הגאון האדיר בעל מנחת יצחק גאב"ד ירושלים זצ"ל שדבר זה מרומז בגמ' (כתובות כתובות עה.) עה"פ **ולציון יאמר איש ואיש יולד בה**, ודרש"י אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, ור"ת של הפסוק **ל'ציון י'אמר א'יש ו'איש** הוא שמו הק' של רבינו המצפה לראותה, ונרמז שמו בקדושת ארץ ישראל, (נדפס בספרו מנחת יצחק עה"ת פר' וישב).

בס' חיבת ירושלים בהקדמת המו"ל כותב בין השאר סיבת הדבר שהביאתו להדפיס ספר זה, וז"ל: **כי עלה בלבי השתוקקות לעסוק באיזה דבר מצוה, וגם לקבוע דירתי בעיה"ק, ושאלתי בעצת כ"ק אדמו"ר מרן הגה"ק מו"ה יואל ט"ב (זיע"א) אב"ד קראלי, והוא מסר לי את הספה"ק הזה להדפיסו, כי הוא תועלת גדול, ומקיימים בזה מצות שאלו שלום ירושלים**, עכ"ל. (בספר הנ"ל מתאר כל המקומות הקדושים וקברי הקדמונים בארה"ק, נדפס בסאטמאר שנת תרצ"ג).



מודעה

לאחינו החרדים פה"ק ירושלים תובב"א

באשר בעוה"ז הנו עומדים עתה לגמור הענין בדבר התאגדות הרבנות החרדית בפעיה"ק ת"ו עם כ"ק אדמו"ר צי"ע הגאון האדיר

רבינו יואל טייטעלבוים שליט"א

הנ"א בק"ק קראלי יע"א

לכן מודיעים אנו בזה אם נפשם מרה להתפרש שלא בא עוד על אחיהם מפני שיגוע ותמוה מנו פרחכים להם עד זמן משך שמונה ימים מיום הנ"ל ולהקל על ההחפצים בקצני מהם לקבל התשובה

בעזהו של הרב יעקב איינבאך שליט"א על יד הרב מאה שערים

המדפיסים בשם "ועד הסנגוריא לשעת היהדות החרדית בירושלים"

שלום לבערמאן, בורים סאמאריץ

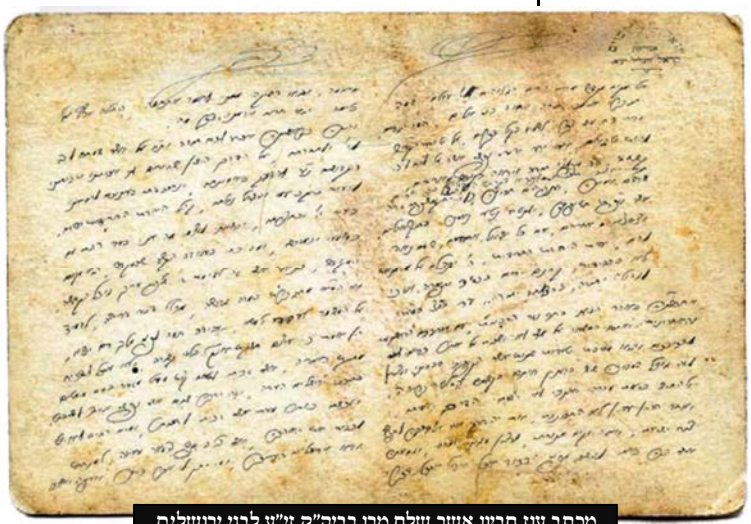
יוסף האפמאן

ישראל יצחק זלמן רייזמאן

והימים ימי ביקורי של רבינו בארה"ק, לאחר פטירתו של הגה"ק מהרי"ח זאנענפעלד זצ"ל וחכמי ירושלים בראותם בו כליל השלימות והמעלות של מנהיג ישראל הראוי לכהן פאר בעיר רבתי עם, הזדרזו לבצע את הדבר והתאספו כמ"פ לדון על נידון זה כדי שיסכימו כולם בזה, והחליטו לאסוף חתימות מחכמי ויקירי קרתא דשופריא, ונתמנו ע"ז ועד מהרבנים החשובים ה"ה הגה"צ המקובל ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל הגה"צ ר' ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל, הגה"ח ר' יוסף האפמאן זצ"ל, הרה"ח ר' יוסף חיים שינבערגער, וחתנו הרה"ח ר' שמואל דייטש, הרה"ח ר' שלום ליבערמאן, הרה"ח ר' יעקב אייזנבאך, שקיבצו כמה מאות חתימות מיראים ושלמים, יקירי ירושלים ת"ו, ובעיקר עמדו לימינם קהילות החסידים והקנאים שבירושלים שתלו תקוותם שרבינו בא יבא ברינה לכהן כרב דמתא, וע"י יתרומם קרן התורה והיהדות בעיה"ק ירושלים ת"ו.

לאחר הימים טובים של שנת תרצ"ג הגיע לרבינו כתב קאנסוס ונזר הרבנות, שהיה מעשי ידי אומן פיתוחי חותם בנוטריקון שמו של רבינו, שמקבלים עליהם מרותו של רבינו, וגדולי הצדיקים שבחו"ל הגה"ק ממונקאטש זצ"ל והגה"ק מקאלאשיץ זצ"ל שלחו מכתבי עידוד וחיזוק לעדת החסידים בירושלים שיצליחו במשימתם להביא את רבינו זצ"ל לארץ הצבי.

רביה"ק זי"ע ענה אז לאנשי ירושלים מכתב עוז חביון אשר ערך בכת"י בנעימים ובחרוזים נאים, ושם מעלה



מכתב עוז חביון אשר שלח מרן רביה"ק זי"ע לבני ירושלים

מי יתן... אעופה ואשכונה...

על עוצם אהבת קדושת ארה"ק שהיתה קשורה לרביה"ק ועד כמה היה רצונו עז להתיישב בה, נוכל לראות ביותר ממכתבו המופלא שהשיב להעדה החרדית בירושלים ת"ו בשנת תרצ"ג, לאחר שכבר הגיעה לידו הכתב רבנות שהתמנה לרב ואב"ד העדה החרדית, וכתב להם אז תשובה מאהבה ומענה ארוכה על בקשתם הנ"ל.

בגעגועים את ימי שהותו בארה"ק, ומסביר להם בטוטו"ד שלא יוכל למלאות מבוקשם, ונבצר ממנו לעת עתה לבוא לעיר הקודש, ובין השאר כותב, וזה לשון קדשו: **"הן אמת כי עוצם תשוקת ארה"ק בלבי קשורה, ולא אוכל לשכוח מתיקות האורה, אשר זכיתי לטעם קצת מעט מזעיר בימים מועטים בתוככי ירושלים העירה, וזה הרבה שנים אשר נפשי איוותה לישיבתה, ועכשיו ביותר מעת אשר זכיתי לראותה, ומים רבים לא יוכלו לרבות את האהבה, אשר בלב ונפש צמאה ורעבה, למנוחת יהודה וירושלים העריבה, ומי יתן לי אבר כיונה, אעופה ואשכונה, בעיר הקודש מקום השכינה וכו'..."** (ראה תצלום מהמכתב במלואו ונדפסה בדברי יואל מכתבים ח"א, עמ' קמ"ה, מכתב צ"ט)

כידוע לא יצא אז הדבר לפועל, כיון שרבינו זי"ע לא רצה לעזוב עדת מרעיתו תלמידיו וחסידיו שהיו מקושרים עמו בלב ונפש, ואז נתקבל לכהן כאב"ד בירושלי הגה"ק מהרי"צ דושינסקיא זצ"ל אבדק"ק חוסט, ולימים אח"כ נתקבל רבינו לרב בעיר הגדולה סאטמאר.

במשך השנים השתוקק רבינו הרבה פעמים לעלות לארה"ק כך גם בשנת תרצ"ט התכונן לעלות לארה"ק ולהתיישב שמה אלא שמפני סיבות שונות לא יצא אז הדבר לפועל.

כאשר עלה הכורת על עם ישראל ורובא דרובא מיהדות הגולה נכחד ונעקד על קידוש ה' הי"ד, ובחסדי השי"ת ניצול רביה"ק מציפורני הרשעים האלה, ועמד על חוף מבטחים במדינת שוויי"ץ, או אז גילה רבינו חפצו ותאוותו להתיישב בארה"ק, כפי שכתב אז בשנת תש"ה בתשובות דברי יואל (ח"א סי' קל"ו) וזלשה"ק **'כי כל מגמתי כעת לישב בארץ החיים ולהמתין שם על ישועת ישראל הבאה בב"א'** עכלה"ק, ואז נסע רבינו והתיישב בעיה"ק ירושלים ת"ו, ודר שמה שנה תמימה הוא שנת תש"ו לפ"ק, ואז נתקיים מה שרמז רבינו במכתב קודש הנ"ל: **"אולי ימים ידברו וגו' אשים לדרך פעמי, לעבור נהרות וימים, לאווירא דארעא קדישא המחכים חכמים".**

מרא דארעא דישראל

לא בכדי ראו בני ארץ ישראל ברבינו זי"ע למנהיגם ולרועם הנאמן, כאשר ישא האומן את היונק כן נשא אותם במסירות נפש ממש, כשכל שנותיו שימש כמלכי צדק מלך שלם, בכהונתו רבות בשנים לנשיא העדה החרדית, וכן אח"כ כששימש לגאב"ד עיה"ק כלילת יופי משוש כל הארץ.

אע"ג שרבינו זי"ע הי' גר בחו"ל, מ"מ היו עיניו ולבו ראשו ורובו מכוונים תמיד למקום המקדש, בבחינת את בנציבין ומצודתך פרוסה עד לירושלים.

רבינו לא הסיח דעתו הקדושה אף לרגע כמימרא מהיהדות החרדית בארץ ישראל, הן בעניני הכלל והן בעניני הפרט של כל יחיד ויחיד, וחיזקם תמיד ועודדם כאב על בנים.

וידוע שפעם הביאו לרבינו בד חדש לתפור ממנו



קאפטן לרבינו, כשהמשב"ק נכנס אל הקודש פנימה להראות לרבינו את הבד, אמר לו רבינו למה הי' צריך לקנות אותו והלא יש לי די מלבושים, ענהו המשב"ק שהבד הזה עלה זול ביותר ושילמו לזה לא יותר מעשרים דאלער, השמיע רבינו קול אנחה ואמר לו הרי כמה יהודים מא"י היה אפשר להחיות עם עשרים דאלער.

זאת עמדה במחשבתו של רבינו כל ימיו, ובכל פרוטה מיותרת כבר דאג לבני א"י, לבו הי' ער ופתוח לכל צרכיהם הן בגוף והן בממון והי' מיצר בצרתן של יהודי ארץ ישראל וכמו"כ ראו בחוש גודל החשיבות שיש אצל רבינו ליהודי של ארץ ישראל.


והיו את המלך בצאתו לשלום

מודיעים אנו בזה לכל אנ"ש התרדים בירושלם שיבואו כלם

לקבל את ברכת הפרידה

רבינו יואל טייטעלבוים שליט"א

ועד עדת היהדות התרדית בירושלם

ועובדא מאלפת במאד סיפר אחד מיקירי ירושלים הרב החסיד ר' לייב גאלדבערג זצ"ל שבסוף ימיו הי' גר בשכינות לרבינו זי"ע בווילאמסבורג, והוא הי' רגיל בכל שנה ושנה בחג הסוכות ליכנס אל הקודש פנימה, ולברך על האתרוג של רבינו, כשהיתה לו זאת זכיה גדולה ומיוחדת, באחד מן השנים קדם ר' לייב והגיע לפני שיצא רבינו להתפלל בביהמ"ד, כשברצונו ליכנס לרבינו, אמרה לו הרבנית תחי' שרבינו עדיין לא התפלל, ושיחזור אחרי התפילה, פתאום נפתח הדלת ורבינו יוצא מחדרו, ומראה לר' לייב להיכנס בחדרו, ואומר לו בזה"ל: **"ר' לייב, אן ארץ ישראל'דיגן אתרוג האב איך נישט צו בענטשן דערוף, אבער אן ארץ ישראל איד האב איך יא, בלייבט שטיין דא נעבן מיר בשעת איך מאך די ברכה אויפן אתרוג, וועל איך כאטש האבן ארץ ישראל נעבן מיר"...**

וכמים פנים אל פנים ראו ההערצה והאהדה הגדולה וההתקשרות וחביבות של בני א"י ובראשם חכמיה ורבניה וגדוליה לרביה"ק זי"ע, גדולי ויקירי א"י הזקנים שבאותו הדור, כבר ראו ברבינו כשהי' עדיין צעיר לימים, שפני משה כפני חמה.

בצעריך ירושלים

כאשר נתייסדה המדינה הציונית בשנת שח"ת עמך, שוב לא רצה רבינו ז"ל לדור תחת ממשלת המינים בעת ההוא כאשר השתלטו הכופרים על ארצינו הקדושה וכבש את פלטרין של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובאו פריצים וחיללוה, וטימאוה בכל מיני טומאות ועקירת הדת, מאז לא מצא רבינו מנוח ומרגוע לנפש, כי בהיות נפשו קשור לקדושת הארץ לא היתה נפש יכולה לסבול את עלבון הארץ אשר זדים מטמאים אותה וביותר כאב לבו כאשר ראה אשר הכופרים השתמשו במצות ישוב ארץ ישראל להסית את עם ישראל להדיחם מדרך התורה, ולכל תועבתיהם השתמשו בלשון חיבת הארץ, ובעוה"ר עלה בידם לצוד נפשות נקיות לאלפים ולרבבות והעבירום על דתם ועל דעת קונם, תחת המסוה של חיבת הארץ.

ומעת תקופה זו אשר הכופרים השתמשו במצות ישוב ארץ ישראל להסית את העם לעלות בחומה ולדחוק את הקץ ולעזוב את אמונת אלוקי עולם כבש רבינו את גודל געגועיו וכיסופיו לארץ הקודש וחדל לדבר מזה, והיה אומר **שכמו שהמצבה שהיתה אהובה בימי האבות, ומאז שהכנענים עשאוהו חק לעבודתם נאסר לנו להשתמש בה, כמו כן בענין ישוב ארץ ישראל מאחר שהכופרים לקחוהו לכלי זיינם להעביר בה את ישראל מן הדת ולטמאות את הארץ, מאז אין לנו להפליג בשבח ישיבת הארץ** ומאז היה רבינו זהיר מאוד בלשונו שלא יתלו גם בו בוקי סרוקי בענין זה.

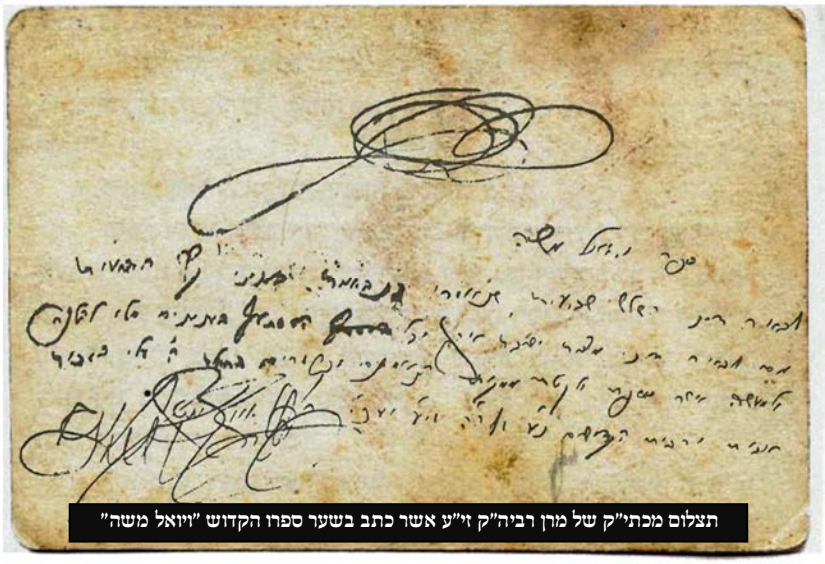
ובספרו הק' ויואל משה קבע רבינו ז"ל מאמר "ישוב ארץ ישראל" שהוא מיוסד לברר הלכות ישוב ארץ ישראל בכל פרטיה ודקדוקיה, ושם מס' קל"ח ואילך האריך רבינו לבאר מש"ס ופוסקים **שבדור הזה שעשו הציונים את מצות ישוב ארץ ישראל חק לעבודתם, אין להפליג להתמון משבח מצות עליה לארץ ישראל כי רבים חללים הפילה ועצומים על הרוגיה,** והאריך שם לברר אשר כעת יש סכנה עצומה לדור תחת ממשלת הכופרים עיי"ש.

וראה לשון קדשו בחידושי תורה פרשת בשלח (תש"ז) וז"ל: **מי יתן והיה שיעזור השי"ת שנוכל לעבוד את הבורא ב"ה בארצינו הקדושה, "ווי גוט וואלט דאס געווען ווי וואויל וואלט דאס געווען", אמנם כשטיטוס הרשע עשה מה שעשה לפני ולפנים בקודש הקדשים, היה זה גרוע הרבה מאשר היה עושה זאת בחוץ, וכשחז"ל התרעמו על**

זה לא דיברו בזה על הקודש קדשים, רק אדרבה וכו' עיי"ש.

והי' מרגלא בפומי' של מרן רביה"ק לומר דברי הצמח ה' לצבי (פ' ראה) **שבהיות שאין ארץ ישראל סובלת עוברי עבירה על כן כשחוטאים בא"י באה שם רצועה מארם והם חושבים שהם בירושלים והם מכזבים וכו',** (וע"י ביואל משה מאמר ב' סימן קכ"ט).

וידוע שכאשר היה רבינו בארה"ק (שב"ק פנחס תשכ"ה בירושלים עיה"ק) הזכיר בדרשתו דברי הצמח ה' לצבי הנ"ל, והוסיף ואמר בענוות קדשו, **מי יודע אם יש לי זכיה לדרוך על אדמת קודש בארץ ישראל...**



תצלום מכתי"ק של מרן רביה"ק זי"ע אשר כתב בשער ספרו הקדוש "ויואל משה"

לא זז מחבבה

אף אחרי התייסדות המדינה הציונות בארץ הקודש, שפרצה הטומאה בכל הארץ עדיין לא זז רבינו מלחבב את ארץ ישראל והי' עמל כל ימיו להשריש שם יתד ופינה של קדושה וטהרה בהקמת מוסדותיו הק' בארה"ק, ומסר נפש לחזק מוסדות התורה בטהרה שבארץ ישראל, ועוצם מסירות נפשו בעבור מוסדותיו בארי"י יכולים לראות מלשון קדשו ממה שכתב באחד ממכתביו לארץ ישראל, וזל"ק: **והיודעים ובקיאים בהאמת מדי פעם יודעים את רוב עמלי וגודל היגיעות שיש לי בעתים הקשות להחזיק את הישיבה, ואנ"ש והידידים הכל צווחו להפסיק את הענין מחמת ראותם גודל הקושי ודיבת רבים באופנים שונים, אך מחמת חיבת החזקת התורה הקדושה בארץ הקודש אני עומד על מעמדי, ואקוה להשי"ת שאל יעזבנו...** עיי"ש בלשונו הק'.



ספר

ויואל משה

לבאר ריני השלש שבועות, שנאמרו בגביאות, בעניני קץ
הישועות, גם לבאר ריני מצות ישיבת ארה"ק וכל
הסמהעה בענינים אלו להלכה ולמעשה

אשר אספתי לקבוצי מספקות הנאמנים וברורים בחכמת ה' קלי
בזכות אבותי ורבותי הקדושים נ"ע וזכותם יג"ל וקע"ל

הק' יואל טייטלבוים

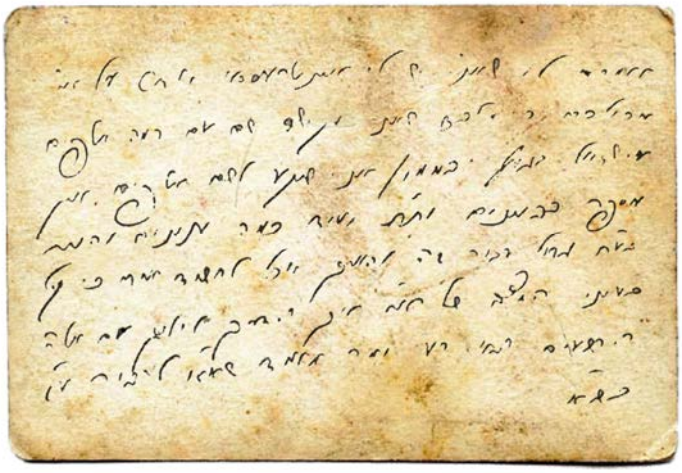
חיבת ארץ הקודש מהו ?

פעם נסתובב השיחה אודות רב אחד מגדולי האגודה שנמצא במכתביו דברים הנוטים לציונות, ורבינו התאונן מאוד על זה, ואמר שהלה נתפס לרעיונות הנוטים למינות ר"ל, והיה שם אחד מזקני החסידים שהסתופף עוד בצל הרה"ק משינאווא זי"ע ושאר צדיקים, והמליץ על הרב הנ"ל שמפאת גודל חיבתו לארץ ישראל נתפס לרעיונות כאלו, והאהבה קלקלה את השורה, והתרעם רבינו ז"ל מאוד על דבריו וצווח **איך יוכל חסיד כמותו שעוד זכה להסתופף בצל צדיקים הקודמים כהרה"ק משינאווא זי"ע לומר שחיבת ארץ ישראל גרמה לו שיהי' לו דעות נפסדות, אדרבה אהבת וחיבת אר"י צריך להביא ההיפך, להתרחק מדעות ומעשי הציונים המלעיבים את הארץ, כי הלא מצוה גוררת מצוה, ואי אפשר שאהבה אמיתית לארץ ישראל תביאתו לידי קלקלה.**

עינו וליבו שם כל הימים

במשך זמן הקיץ של שנת תשי"ח היה נאסר ע"י הרופאים מלהרבות בדיבור עקב הרפואות השונות, ובאותו פרק זמן היה מעלה את כל שיחותיו על הנייר, ובאחד מהכת"י דאז כתב אודות שנתווכח עם אחד מהראשי

ישיבות בארה"ב בענין ארץ ישראל, וכותב בזה"ל: **"אמרתי לו שאני יש לי אינטערעסע יותר על אר"י מכולכם, כי מלבד שאני מקושר שם עם כמה אלפים מישראל בגוף ובממון, אני שוקע לשם אלפים אין מספר בבנינים ות"ת ועוד כמה ענינים, והנני בע"ח גדול עבור זה, ואיך יוכל לחשוד אותי כי קל בעיני המצב של א"י, אך הדרך לילך עם אלה הרשעים הוא רע ומר מאוד שא"א לעבור על זה בשום אופן".**

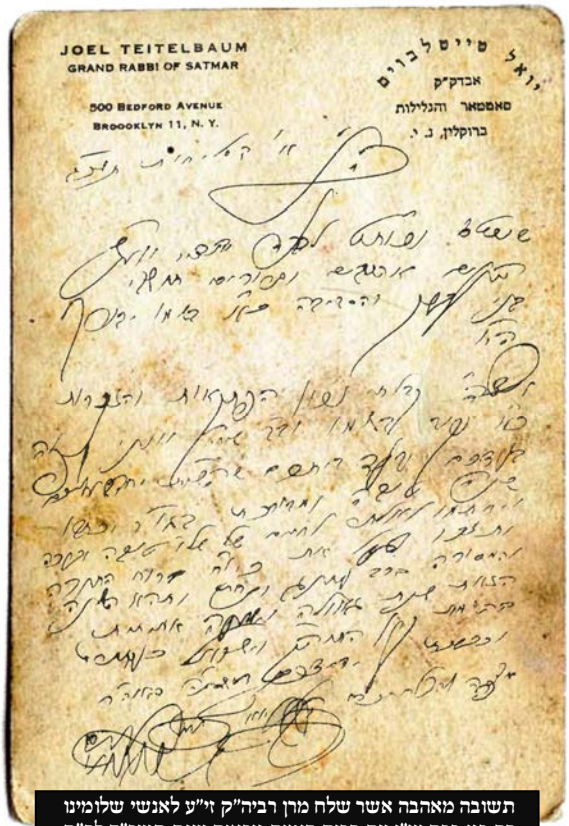


מצות ישוב אר"י בזמנינו

בהיות רבינו ז"ל דר בירושלים בשנת תש"ו נטפל אליו רב אחד מרבני האגודה וטען לפני רבינו שהיות שרבינו התיישב בארץ ישראל ומצוה בעידנא דעסיק יואיל נא לברר את ההלכה שיש חיוב לעלות ולהתיישב בארץ ישראל, ונתרגש רבינו ז"ל והשיב לו, איך אוכל לברר ההלכה נגד האמת, שבאמת אין חיוב בזמן הזה לעלות ולהתיישב בארץ, (כמו שבירר בארוכה בספה"ק ויואל משה מאמר ישוב א"י מדברי כל הפוסקים) ואמר לו רבינו בזה"ל: **ליב האבן ארץ ישראל, האב איך ליבער פון אייך, אבל לברר שיש חיוב לעלות שזה נגד האמת זה אי אפשר לי, ובפרט כעת שהציונים התלבשו במצות ישוב ארץ ישראל למען תפוס את בני ישראל ברשתם אין לנו להתעסק בזה.**

והתפללו דרך ארצם

כאשר נסע רבינו לארץ ישראל בשנת תשי"ב לפ"ק בלילה לפני הגיעו לשפת חופי ארץ ישראל הודיע רבינו למקורביו שמחר בבוקר הוא רוצה להקדים ולהתפלל קודם שיגיעו לחופי ארץ ישראל, והדבר היה לחידוש בעיני המקורבים למה זה ממהר רבינו להתפלל, שלא כדרכו תמיד לעסוק בהכנותיו קודם התפילה וכו', ובכל הלילה עסק רבינו בהכנות כדי שיוכל להתפלל בערן יחד כוכבי בוקר, ועלה בידו להתפלל בהשכמה לפני שהגיע לחוף הים, ורבינו התפלל אז בהתלהבות נפלא נורא מאוד, ואחר תפילת שמונה עשרה כבר ראו מרחוק את גבול הארץ והיו המתפללים מביטים למרחוק ולא התפללו בקול כראוי, וכאשר הרגיש רבינו בזה אמר בהתרגשות, חבל, חבל, שאין אתם ממהרין להתפלל כאן בכוונה, כי בהיותינו על היבשה בארץ ישראל תחת שלטון הכופרים, מי יודע אם נזכה להיות בארץ ישראל האמיתי ולשפוך שם שיח לפני ה', אבל כעת בהיותינו בתוך הים בתוך גבולי אר"י במקום טהרה ואינו תחת שלטונם, זה בוודאי הוא ארץ ישראל המוכשר ביותר לקבלת התפילות, על כן עלינו למהר ולשפוך שיח לפני ה' בכוונה לפני שנגיע לחוף ארץ ישראל, אז הביט למפרע למה זה מיהר רבינו כ"כ להתפלל, וראו את גודל תשוקתו ואהבתו לקדושת ארץ ישראל באופן נפלא.


JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.
אברך"ק
סאטמאר והגלילות
ברוקלין, נ. י.

תשובה מאהבה אשר שלח מרן רביה"ק זי"ע לאנשי שלומינו פה בני ברק יצ"ו עם פרוס הימים נוראים שנת תשכ"ד לפ"ק

ונר אלקים טרם יכבה

שקיעת החמה – כך בא לידי ביטוי זעקת האבל והשכול אצל כל בית ישראל על דבר השריפה אשר שרף ה', כך נראה הזעזוע שפקד את כלל ישראל עם הסתלקותו של קודש הקדשים, צדיק הדורות, איש אלקים, עיר וקדיש מן שמיא נחית, שהלך לפני דורינו כעמוד אש לנחותינו הדרך, מרן רבינו הקדוש והטהור זיעוכי"א.

בשנה זו חל יומא דהילולא קדישא כאותו היום המר אשר קשה כשריפת בית אלקינו בהילקח מאיתנו מרן רביה"ק זי"ע – יום א' שופטים כ"ו אב תשל"ט – במדורינו זה ננסה לתאר כפי מה שידינו מגעת את אחרית ימיו עלי אדמות עד עת פטירתו מן העולם כאשר נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש לדאבון לב כל בית ישראל.

שנת תש–כ"ח

לאחר מלחמת ששת הימים היה העולם מטושטש ומבולבל מהצלחת המלחמה שהסיתו ראשי הציונים הדתיים שכאילו היו נסים ונפלאות, ובראות רבינו את הטשטוש הנורא ואת בלבול המוחות אף בקרב בני ישראל הכשרים צוה רבינו לאסוף ולהעתיק את הדברי תורה ורשפי אש שהשמיע בס"ג מדי שבת בשבתו בשנת תשכ"ז ולקובעם בקונטרס בפני עצמו קונטרס "על הגאולה ועל התמורה".

בהקדמתו לספרו הנ"ל כותב רבינו בתו"ד: "ושנית לא אוכל מחמת מצב בריאותי שלא אוכל לכתוב בזה כי הציקתני רוחי ובטני וחם לבבי בקרבי בכתבי הדברים האלה, השי"ת יעזור לי שלא יזיק לי לבריאותי שאוכל לעמוד על המשמר", ודברים מעין אלו אמר לאחד מגדולי המקורבים באמצע כתיבת ספרו בזה"ל: "איך שפיר אז דער מוח בלייבט מיר שטיין פאר גרויס ווייטאג".

ואכן בליל שב"ק פר' משפטים – שקלים כ"ה שבט שנת תשכ"ח באמצע תפילת מנחה נפל למשכב בעוה"ר, גדולי הרופאים התיאשו מלהושיע באמרם כי המחלה חמורה היא מאוד, השמועה המחרידה עשתה לה כנפיים, ועוד בליל שב"ק התכנסו לומר תהלים בכל הבתי מדרשות, תלמידי וחסידי רבינו די בכל אתר ואתר לא התיאשו ועשו משמורות תהלים והרבו בתפילה ובקשה להשי"ת שישלח רפו"ש לרבינו שיוכל לנהג עדתו כמקדם. תפילתן של ישראל עשתה רושם וביום ה' פר' תרומה ר"ח אדר חל שינוי לטובה במצב בריאותו של רבינו ובכל יום ויום השתפר מצבו יותר, עד שביום א' סליחות כבר נכנס רבינו לבית מדרשו, וזכו ישראל לשמוע אל הרינה ואל התפילה כבשנים קדמוניות.

במרוצת הזמן הלך המצב והשתפר הודות לה', כך שהנהיג את כלל ישראל, אם כי לא באותה מתכונת כבשנים הקודמות, בכל זאת זכינו לשמוע מפה קדשו דא"ח ותפלותיו הטהורים, ובעולם כולו ציפו שבמהרה תעלה ארוכה למכאוביו.

בשנים האחרונות עזבוהו כוחותיו ומאוד נחלש, לא היו אתו כוחותיו כמקדם, אבל ברוחו הטהורה המשיך לעמוד על המשמר ופקח עין על כל דבר שעלה על הפרק בחיי עם ישראל, ובמיוחד בעדתו הקדושה והעדה החרדית.

בחמשת השנים האחרונות שאב תענוג ונחת בראותו ששאיפתו הטהורה להקמת קריה נאמנה הוגשמה ו"קרית יואל" שבמאנרא קמה, אשר בעשרות שנותיו האחרונות הגה מרן זי"ע את רעיון הקמת קרית עצמאית הרחק משאון הכרך והמולתו, ולא נתן מרגוע לנפשו הטהורה עד שזכה להקים קרי' נאמנה לה' ולתורתו באמרו כי "בלי הקמת קרי"ה זו לא יצא ידי חובתו בעולמו",

ביום ב' כי תצא לסדר "כי תבנה בית חדש" שנת תשל"ד לפ"ק תקע אהלו ואוה למושב לו בעיר הקודש הזה שנקראת על שמו "קרית יואל" יצ"ו.

כך זכתה היהדות החרדית בזכות תפילותיהם של ישראל למתנה של עוד שנים עשר שנים – משנת תשכ"ח עד שנת

תשל"ט – בהם המשיך רבינו לעמוד בראש מערכות ישראל וניהל עדתו על מי מנוחות כמקדם.

ונר אלוקים טרם יכבה

יסופר שפע"א כשביקשוהו לבוא לראות את הדירה החדשה אשר בנו בשבילו סירב להיכנס, וכמה שבועות לפני פטירתו ניאות לבוא לראותה, ויהי אך נכנס בה עמד ומשתאה ושאל בתמהון: למי בניתם את הפלטין הזה, ויצא משם מיד, כל השומעים רעדה אחזתם.

שני ימים לפני פטירתו אמר שהוא צריך לי"ז מאות דאלער בשביל עני הגון ולא חפץ לאמר למה זה צריך המעות ורק אחרי פיתויים רבים הודה שהי' לו חלום קשה מאוד ולבו פועמו ורוצה לפדות עצמו, הסכום הובא מיד אבל באו בינתיים ענינים שונים ולא הוציא לפועל את מחשבת הפדיון, ועוד מעט וכבה האור הגדול הזה, וחושך אפילה כיסה את הארץ.

וידוע מה שסיפר א' המשמשים שבפרשת האזינו תשל"ט השנה האחרונה לימי חייו עלי אדמות נכנס אל הקודש פנימה ורבינו עבר אז על הסדרה, ומעיניו זלגו דמעות הרבה בלי הרף, ולתמהונו הרב שאל את פי קדשו על מה ולמה הבכי' הלז, ענה לו רבינו שכתוב ברמב"ן שכל אחד ואחד מרומז שמו בפרשת האזינו, והנה את שמי מצאתי מרומז בפסוק י'די ו'אמרתי ח"י א'נוכי ל'עולם, ופירש הדבר שהאדם אינו חי לעולם רק אם מניח אחריו ברכה בדברי תורה ובני ישראל לומדין את תורתו אז שפתותיו דובבות בקבר, וזו היא ח"י אנוכי לעולם.

בחודש אלול תשל"ח תקע רבינו בשופר בכל יום אחר תפילת שחרית, לפני ראש השנה הודיע רבינו לר' עזריאל שבר"ה לא יתקע בשופר כי אין לו כח לזה, וכשבא הגה"צ משארמאש זצ"ל להתברך מאת רבינו קודם ראש השנה אמר לו רבינו שמכבדו בתקיעות שופר, ואף שבימי אלול תקע רבינו בלי שום עיכוב לא רצה רבינו לתקוע בראש השנה באמרו: "אלול בלאזט מען ווי אזוי מען בלאזט, ראש השנה בלאזט מען ווי מען הייסט פון אויבן", ונתקיים אז מה שאמרו חז"ל במס' ר"ה כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה, כי בסוף שנה זו ביום המר והכוא"ב נפלה עטרת ראשינו בעווה"ר.

שב"ת משוש לבינו...

שבת קודש פרשת ראה היה שבת נעלה ביותר ב"קרית יואל" השבת היה שבת מברכין אלול. נקבצו ובאו קהל עצום מאנ"ש מכל קצוי תבל לחסות בצילא דמהימנותא תחת כנפי קדושת רביה"ק זי"ע בבית מדרש הגדול בעיר ואם בישראל קרית מלך רב "קרית יואל" המעטירה, והיה בית המדרש הגדול מלא וגדוש מפה אל פה, ואין אתנו יודע עד מה על מה ולמה נקבצו ובאו קהל המונים כזה אמנם אע"ג דאינהו לא חזי מזלייהו חזי, ולא עלתה על לבנו כי זהו היום האחרון לימי חייו עלי אדמות ועד מעט הנה אדונינו לוקח מעל ראשינו ויפרד מאתנו, אותנו יעזוב לאנחות.

בערש"ק הלך רבינו למקוה בשעות הצהריים כהרגילו, ולאחר מכן קורא שניים מקרא ואחד תרגום, מבלי שיורגש עליוכל שינוי, אם כי מקורביו ראו על פניושאיננו מרגיש בטוב.

רביה"ק נכנס לתפילת מנחה מעוטף בטליתו, רשפי אש קודש ניתזים מפניו המבהיקות בהדר עילאי, אך עדיין איש לא פילל ולא מילל כי רביה"ק נכנס לקבל את השבת האחרונה שלו עלי אדמות, בתפילת קבלת שבת שרים את הניגון הידוע על בואו בשלום, והתהלהבות גדולה עד אין שיעור, רבינו מרים את ידיו הקדושות ושר בדביקות עצומה, אך אינו יכול לעמוד כל העת על רגליו מחמת חולשתו, עם כל זה גם לכשהתיישב המשיך לפזז בידיו הקדושות בכלות הנפש.

אחרי התפילה נכנס רביה"ק לחדרו, חלק מהקהל נשארים לעמוד על מעמדם והמתינו שרבינו יתחיל כמנהגו כמחצית השעה אחרי התפילה לזמר "שלום עליכם", חלק אחר מהקהל כבר הספיקו ללכת לביתם ולשוב לקראת עריכת שולחנו הטהור, אך כאן אירע דבר פלא, תרדימה נפלה על רבינו ואם כי עשו כמה פעולות לעוררו אך ללא הועיל, ורק כעבור שעה וחצי התעורר רביה"ק, ואמר כי הוא מוכן לקידוש, הגבאים מעירים לו כי עדיין לא זימרו "שלום עליכם", אך רבינו בשלו, "הוא מוכן לקידוש". מגישים לו את הכוס, ורבינו משמיע בקול אדיר כהרגילו את הקידוש, התופאה מפליאה, אך עדיין לא מקדישים לכך תשומת לב רבה, ועדיין לא הבינו את פשר דבריו כי הנה הוא מוכן לקידוש... בכל זאת ערך רבינו את השולחן עד שעה מאוחרת בלילה.

גם בשבת בבוקר בתפילת שחרית כן, למרות שהיה חלוש מאוד וסבל יסורים קשים בעוה"ר, אעפ"כ התאמץ בכל שארית כוחותיו ונכנס להתפלל עם הציבור, אמר את ברכות השחר בקול והתחיל להתפלל. מבקשים ממנו שיתפלל לפני העמוד כדרכו, רבינו מתחיל כדרכו ב"עד הנה" אך קולו צרוד והוא אינו יכול להמשיך, והוצרכו להוריד לפני התיבה בעל תפלה אחר שיגמור את התפלה, אף על פי כן עלה רבינו זי"ע לתורה כמנהגו בעמידה, והקשיב לקריאת התורה מתחילה עד סוף, וגם בירך ראש חודש אלול בהתעוררות רבה והשתפכות הנפש, אך לקראת הסיום קולו נחלש כל כך עד שכמעט ולא שמעו מאומה.

סעודת היום "עתיקא קדישא" ניהל רבינו כבכל שבת, אכל כזית "המוציא" והקפיד על שיעור גדול כמו שהיה תמיד נזהר בזה, כן טעם מכל מאכלי השבת שהוכנו, והתנהג בכל כמו בכל שבת ושבת.

נהפך לאבל מחולינו

כשמאות אנ"ש התאספו בביהמ"ד הגדול ב"קרית יואל" לתפלת המנחה וסעודה השלישית נמסר מפה לאוזן שרופא נקרא לבוא אל רבינו, תיכף התחיל כל הקהל מקטן ועד גדול באמירת תהלים ופסוקי דרחמי, בפנים בחדר המיוחד המשיך רבינו בעבודת הקודש התפלל מנחה בצבור ואף התכונן לסעודה שלישית.

אבל בעת רעוא דרעוין החמיר מצבו לדאבונינו רבינו התיישב ליד שולחנו הטהור בעינים סגורות, ומחשבותיו הטהורים משוטטים בעולמות העליונים, רעדה אחזה את כל המקורבים, הרופאים אמרו שיצטרכו לקחת את רבינו לבית החולים, ידיעה זו עוררה דאגה ואימה אצל כולם, אחר יציאת השבת התחילו להזעיק את העולם כולו, בבתי המדרש התכנסו יהודים לשפוך שיח ולעורר רחמי שמים, חיש מהר פושטת השמועה גם למקומות מרוחקים יותר, בכל הערים, בקאנטרי"ס, מתאספים כולם לאמירת תהלים לשלומו של צדיק הדור אבל שערי רחמים ננעלו, גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי, אף אחד לא שיער שהאסון האיום כה קרוב.

המומחים הגדולים והרופאים שהיו רגילים לטפל עם רבינו נקראו במוצאי שבת קדוש להופיע אצל רבינו זי"ע, בסביבות השעה 11 יצא האמבולנס בליווי הרופאים המופרסמים.

לב יודע מרת נפשו, במוציא שבת קודש בתוך האמבולנס בנוסעו לבית החולים מאונט סיני בניו יורק, פנה רבינו ושאל בדאגה מרירית "וואס וועט זיין"? "וואס טוט זיך"? וואוהין פארט מען"? – מלים ספורות אלו השמיע הרבי זי"ע בעת נוסעו לבית החולים.

בבתי המדרש לא פסקו מלומר תהלים ועקבו אחר כל ידיעה מבית החולים, עד שעה ארבע היו הרופאים שבעי רצון ממצבו, ברם אחר כך נהפך שינוי לרעה, תיכף התחילו להרעיש עולמות, הרופאים עשו כל המאמצים, אבל המצב החמיר יותר ויותר לצערנו,

בשעה חמש דיבר רבינו מעניני הרפואות שרצו לתת אבל חוץ מזה לא דיבר מאומה, רק שפתותיו רחשו תפלות ויחידים, רחושי מרחשי שפוותיה.

לאחמ"כ אמר רבינו לאחד המשמשים כי אינו מרגיש בטוב ומבקש לעורר רחמי שמים, כי רק זה יכול להושיע, מיד מתקשרים לכל פינות העולם, ומזעיקים את כל היהדות החרדית להזעיק שמים וארץ לשלומו של רבינו, החרדה הולכת וגוברת, הרופאים ממשיכים במאמצים נואשים לחזק את לבו של רביה"ק.

בשעה שש הוחלשה הנשימה מאוד, וכמו כן הלב, הרופאים מודאגים מאוד ואומרים שאין לאל ידם להושיע, ורק רחמי שמים יכולים להועיל, אך שערי שמים נסגרו וגזר דינינו נחתם, רבינו מורה למשמשו שלא יזוז ממנו אף רגע, בידו הקדושה החזיק בו, ובידו השנית תיקן בעצמו את היארמולקע ואת הדיוקנא קדישא, ומתכונן לרגעיו האחרונים עלי אדמות כששפתיו הקדושות מרחשות ללא הרף, ופניו מזהירים כזוהר הרקיע.

בבתי המדרש קרעו יהודים שחקים, בכו ובקשו רחמי שמים, אבל גם במרומים היה מאבק מר "עליונים מבקשים את רבי ותחתונים מבקשים את רבי" יהודים התחננו ובקשו "יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים" לדאבונינו קרה ההיפוך "נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש".

אשכבתי' דרבי

דקות אחדות לפני השעה שבע הרגיש המשמש כי אחיזת רבינו נתרופפה מיד רץ להזעיק את הרופאים, הרופאים מרכינים את ראשם כשצער עמוק נסוך על פניהם, וכך כשהקהל כולו היה נתון בספיקות, בין תקוה לחרדה, מגלים הרופאים כי לב ישראל נדם. כבה נר ישראל, האור הקדוש שזרח קרוב למאה שנה, והאיר את חשכות הגלות, הפסיק בעוונותינו הרבים מלהאיר! עמוד העולם שכל בית ישראל נשען עליו, נשבר! צדיק יסוד העולם נתבקש לישיבה של מעלה, וכלל ישראל נתייתם, דורנו השפל נשאר ללא מנהיג וללא מורה דרך, רוח אפנו משיח ה' אשר אמרנו בצילו נחיה בגוים, נלכד בשחיתותינו, נשארנו כצאן בלא רועה.

מיד כשידיעה מרה זו נודעה, נרעדה יהדות העולם, קינה ובכי הקיפה צעירים כזקנים קטנים כגדולים. חוטי הטלפון מסרו במהירת הבזק ידיעת האסון לכל מרכזי היהידות בעולם כולו, וכל בית ישראל התעטף באבילות בלתי ניתנת לתיאור.

ויבכו אותו כל בית ישראל

הגוף הקדוש הובל תיכף ל"קרית יואל" שם התכוננו

לקדש בית החיים החדש, בבתי הכנסת ובתי המדרש הורידו את הפרוכת מארונות הקודש, אלפים קרעו בגדיהם והתנפלו ארצה, נערים וזקנים גברים ונשים התהלכו בוכים ודואגים כאבודים. ילדים געו בקולי קולות. שטף של אנשים החל לזרום מכל הפנות אל מאנראו. כל הדרכים נכבשו במחנות אנשים שמיהרו ל"קרית יואל". בכל הישיבות ובתי תשב"ר ביטלו תלמוד תורה, כדין אב בית דין ונשיא, שמת. ביטול מלאכה כללי נתהוו בכל מקום, יהודים מחוץ לניו יורק ומכל קצוי תבל עשו מאמצים כדי להגיע אל ההלוויה.

מטעם החברא קדישא נקבע, שרק תלמידים מבן חמישים שנה ומעלה יהיו מנושאי המטה הבית דין של קהל יטב לב הטיל חוב של ח"י דולר כפדיון נפש על כל ראש משפחה לכופר נפש, הטהרה טבילה והקפות נעשו בבית המדרש הגדול בקרית יואל.

אחרי השעה שלש אחה"צ התחילו בהספדים כשבית המדרש מלא על כל גדותיו ובחוץ עמדו כמאה אלף מקוננים, זעקות איומות ובכיות ויללות פרצו כשראש הקהל ומנהל המוסדות ר' סענדר דייטש הכריז "נפלה עטרת ראשינו, אוי נא לנו כי חטאנו" הילולות ארכו דקות הרבה, והציבור לא יכל להרגיע ולהשקיט עצמו, ר' סענדר דייטש אמר שהיו ספיקות גדולים אם בכלל יאמרו הספדים, מטעם האם ישנם מלים בשפת אנוש והאם יכולים להעריך את האבידה הנוראה שכלל ישראל סבל, ושנית מי מרגיש עצמו ראוי ומתימר לומר דברי הספד והערכה על האדם הגדול בענקים, אבל היות שמנהג בית אבותיו גאוני וצדיקי סיגעט זי"ע היה שכן אמרו הספדים, לכן לא שינו גם עכשיו, ברם לפני ההספדים אמרו המשמשים כמה דברים. ר' יוסף אשכנזי מסר בקול חנוק מדמעות כמה ענינים שהיו רצון קדשו של רבינו הקדוש זי"ע.

ראשון המספידים היה הגה"צ הרב ממוזשאי, אחר כך הספידו: הגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן, הגה"צ מפאפא, הגה"צ רבי נתן יוסף מייזעלס, הגה"צ רבי יחזקאל ראטה, הגה"צ מוויען, הגה"צ דומ"ץ קרית יואל, הגה"צ מפריימאן, הגה"צ מלאנדסבערג, הרב הגאון רבי שלמה יום טוב פאלאק, והרב הגאון רבי משה יאזעפאוויטש, הבכיות והתעוררות בשעת ההספדים היו עצומים מאוד. (כמה רבנים – כגון הרב מעצהלים, הרב מפאלטישאן ועוד – לא נשאו הספדים מחמת חולשת גופם).

לאחרונה הספידו כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל בדמעות שליש (רבינו שהה בשבת קודש פרשת ראה בלאם אנשעלעס, ובמאמצים מרובים הצליח להגיע בתום שורת ההספדים), הביהמ"ד היה מלא על כל גדותיו, וגם בחוץ עמדו אלפים ורבבות המקוננים על השריפה אשר שרף ה'.

יללות קורעות לב פרצו כשהרבנית ע"ה נפרדה עם רבינו זי"ע, תוך כדי בכיות נוראות ביקשה שכ"ק רבינו זי"ע יעורר רחמי שמים על הדור האומלל והשכול.

ויהי בנסוע הארון, כשארון הקודש עם הגוף הקדוש החל לזוז מבית המדרש, שוב פרץ הקהל בבכי מר, עדה קדושה של רבוא רבבות קונן והתאבל על הסתלקותו של מנהיג הדור.

מאות חסידים מחוץ לארה"ב, מארץ ישראל לונדון, אנטווערפן וויען, צירין, פאריז, ובראזיל, שכרו מטוסי צ'ארטער מיוחדים בכדי להספיק להגיע אל ההלוויה בעוד מועד, וחלקם עוד הגיע ברגעים האחרונים לפני סתימת הגולל, קרעו כדין וחלצו נעליהם וישבו על הקרקע חצי שעה ונהגו אבילות.

השמש שקעה בעת סתימת הגולל, עשרות אלפי האבלים עמדו בבית החיים החדש כאבודים מבלי לדעת מה יעשו, קבוצות חסידים מחוץ לארה"ב באו בזה אחר זה, כך גם במשך כל שבעת ימי האבילות, ברכות תנחומים הגיע מכל ארצות תבל, מרבנים ראשי ישיבות אדמורי"ם הסתדרויות רבניות, קהילות, מוסדות התורה והחסד ואישים מפורסמים.

הרבנים הושיבו תיכף ישיבה על קברו, שם לומדים בני תורה ואברכי כולל בלי הפסק, זרם האנשים אל הציון הקדוש לא פסק במשך כל השבוע, יום ולילה, בכל ימות השבוע נישאו הספדים בעשרות בתי המדרש דסאטמאר המפוזרים, כמו כן בשאר בתי מדרש כדין אב בית דין שמת מספידין אותו כל שבעה.

ירושלים תתן קולה

עם השמע הידיעה המחרידה כי תקפה מחלתו של רבינו זצוק"ל ביום השבת וכי הכניסוהו לבית החולים, נהרו אלפי יהודי ירושלים לבתי הכנסיות לתפילה ותחנונים, ארונות הקודש נפתחו, וקול יללה נשמע בשכונות החרדיות שלא פסקה עד שעת הצהרים, כלי רכב שונים מלאי צאן אדם קרעו את הדרכים כדי לפקוד את ציוני הקודש בהר מירון ובגליל העליון, המונים עלו להר הזיתים על ציוניהם של רבני עיר הקודש ושפכו שיח ותפילה לבטל רוע הגזירה.

במשך כמה שעות לא הגיעה כל ידיעה מארה"ב אך כאילו והלבבות אמרו ליהודי ירושלים והנה וה' לוקח את אדונם מעל ראשם, מטעם הביד"צ הודבקו מודעות דחופות שקראו לעורר רחמי שמים לרפואתו של רבנו הקדוש ולתפילת צבור בהיכל ישיבת "מאה שערים", בשעה המיועדת 12.30 כבר היה ההיכל הגדול מלא עד אפס מקום. הרבנים חברי הביד"צ, ראשי ישיבת, זקנים בעלי צורה לצדם של אלפי אברכים ובחורי הישיבה, שליח

הצבור אחד מנקיי הדעת שבירושלים עבר לפני התיבה, ושעות ההמונים עלתה השמימה.

כל ידיעה לא הגיעה במשך כל זמן התפילה של כל ספר תהלים וי"ג מדות של רחמים, אך הלבבות ניבאו שחורות מרגע לרגע ניתוספו אלפי אנשים שעמדו צפופים בגזוזטראות והרחבה הסמוכה, משך שלש שעות תמימות נמשכה אמירת תהלים, ובדיוק ברגע שסיימו את המזמור האחרון שבספר עברה מפה לאוזן הידיעה המחרידה והמזעזעת: "באה השמש בצהרים".

ציון במר תבכה

הצבור הענק הוכה בהלם, פני הנאספים חוורו כסיד, אף אחד לא העיז להתקרב לשליח הצבור שכבר פתח ב"יהי רצון" שאחרי אמירת תהלים ולהודיעו על השמועה, ההמונים כאילו נתאבנו, ורק כשהגיע שליח הצבור לי"ג מדות של רחמים, הורגש כי חברי הביד"צ עוזבים במהירות את היכל התפילה, קול זעקה אדירה התפרץ מהמוני פיות, מאות תינוקות של בית רבן פצחו בגיעה אשר כמוה לא נשמעה.

קהל האלפים השליך את עצמו ארצה וקרעו את בגדיהם, שליח הצבור קרא בקול יללה: "ברוך דיין האמת", אנשים החלו רצים ברחובות. לאיפוא? להיכן? אין איש יודע, ככר זופניק ע"י בניני העדה החרדית נעשה שחור מאדם, חברי הביד"צ כולם הגיעו שבורים ורצוצים ועטופי אבל, ההמונים חכו למוצא פיהם, מי ינחמנו בשעה הרת עולם זו.

מורי ההוראה כולם נתאספו בחדר הביד"צ לבכי ולמספד ולארגון האבל על עדיו של עם ישראל אשר ניטל ממנו. רבים התארגנו בחפזון לצאת לארה"ב כדי להספיק להשתתף בהלויה, הטלפונים טרטרו ללא הרף מהכא להתם ומהתם להכא, אך אין אשר יוכל לפצות פה –דממה ירדה על עיר הקודש.

על פי החלטת הראב"ד וחברי הביד"צ הוכרז על אבל והספדים של גדולי הרבנים בשעה 9 בלילה – שעת ההלויה בארה"ב, אך ההמונים עומדים קפואים ואינם זזים ממקומם, אין איש אשר יוכל לחזור לביתו, אלפים עומדים וממתינים, מתפללים מנחה, מתפללים ערבית, וקולות נהי נשמעים לסירוגין.

רמקולים סובבים בשכונות ירושלים ומודעים בילדה הפולחת את הלבבות, על מועד קיום ההספדים "האיש הגדול אשר אמרנו בצילו נחיה עד בוא ינון אינגו כי לקח אלקים".

השעה 9 יותר מעשרים אלף איש עומדים צפופים על פני ככר זופניק הגה"ח ר' ליפא שוואריץ ז"ל פותח את ההספדים, מיד עם הישמע המילים הראשונות געה הקהל כולו בבכי, עד שלא נשמע קול הרמרקולים, רבי ליפא אומר דברים קצרים, ואחריו עולה ומספיד תמרורים כ"ק מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זצ"ל, שהכריז שכל הקהל יתישבו על הארץ ויקבלו עליהם אבילות ומי שלא קרע עדיין קריעה קורע עתה, אחרי כן נשאו דברי התעוררות חברי הביד"צ ה"ה הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל, הגה"צ רבי ישראל משה דושינסקיא זצ"ל, והגה"צ רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, קולות היגון גוברים על קול הספדנים, אחריהם מקוננים הגאון רבי אלימלך אשכנזי אבד"ק מעלבארן, הרה"ג ר' יהושע ראזנבערגער, הרה"ג ר' שמחה בונם וואלדנברג, הרה"ג ר' אברהם ראטה.

שורת הספדים ועצרת הקינה נסתיימו אך הקהל נשאר על עמדו, הרגשת יתמות עטפה את היקום כולו.

כוא"ב, א' שופטים לב ונפש דואב, נצח ישראל אבד וגלה, שמחת ישראל נהפכה ליללה, חכמה אבד ותושיה, כבים סוער אניה, טורפה סוערה עניה, שריד הדורות האחרונים, מרן גאון הגאונים, קודש הקדשים, אשר אמרנו בצילו נחיה בגוים, עלה בסערה השמימה תשעים ושלש שנה של קדושה וטהרה, אית קטרו בהאי קטירא.

כפינו פרושות לשמים בתפילה ותחנונים קדם שוכן מעונה, ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, נשיא קהל עדת מי מנה, ימים על ימי מלך תוסיף עד מאה ועשרים שנה, על מי מנוחות ינהל נטעי כנה, שה פזורה בכל פינה ופינה, לקראת הגואל צדק ברננה, אמן.



לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **שיינדל סערל**

ליבערמאן ע"ה

ב"ר ישעי' איסר ז"ל

נלב"ע כ"ט מנחם אב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדה הרבני הנכבד והמפואר רודצו"ח

מוה"ר **אהרן יוסף וויים** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

כ"ב מנחם אב

הגה"ק רבי מאיר הגדול
מפרעמישלאן זי"ע

מתולדותיו

רבינו נולד בשנת תע"א לאביו רבי יעקב איש תם מפרעמישלאן משלשלת היוחסין – וכעדות המגיד הקדוש מזלאטשוב זללה"ה שמבית שני לא פסקה רוח הקודש משלשלת קדושה זו – בן אחר בן עד רבי יעקב מירוויש מקורביל בעל השו"ת 'תשובות מן השמים'. בנעוריו עסק רבינו במסחר ומעקלערי, והגויים קראו לו מאיקו (מאיר) ספאוועדליווי (הנאמן). היה מתלמידיו הראשונים של הבעש"ט הק' זיע"א עוד קודם התגלותו והיה נקרא תלמיד חבר, היה בידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרהאביטש, והרה"ק רבי שבתי מראשקוב. והרה"ק רבי משה פאסטאוו ז"ל זי"ע, והם אלו אשר בראשות הבעש"ט הקדוש זי"ע עקרו מן העולם כת הכופרים הפראנקיסטען בהויכוח בלעמבערג, הרה"ק רבי מאיר זכה לתלמידים גדולים, וגאונים וקדושים הסתופפו בצל קדשו, נסתלק ביום ד' לסדר "והלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקיך בו" (ראה) כ"ב אב תקמ"א (וי"א שבשנת תקל"ג) לפ"ק, ומנ"כ בפרעמישלאן.



בפי ישרים תתרומם

סיפר הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זללה"ה, שהרה"ק רבי מאיר הגדול השאיר אחריו בכתב יד קדשו חיבורים גדולים ונוראים בשם "אור תורתו של רבי מאיר" על התורה בדרך פרד"ס, ועל ש"ס חידושים נפלאים, ובאיזהו מקומן של שבחים ציין בסוף המאמר, עד כאן אמר לי מט"ט (המלאך מטטרו"ן), ע"כ אמר לי מיכאל, ע"כ אמר לי גבריאל, ונכדיו הקדושים ניסו לסדר כתבי קדשו ולדפוס ופתאום הבערה ללהב יצאה ונשרפו הכתבי קודש. (מליצי אש' (כ"ב אב) ח"ב דף מ"ג ע"א

אם אסק שמים

גודל כח הרה"ק רבי מאיר זי"ל, עד שכתב עליו בספר דגל מחנה יהודה מהרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זללה"ה, כי היה בכוחו להוריד שרי מעלה. (מליצי אש' – כ"ב אב)

דמטמרין גליין ליה

כאשר ישב פעם עם תלמידיו בעת סעודה שלישית, הוציא לעניהם את צנצנת המן אשר הניח משה למשמרת, ואמר להם, ראו בני, זהו הלחם אשר האכילנו ה' במדבר, ואם תעבדו את ה' כראוי, תזכו שיושפע לכם שפע מצנצנת המן הזה, ולא יחסר לכם כלום, אף שצנצנת המן נגנז מאתנו, אבל מעיני צדיקים הק', לא היה שום דבר מכוסה ומוסתר, כמו שהיו צדיקים אשר זכו להיטהר באפר הפרה שנגנז ע"י מדבר קדמות להחיד"א מערכת א' אות כ"ה כי שום דבר לא היה טמון ומכוסה מנגד עיניהם. (עבודת עבודה' ח"ב עמ' ס"ט)

ימי ההילולא

כ"ב אב

- רבי מרדכי בן הלל (מרדכי אחר הרי"ף) – ה"א ע'
- רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן ב"ר יעקב – תקל"ג

כ"ג אב

- רבי בנימין אהרן סלוניק אב"ד פודהיין ב"ר אברהם (משאת בנימין)– ש"ע
- רבי דוב בעריש גוטליב ב"ר יעקב (יד הקטנה על הרמב"ם) – תקנ"ו
- רבי צבי ב"ר יעקב יצחק (החוזה) מלובלין – תקצ"א

כ"ד אב

- רבי ארי' לייב מקראקא ב"ר יהושע בעל מגיני שלמה – תכ"ד
- רבי נתן נטע אייבישיץ ב"ר יהונתן – תקמ"ט
- רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ר מנחם מאניש (מטה אפרים) – תקפ"ח
- רבי אברהם אולמאן אב"ד לאקנבאך ב"ר שלום חריף – תר"ט
- רבי יעקב יוסף מגלאגוב ב"ר מנחם מענדל – תרל"ד
- רבי שלום היילפרין מוואסלוי ב"ר דוד – ת"ש

כ"ה אב

- רבי ישכר בער מזלאטשוב ב"ר יהודה לייב (מבשר צדק, בת עיני) – תקנ"ה
- רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ – תקצ"א
- רבי יעקב משולם אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב (ישועות יעקב) – תקצ"ט
- רבי יוסף דוד מאליק ב"ר צבי ארי' – תר"ט

כ"ו אב

- רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב – תרמ"ט
- מרן רבינו יואל טייטלבוים ב"ר חנניה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) – תשל"ט

ימי ההילולא

כ"ו אב

- **רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף** (מגיני שלמה) - **ת"ח**
- **רבי אברהם מרדכי** (הראשון) **מגור ב"ר יצחק מאיר - תרט"ו**
- **רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מריזין - תרמ"ג**
- **רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - וומס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז**

כ"ח אב

- **רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין** (נצי"ב) **ב"ר יעקב - תרנ"ז**

כ"ט אב

- **רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט**
- **רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א**
- **רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח**
- **רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט**
- **רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב**

זכאי משמיא קא זכו לכם להציל נפשות קדושות כאלו אשר העולם יאיר מגודל קדושתם, ואין להתפלא מדוע נעלם זאת מהבעשי"ט הק' זי"ע להציל את בתו הצדיקת עם שני בני' הק' והנה כי כן יתפלא הקורא איך נעלם מזקיני הגה"ק ר"ר מאירל מפרעמישלאן מעת הי' בנו הקדוש רבי ר' אהרן ארי' מוטל חולי, ובעת שהי' אצלו הבעש"ט הק' בביתו בפרעמישלאן הביא לו רפואה כו' כי מענינים גבוהים ורמים בסוד קדושים. (סיפורי קודש בסוף ספה"ק דגמ"א)

רב רבנן

בין תלמידיו הקדושים של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל נמנין הרה"ק איש אלקים רבי שבתי מראקשוב בעל סידור ר' שבתי, וכן מקובל אצל צדיקי קשישאי כי בכל מקום שמובא בסידור רבי שבתי ז"ל סתם 'מורי' כוונתו על הרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן ז"ל, כן נמנין בין תלמידיו הרה"ק ר' מענדלי מפרימישלאן, והרה"ק רבי פייבוש מגלאשיוועץ ז"ל. (מליצי אש)

רבי מאיר בעל הנס

הרה"ק איש אלקים מרן רבי ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, זקינו של הגה"ק ר"ר מאירל המפורסים בדורינו, נסע פעם אחת במוצאי שבת קודש מפרעמישלאן למעזיבוז (ע"י קפיצת הדרך כי ממעזיבוז עד פרעמישלאן הוא יותר ממאה פרסאות), וכאשר ראהו ריעו ועמיתו הבעש"ט הקדוש והנורא זי"ע נעשה ביניהם שמחה גדולה (וידוע המעשה בעת שהי' הבעש"ט בפרעמישלאן אצלו והמתיקו סוד יחד דברים העומדים ברומו של עולם, כמובא בספרו גדולת רבינו הבעש"ט דף מ"ג ובס' דברים ערבים ובס' טעמי המנהגים), ואמר הגה"ק ר"ר מאירל זי"ע להבעש"ט הק' זי"ע, באתי אליכם על סעודת מלוה דמלכה והבאתי רפואה שלמה לבתכם אדלי, (אמם של האחים הקדושים הדגל מחנה אפרים, והרבי ר' ברוך ממעזיבוז, ואז היתה מוטלת חולה על ערש דוי ר"ל) ורצוני אשר בתכם הצדיקת אדלי תבשל המאכלים לסעודת מלוה דמלכה, והשיב לו הבעש"ט הק', הנכם חשוב מאד אצלי אבל תימה אם תוכל בתי אדלי להקים ממטתה לבשל כי היא בעלת יסורים, אעפ"כ אלך לשאול אותה, כי לעשות רצון צדיק חפצתי, וכאשר סיפר רבינו הבעש"ט לבתו הצדיקת אדלי מהאורח הק' רבי ר' מאירל מפרעמישלאן שבא דייקא על הסעודת מלוה דמלכה ורצונו שהיא תבשל, השיבה לאבי' הבעש"ט הק' שמרגשת הטבה ורוח חדשה נולד בקרבה וקמה ממיטתה לילך לבית התבשיל ואז היו האחים הק' הדגל מחנה אפרים והרבי ר' ברוך ממעזבוז, (תאומים) בתוך עריסה סמוך למטת אמם הצדיקת אדל, פתאום התחיל ילד אחד לבכות ולקחתו אמו על ידה האחד ותיכף התחיל לבכות גם הילד השני ולקחתו אמו על ידה השני' אחר זה נטה הכותל ליפול, ונזדזע הכותל ונפלו כל האבנים על המטה והעריסה שהיו הצדיקת אדלי ושני בני' שוכבי' שם, ולולי היא היתה שם עם הבנים היה אסון ר"ל, ונתפלא מאוד מרן הבעש"ט הק, ואמר לזקיני הק' ר"ר מאירל אתם באתם להציל את חיי בתי עם שני בני' אתם ראיתם זאת ברוח הקודש, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות ע"י

הבוטח בה' חסד יסובבנו

בנעוריו עסק הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זיע"א במסחר ומעקלערי", אף הגויים, בידעם ישרותו, אהבו להתעסק רק איתו וקראו לו 'מאירקו ספראוועדליווי' (מאיר הנאמן), לימים אמר רבי מאיר בעוסקי במסחר סימן הוא שאיני שלם בבטחוני בה' הזן ומפרנס לכל, ולכן עזב את המסחר והתיישב באהלה של תורה, וחי בדחקות רבה, פעם הגיע גוי לשוק וחיפש את מאירקו ספראוועדליווי בכדי למכור לו כוורת דבש שבידו סוחרים רבים רצו לקנותה אבל התעקש למכרה רק לרבי מאיר, כל היום חיפש אחריו והיות שלא מצאו נסע חזרה לביתו עם הכוורת בידו, אשתו יעצה שלמחרת יסע מיד לביתו כי אולי חולה הוא, למחרת נסע הגוי ישר לביתו של רבי מאיר והיות שישב בבית המדרש הלכה הרבנית לבשר לו שמן השמים הזמינו לו פרנסה טובה עד לבית ענה לה שיבא בגומרו את השיעור בהגיע הביתה ושאל מה מחיר הכוורת ענה לו הגוי שסומך עליו וכמה שיתן יהיה מקובל בעיניו, רבי מאיר נקב סכום גבוה, אך לא היה בידו אפילו פרוטה אחת, שכנה לוותה להם את הסכום וקנו את הכוורת, כשהלכה הרבנית להוציא דבש חשכו עיניה בראותה שאין בכוורת יותר משכבה דקה של דבש, ומתחתיו עץ, פרצה בבכי מאין תשלם את החוב, הרגיע אותה רבי מאיר נמכור את הבית ונוכל לשלם את החוב, כאשר בדק שוב בכוורת מצא שמתחת לעץ ישנם מטבעות רבות של זהב, ואמר אין להנות ממעשה ניסים, ופיזר נתן לאביונים לאחר כמה ימים חזר הגוי ושוב רצה למכור דבר מה שאלה אותו הרבנית מאין קנה את הכוורת סיפר לה הגוי שהיה ביער וראה דבורים יוצאים מגזע עץ, קטע את העץ ומצא את הכוורת, רבי מאירל מפרעמישלאן נכדו של רבינו בספרו את הסיפור סיים ואמר, המטבעות הללו צברו שרים גדולים עבור רבינו בזכות גדול מדת הבטחון שלו. (ימי זכרון, אב עמ' קל"ד)

הזהרו בגחלתן

שמעתי מדודי הגה״צ זצ״ל בתחילת המלחמה כשנמלט היה בפרעמישלאן, על ציונו של הרה״ק רבי מאיר זי״ע, ושאל על מקום מנוחתו של הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, ואמרו לו שהוא נטמן בביה״ח הישן, ופנה לשם וראה שגדל שם קוצים וכיסה את כל המצבות לבד מהמציבה של הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, ועוד צדיק אחד, וסיפרו לו הגויים שם, שהם החריבו כל המציבות שם ולקחוהו להצטרכיותם, וכשהגיעו למצבת הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, אזי הכומר שהוא הנהיג כל זאת, נחלה בסטראוק ל״ע, והבין שהגיע לו על חילול המצבות, וקביל ע״ע שלא ליגוע בהמצבות שנשארו, וקיבל על עצמו לגדור המקום וקיבלו על עצמם שיש רשות ליהודים להגיע לשם להתפלל בלא קבלת רשות מהם, ואף לדרוך על שדות התבואה שמסביב. (יפה שיחתן)

והאנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים

בימי הבעש״ט הק׳ זללה״ה נתוועדו יחדיו פעם אחת ה׳ צדיקי יסודי עולם, נגלים ונסתרים, לקרב את הגאולה השלימה המקווה, הלא המה, הבעש״ט הקדוש, והרה״ק רבי מאיר הגדול מפרימשלאן והרה״ק רבי משה פאסטיץ אחי רבי מאיר הגדול שהיה צדיק נסתר, והרה״ק רבי שבתי מראקשוב (בעמ״ח הסידור עפ״י האריז״ל והבעש״ט), והרה״ק רבי צבי פאטיקער מצדיקים נסתרים, וכולם נקבצו בבית אחד בקצה כפר קטן, וכאשר הרגיש בזאת הס״מ, שע״י ה׳ צדיקים אלו יבוא סופו המר, התחפש לאיש מאנשי העיר, והלך תיכף להודיע לשר העיר, שה׳ יהודים נתוועדו מחוץ לעיר בחורבה אחת, לטכס עצה לשרוף את העיירה כולה, וכשמוע זאת שר העיר, שלח מיד את משרתיו כדי לתופסם, אבל הצדיקים האלו הרגישו בזאת, ועשה כל אחד ואחד פעולה שיעשה רואה ואינו נראה אך הצדיק רבי מאיר הגדול לא אוה להשתמש בשמות הקדושים, ולכן לא עשה שום פעולה, וכבוא השלוחים לא מצאו כי אם אותו יהודי, ולקחו אותו, ואסרו אותו יד לרגל ויד לרגל והושיבו אותו על עגלתם והובילוהו לבית האסורים, אולם על אם הדרך עלה בדעת הרה״ק רבי מאיר אם לא יזיק לו הענין הלז לעבודת השי״ת, ונזכר, שאם לא יעזבו אותו עד למחרת בבוקר, לא יוכל ח״ו להניח תפילין, התיישב בדעתו, וירד מעל העגלה. והאנשים אשר סבבוהו הוכו בסנורים מגדול ועד קטן ולא ראו בירידתו. (שער האותיות׳ עמ׳ י״ז)

נאמנים פצעי אוהב

שמעתי מהברכת אברהם שהיה מספר זאת לקהל אנ״ש כמה וכמה פעמים, פעם היה הר״ר מאיר הגדול מפרמישלאן זללה״ה (א אצל בנו הרה״ק רבי ארון לייב זללה״ה) באיזה בית הכנסת, ואיש אחד עשה לו בזיונות גדולים ולא השיב לו שום דבר, ורק כאשר חזר הרה״ק הר״ר מאיר לביתו קרא את הגבאי שלו ומילא לו חבילה גדולה של כל מיני ממתקים ומתנות שילך למסור אותם לאיש בבית הכנסת שעשה לו הבזיונות ותמהו על כך החסידים ושאלו את רבם, בשלמא מה שהרבי לא ענה לו כלום היה בזה מעביר על מדותיו, אבל למה לשלוח לו מתנות ומעדנים כאילו עשה לו טובה גדולה, ענה להם הצדיק, כשיש קיטרוג על איזה יהודי בשמים לפעמים גוזרים עליו להסתלק מן העולם אבל באים מליצי הישר וממליצים עליו זכותים ואומרים שדי יהיה לו אם יחלה וזה יהיה במקום מיתה, ואח״כ באים עוד מליצי יושר ואומרים שגם זה יותר מדאי בשבילו, ודי אם יקבל בזיון גדול ובזה יקבל את ענשו הראוי לו, אם יקבל את הביזיון באהבה ולא יענה למבזהו כלום, ואמר הר״ר מאיר לחסידיו, עכשיו בוודאי תבינו, כי באם נחליתי, הגם שהייתי מתרפא אח״כ, אבל כמה יסורים ועגמת נפש היו עוברים עלי ועל אנשי ביתי ולהמקורבים וגם כשאני יבריא הלא ישארו איזה מיחושים ולא אתרפא לגמרי ח״ו, ואיש זה שעשה לי הבזיונות הלא הציל אותי שלא אסתלק מן העולם ושלא אחלה, וכמה שכר מגיע לו, ולכן שלחתי מתנות ומעדנים האלו. וסיים הר״ר מאיר ואמר, לפעמים רואים הוריו או רבותיו בעולם הבא, שלבנם או תלמידם בעוה״ז תלוי קיטרוג גדול, והם מתפללים עליו מאוד שיפטר רק בבזיון ויושב לו, ואז אם יש לו שכל הוא מקבל את הבזיון באהבה והכל על מקומו יבוא בשלום, והוא פטר עצמו עם הבזיון ויושב לו, אבל אם אינו מקבלו באהבה וגם עונה למבזהו דברים, הרי הוא שם את תפילות הוריו ורבותיו לצחוק ותפילתם היתה בחינם ח״ו. (״יהי אור״ – אות מ״ו)

קשוט עצמך תחילה

כאשר אור קדושתו של רבינו הגדול התחילה להאיר ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה להתברך ממנו ולדרוש אלקים, ופעם אחת בא רבינו לעיר אחת והזמינו אותו שם לסעודת ברית מילה שהיה אז אצל גביר אחד הרב דמתא שהיה מראשי מתנגדי הבעש״ט הקדוש זי״ע ישב בראש השלחן והרה״ק רבי מאיר ז״ל ישב מן הצד למטה וחסידיו של הרה״ק סבבו אותו לשמוע בקול דברו. והיה אז ראש חודש ואמר הרב הקדוש ר׳ מאיר לחסידיו כי יזמרו המזמור ברכי נפשי (כמבואר בזה״ק פר׳ וירא צ״ז, שבכל ר״ח אומרות נשמות הצדיקים בג״ע מזמור זה ועיין שם פ׳ תולדות קל״ד ע״ב) ולהרב דמתא חרה אפו על הרה״ק רבי מאיר על שמתנהג בחסידות ע״ד הבעש״ט ז״ל ואמר הרב דברי תורה שהי׳ בהם קנטור להרה״ק רבי מאיר ואח״כ ברכו ברכת המזון אבל אחרי כן התיישב הרב כי לא נכון עשה לקנטר את הרה״ק, ורצה לפייסו הלך וישב אצלו, ואמר להרה״ק, די ווטלט זאגט אז איהר קענט לערנען נו זאגט א דבר תורה, ובזה רצה להפיס דעתו הקדושה.

פתח הרה״ק ר׳ מאיר הגדול ז״ל ואמר: מיר וועלין זאגין מענינה דיומא פון דעם זמר ברכי נפשי וואס מיר האבען געזונגען לכבוד ראש חודש; שטייט דארט יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב איז טייטש יצא אדם לפעלו ולעבודתו, קודם כל דארף מען יוצא זיין מען זאל מתקן זיין די אייגענע מעשים, דערנאך איז דא א וויטערע עבודה ׳עדי ערב׳ וויל כל ישראל ערבים זה בזה קען מען זיך נעמען יענעם מתקן זיין, אבל כל עוד שלא תיקן האדם את עצמו אין יוכל לתקן אחרים ולהדריכם תורת ה׳ כביכול. והדברים האלו נכנסו ללבו של הרב העיר ההוא, והרבה לדרוש ולחקור מהרה״ק ר׳ מאיר להבינו עבודת הש״י על דרך הבעש״ט, ואח״כ ביקש ממני כי יתקן לו דרכי התשובה אמר לו הרה״ק כי יסע להבעש״ט הקדוש ז״ל, ונסעו יחדיו להבעש״ט ונעשה הרב הנ״ל מאנשי חסידי הבעש״ט זללה״ה. (פאר וכבוד)

כ"ז אב

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא או כפי שנקרא בשם החיבה "ר' נחום בער'ניו זי"ע נולד בשנת תר"ד לאביו הגה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא בן הגה"ק מרוזין זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הגה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל בעל "מאור עינים" זי"ע, וע"ש זקינו הגה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ויסופר שהם באו לאמו בחלום וביקשוה לקרוא לרך הנולד על שמם, וכיון שהרה"ק מטשערנאביל זי"ע בא קודם לכן הקדימו שמו.

נודע היה בכח קדושתו והרגשתו להבדיל בין הטהור לבין הטמא, ויסופר אשר באחת מביקוריו בווינא הוגש לפניו מרק של עוף, וכאשר לקח ממנה כף מרק ורצה לאכול החזירה מיד וסילקה ממנו, החסידים התחילו לחקור את הדבר אצל בעלת הבית והודתה ואמרה שנתעורר לה שאלה על כשרותו של העוף אך היות שלא היה לה עוף אחרסמכה על ידיעותיה להתיר את העוף ובשלה אותו, כאשר הרגיש רנ"ב שהחסידים מתלחשים ביניהם הפטיר בחיוך: אין בזה שום מופת, אלא כאשר לקחת את הכף בידי הרגשתי חשק ותאבון גדול לכן הבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אכילתי.

בחורף שנת תרל"ב קרה רבות בעיר סאדיגורא שמתו ילדים בעת לידתם רח"ל, באחד מאותם הימים בא חסיד אחד להרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בבקשה שיעורר רחמים מרובים על בתו היחידה היושבת על המשבר וחייה בסכנה, הרה"ק רא"י מסאדיגורא – אשר מאז פרצה המגיפה הפציר בתפילה להעביר רוע הגזירה וללא הועיל – הפנהו לחתנו רנ"ב זי"ע, בשמעו רנ"ב את הדברים ציוה להביא אליו את ר' יהושע מנגן, כשבא ביקשו רנ"ב: זמר נא לפני ניגון ערב המביא לידי התעוררות, מיד התחיל ר' יהושע לזמר "כבקרת רועה עדרו", הראה לו רנ"ב שאין הוא שבע רצון מניגון סזה, בהפטירו: וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ"ונתנה תוקף, התחיל ר' יהושע לזמר "אב הרחמים", אך שומע את רנ"ב אומר לו: האם בהזכרת נשמות אנו עסוקים כעת? לנגן מלא חיות יחד עם התעוררות אנו צריכים, ואמר לו שיזמר את הניגון על הברייתא דרבי ישמעאל בשלש עשרה מידות התרוה נדרשת.

ר' יהושע התחיל לנגן ורנ"ב יושב בדביקות, ידו השמאלית על מצחו ובידו הימנית דפק עם קפסת הטאביק על השולחן ומעיניו זלגו דמעות, במילים "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" התפרצה מפי רנ"ב אנחה כבידה, ממנו הבין המנגן שעליו לחזור על מילים אלו, כמה פעמים חזר על זה, ואז הפסיק רנ"ב מדביקותו וסימן למנגן שיפסיק ואמר: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, שהרי "כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שבפרט", ה"כלל" הוא התאחדות של הרבה פרטים, על כן רבש"ע, עזור נא לפרט וממילא גם לכלל, לא עבר זמן רב ובאו לבשר שילדה בשלום בן זכר, ויחד עם ישועת הפרט היתה גם ישועת הכלל שמאז נעצרה המגיפה.

נלב"ע כ"ז אב תרמ"ג לפ"ק ומנו"כ בווינא.



כ"ו אב

- רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב - תרמ"ט
- רבינו יואל טייטלבוים ב"ר חנניה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) - תשל"ט

כ"ו אב

- רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף (מגיני שלמה) - ת"ח
- רבי אברהם מרדכי (הראשון) מגור ב"ר יצחק מאיר - תרט"ו
- רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מריזין - תרמ"ג
- רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - ווימס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז

כ"ח אב

- רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין (נצי"ב) ב"ר יעקב - תרנ"ז

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה תש"ב

ל' אב [אדר"ה אלול]

- רבי מנחם מנדל מגלאגוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרל"ג
- רבי מנחם מנדל אלטר מפאבאניץ ב"ר יהודה ארי' לייב - תש"ב
- רבי דוד צבי טעבל זעהמאן מדוקלא ב"ר אליקים געצל - תש"ב

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים מטעטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר גארליץ לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשוא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מבריגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרוצה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבנו ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתייע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון בזיווי"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי' דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעוד ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא מפי אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידי כך.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט זי"ע מטעטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק טעטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלושים וחמש שנים (תרמ"ג – תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח הי' מאוד אדוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני', ועי' בתשו' עצ"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יו"ט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיי"ם מרן הק' מצאנז זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לוויען לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנז להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את הקוויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אינני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אכן שב על עקבותיו ולא נסע לוויען

נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

א' אלול [בדר"ח]

- רבי משולם זלמן יהונתן מבריגל ב"ר ארי' לייביש ליפשיץ - תרט"ו
- רבי זאב וואלף טעננבוים אב"ד ווערפעלעט רחובות הנהר ב"ר צבי תרל"ג
- רבי ברוך אברהם בינדיגער אב"ד האניישאוויץ ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי חנוך העניך דוב מאלעסק ב"ר שמואל תרמ"ד
- רבי שלום דוד מזאבנא ב"ר יעקב יצחק תרפ"ג

ב' אלול

- רי פנחס יוסף דאכנער - שפירא מקאסוב ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי אשר אלימלך מקאזניץ ב"ר ירחמיאל משה תרצ"ו
- רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמבערג ב"ר יצחק תש"א

א' אלול

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע [לב שמח]

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הגה"ק רבי שמואל זי"ע נכד הגה"ק רבי מאיר מבעלזא זי"ע (תלמיד הבעש"ט הק'), ונכד הגה"ק רבי יצחק מבעלזא זי"ע אשר ידוע שנולד מברכתו של הב"ח לאביו אשר שימש בקודש כשמש קהילת בעלזא אשר כידוע סבל הב"ח הרבה רדיפות מפרנסי העיירה ופע"א בער"ש שלחו בידי השמש מכתב פיטורין שימסרוהו להב"ח, והוא לא רצה לצערו בערב שבת, ולא מסר לו את המכתב וביום השבת כאשר הגיע הב"ח אל התפילה רצו בעלי המחלוקת לעשות בו שפטים, ועיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות, במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לו את הדברים כהווייתן אמר לו הב"ח: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש, ואכן, נולד לו בן זה רבי יצחק אשר לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, והרה"ק מאלעסק זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

יסופר שכאשר נולד הרה"ק מאלעסק התבטא הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע: "זה עתה ירדו מהעולם העליון שתי נשמות קדושות שיאירו את העולם", לאחר זמן כששאלוהו בניו הק' אודות נשמות אלו, השיב להם: "אחד כבר נפל ממדריגתו הגבוהה ר"ל, והשני הולך ומתגדל אצלינו", או אז הבינו מתוך דבריו שמתכוין הוא לחתנו הגדול הרה"ק מאלעסק זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע יחד עם אחיו הגדול הרה"ק ר' מאיר שהי' אח"כ אב"ד נאווירי"א, ויהי בבואם בצל קורתו של החוזה הק' מלובלין נטל אותם הרה"ק על ברכיו את ר' מאיר בימין והרה"ק מאלעסק בשמאל, ובירך את שניהם, אך שיכל את ידיו ונתן את ימינו על ראש הרה"ק מאלעסק באמרו: "בני הם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", ותמיד היה מרגלא בפומי' דהרה"ק מאלעסק זי"ע כי מאז זוכר הוא את הרה"ק מלובלין זי"ע וצורת קדשו עומדת לפניו בכל עת ובכל שעה.

האיש מקדש

חותנו הק' השר שלום מבעלזא זי"ע נתן בו עיניו עוד בשחר טל ילדותו לקחתו לחתן לבתו הרבנית מרת פריידא ע"ה, וגופא דעובדא הכי הוה: כאשר נסע הרה"ק מבעלזא ללובלין ומסר קוויטל לרבו הק', כשקרא את שמה של בתו פריידא, אמר לו החוזה: "זיווגה של בתך מאיר מאוד בעיני, והוא יסע בעגלה שלכם", ואמנם כאשר נסע פעם הרה"ק מבעלזא ללובלין וקהל רב היו מלווים אותו עד מחוץ לעיר, ואף הרה"ק מאלעסק זי"ע שהיה אז ילד קטן היה בתוכם, בצאתם את העיר חזרו המלווים לביתם ואז הבחינו הנוסעים בהילד הצעיר שקפץ על העגלה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו חוזר לביתו, השיב: "גם אני נוסע ללובלין".

מבחר שנותיו היו בבית חותנו הק' אשר הרעיף עליו טללי אורות קדושה וממנו קיבל רוב תורתו וחכמתו, זוגתו הרבנית שלא רצתה להטרידו בעניני פרנסה, היתה עוסקת במסחר ומתפרנסת ממכירת מטפחות של נכרים בחנותה כדי שבעלה יוכל לישב על התורה ועל העבודה, ויסופר שבאחד הימים כאשר הרה"ק מריזין זי"ע שבת בעיר ראדחיב נסעה גם היא לשם ונכנסה אל הקודש על מנת לתת פתקה עם פדיון נפש בבקשתה שיתפלל בעדה להצלחתה, כשקרא הרה"ק מריזין את הקוויטל נענה ואמר: "סוחרת זו הראויה ליטול קוויטלעך עוסקת במכירת מטפחות של נכרים", אולם היא קיבלה זאת באהבה ובלבד שבעלה יוכל לשקוד על התורה ועל העבודה.

שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו הק' בבעלזא, וכאשר נשאל פעם: אם אמת הדבר מה שהעולם אומרים על השר שלום שהיה נעור אלף לילות, השיב: "הרי אני בעצמי הייתי ניעור ביחד עם חותני יותר משלשת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

כבר אז נתגלה לרבים כוחו הגדול, וכאמור היתה הצדיקת עוסקת במסחר, ומדי פעם היתה נוסעת ללובוב ומביאה סחורה לעסוק במכירתה, באחד הימים כאשר בעלה עמד לנסוע ללובוב לקנות ספרים הנצרכים לו ללימוד, פנתה אליו בבקשה "בהיותך שם תקנה בעבורי סחורה הדרושה לי", בשובו מלבוב באם הדרך ירד מן העגלה בכדי להתפלל באכסניא, אך כשחזר אחר גמר תפילתו נוכח לדעת כי הסחורה נגנבה, עגמת נפש מרובה היתה לו ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לנסוע שוב ללובוב ולקנות סחורה נוספת בהקפה, בהזהירו את בעל העגלה שלא יספר לאשתו ממעשה הגניבה, וכשחזר לביתו מסר את כל הסחורה לאשתו ולא סיפר לה כלום, ואולם אותו גנב נענש וידו חלתה בשיתוק, מיד פנה לבית הרה"ק מבעלזא זי"ע והודה לפניו על החטא ועונשו אשר קיבל, אמר לו השר שלום זי"ע: "תיגש לחתני ותחזיר לו את הסחורה ותבקש ממנו להתפלל עבורך ואז בוודאי תתרפא כי הוא צדיק אמת", וכן הוה.

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמח": "וגם להי' ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכתי"ק: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

עוד כותב שם וז"ל: גם סיפר (חותנו הגה"ק מהר"ש מבעלזא) דברים ששמע מן המלאכי חבלה שדנין אותו, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא זי"ע סיפרו לו שהלכו לקראתו הבעש"ט הק' ותלמידו ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכיבדו אותו לדרוש בגן עדן, ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפרו לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם שומעים מאחורי הפרגוד... ואח"כ שאלתים איך הי' בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה נשמות רבות בעברו דרך הגיהנום ע"י שנתנו להם רשות להתקשר עמו.

על כס הרבנות

שנים רבות ישב בבעלזא שקוד בד' אמות של הלכה, גם כאשר נפטרה עליו אשתו הצדיקת ע"ה בשנת תר"ח נשאר במחיצת חותנו הק', ועפ"י עצתו של מרן הק' מרוזין זי"ע נשא בזיוו"ש את הרבנית חנה ע"ה אשר היתה יתומה ונתגדלה בבית הרה"ק מרוזין, הכלה היתה בת הגה"ק ר' משולם זלמן אשכנזי אב"ד יאס נין החכם צבי וחתן הרה"ק ר' אליעזר ליפא חתן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר נישואיו בזיוו"ש נשאר בבעלזא עד שנתמנה לשמש ברבנות סטיאנוו.

באחד הימים יצאו ראשי קהילת אלעסק לבעלזא לשאול בעצת הרה"ק מהר"ש את מי למנות כאב"ד בעירם, כששמע את בקשתם השיב להם: וואס פעלט אין מיין איידעם ר' הענ'כ'ל, אנשי אלעסק שהיו עניים הביעו דאגתם ואמרו: הרי לרב אב"ד צריכים הרבה הוצאות עבורו, אך הרה"ק מבעלזא השיב להם: אל תדאגו, בעזהשי"ת הוא ישפיע לכם פרנסה, ראשי ונכבדי אלעסק הסכימו אז ביניהם לקבל אותו כרב ואב"ד בעירם, ושמה כיהן ברבנות עד יום פטירתו.

עם מרן הייט"ל זי"ע

מרן הייטב לב נסע פע"א על שב"ק פר' ראה לחסות בצל הגה"ק מאלעסק ובליל שב"ק אמר הרה"ק מאלעסק שמכיון שחלוש הוא לא יוכל לערוך את שולחנו על כן ברצונו שהרב מסיגעט יערוך את השולחן לפני הציבור, ואכן כך הוה שהייטב לב זי"ע ערך אז את שולחנו הטהור בביהמ"ד באלעסק, ואחרי שגמר עריכת השולחן שאל הרה"ק מאלעסק למקורביו אם זוכרים את הדברי תורה שאמר מרן הייטב לב זי"ע ואף אחד לא זכר את הד"ת, נענה להם הגה"ק מאלעסק זי"ע אני אגיד לכם את הד"ת: ראה אנכי, הטעם על תיבת אנכי הוא "תביר" היינו שאם יש לאדם לב נשבר יוכל לזכות להשגת אלוקות.

וידוע שלפני פטירת הייטב לב שלח שליח מיוחד להרה"ק מאלעסק זי"ע שיתפלל עליו, ואם כבר אי אפשר לפעול לו רפואה אזי יכוון איזה יחוד בעת יציאת נשמתו כי שניהם משורש אחד, ובשעה שהי' השליח שם גילה הרה"ק מאלעסק שעתה היא יציאת נשמתו.

גם ידוע שהרבנית הצדקנית מרת חנה א"ח של מרן הקדושת יו"ט זי"ע נכנסה אל הרה"ק מאלעסק זי"ע להתברך ממנו לפני שבאה בברית האירוסין עם הקדוי"ט, התבטא עליה הרה"ק ואמר: "איך זעה אויף איהר אַ אור גדול", ואמר הקדוי"ט שזה לבד שזכתה להוריד ב' נשמות קדושות כהעצ"ח ורביה"ק זי"ע כבר די לה ועליהם התכוין הרה"ק מאלעסק כשראה עליה אור גדול.

אחרית ימיו

דרכו בקודש הי' שבמוצאי יוהכ"פ ציוה לזמר לכל אחד מבניו ונכדיו הפיוט המבדיל מהאריז"ל וכן כיבד לזמר לאחד ממקורביו, פע"א אחר השולחן כשבא לחדרו ומצא את נכדו שם אמר לו: שכחתי לכבד גם אותך לזמר המבדיל, אמר לו נכדו: כבר עבר הזמן, ואי"ה בשנה הבעל"ט יכבד אותו, השיב לו הרה"ק: כן דיברת, לשנה הבאה אכבד אותך ג"כ לזמר, ואח"כ בשנה הבאה לא כיבד אותו, ונכדו הנ"ל זכר דיבורו ולא רצה להזכיר לו, ואחרי השולחן אמר ג"כ לנכדו כנ"ל: שכחתי לכבד אותך לזמר המבדיל, ואמר לו נכדו: עתה אני רוצה שזקיני יבטיח לי שאזמר בשנה הבעל"ט, וכך היה איזה שנים, ובשנת תרמ"ד היה המדובר ג"כ כך, ואמר נכדו ג"כ "לשנה הבאה אזמר", אז השיב לו זקינו הק' וגנח מאוד בזה"ל: אז מיר וועלן דערלעבן, ואכן נפטר בזאת השנה.

עוד רמז לפטירתו הקרובה כאשר בא אליו איש חסיד אחד לבשר לו שנולד לו בן למז"ט, היה זה ביום ד' טרם פטירתו, וכששאל אותו איזה שם יתן לרך הנולד, ענה לו הרה"ק: אי"ה יהיה שם, וביום ו' עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, ואכן קראו אותו על שמו הק'.

בעיר ביסק היה איש אחד ת"ח שהיה מחסידי צדיקי דורו ובאלעסק לא היה בשום פעם, ובשנת תרמ"ד בא פעם ראשונה לאלעסק, ואח"כ בא הרבה פעמים רצופים זה אחר זה והיה לפלא בעיני הרה"ק והוא לא אמר כלום ואחר פטירתו הרה"ק מאלעסק סיפר זה האיש שאביו בא אליו בחלום הלילה ואמר לו: דע בני שזה זמן רב שמכינים מקום בגן עדן להרבי מאלעסק ומכריזים בשמי מרום שבעוד חצי שנה יבוא לשם. וכששמע זאת בחלומו בא לאלעסק הרבה פעמים להתענג מזיוו קדשו ולא רצה לספר החלום עד אחר פטירת רבינו.

דרכו היה שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם שישי והוא בעצמו עלה שישי ואחר עליתו לתורה עשה הוספות אם נצרך, ובשב"ק פר' ראה קודם פטירתו ציוה לעשות הוספות מתחלת הפרשה ועלה שישי והתחיל בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא ידעו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו ראו מה שאיתא באוהחה"ק עה"פ הנ"ל... יעוי"ש.

שמונה ימים קודם הסתלקותו היה קצת חולה ועמדו כל בניו ונכדיו סביביו והרה"ק ישב על כסאו ואמר בזה"ל: איך האב געהאפט אויף גרויסע ישועות און טאקע די רעכטע ישועה נאר נאר", ולא סיים דיבורו, ואמר לו נכדו: הלא יש עוד יותר מחודש ימים בזאת השנה, והשיב לי: הלא אתה רואה שאיני בבריאות, ובשעת אמירת דיבורים אלו הוריד דמעות וביום ד' היה סנדק ורצה עוד להיות מוהל ג"כ שמנהגו היה להיות סנדק ומוהל ביחד אבל לא היה יכול מפאת חולשתו וביום ה' א' דראש חודש אלול עלה לתורה, וביום ו' ערש"ק היה ערפל ועלטה גדולה על פני כל הארץ, ובבוקר שאל כסדר אם כבר יום, וברגעו האחרונה אחז בידו את הדיוקנא קדישא והטה את עצמו לצד האנשים העומדים שם ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ביום ו' ערש"ק פר' שופטים ב' דראש חודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק, והוא בן פ"ד כמנין שמו חנו"ך. ובאותה שעה עמדו כל המורה שעות אשר בביתו, והאנשים שהיו שם והיה להם מורה שעות בכיסם ג"כ עמדו, והי' לפלא.

להתעורר ביראה בראש חודש אלול

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי (ראש השנה ב.). הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש בדרך רמז על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש דמעשר רומז ליראה, כי ' יראה כנודע.

והנה דעת התנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השם יתברך, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר. כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם ודפח"ח (ודברי פי חכם ח).

(ספה"ק עבודת ישראל)

♦♦♦

משל ל'שופר' בחודש אלול

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ד). על פי משל ממלך שפקד על עמו שלא להביא סחורה מחוץ למדינה, והם עברו ומלאו כל החנויות מהסחורה ההוא, ונודע הדבר למלך כי הלשינו עליהם קצת מעבדי המלך. ואף שידע המלך כי אמת הוא הדבר נעשתה התועבה הזאת ומן הדין המה מחוייבים מיתה, והמלך רחמן מאוד ולמחול לגמרי אי אפשר דאם כן בטלה המלוכה דכל איש הישר בעיניו יעשה.

מה עשה, אמר שיבא ליום פלוני לאותו מדינה המורדת ויחקור, ומצוה להכריז באותו מדינה בכל הרחובות והשווקים שליום פלוני יבא המלך ויחפש מאוד מאוד, ומי שימצא אצלו אותה הסחורה דמו בראשו, ובודאי כוונת המלך שבינו ובינו יטמינו ודי בזה רחמנות וחמלה, ומי אשר לא חש אין אחריותו על המלך כי הוא על חייו לא חס והבן.

והנמשל מובן, וידוע דהתשובה הוא כיסוי והטמנה לחטאים כמו שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ונאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה, והיינו תקעו בחדש שופר רצה לומר בכל החדש, בכסה ליום חגנו דהיינו לראש השנה שהוא יום המוגבל יהיה הכל מכוסה כזה מכריז השופר ומי אכזר אשר לא יעיר, והבן.

(ספה"ק תהלים תפלה למשה קאפיטל פא)

♦♦♦

רמז לתקיעת שופר בחודש אלול

הללוהו בתקע שופר (תהלים קנ, ג). בטור אורח חיים סימן תקפ"א כתב תניא בפרקי דרבי אליעזר וכו', לפיכך התקינו שיהא תוקעים בחדש אלול וכו'.

וכתב מורי זקיני (הישמח משה) זלה"ה על הגליון (וזה לשונו). ולי נראה להביא סמך להמנהג לתקוע בכל חדש אלול, על פי השבולי לקט בשם הגאונים שהובא בהבית יוסף ובפרישה לעיל סימן תכ"ב, וזה לשונו מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שרמז דוד בתהלים (קנ, א) הללויה הללו אל בקדשו, י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלל, על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים, עד כאן לשונו.

ולפי"ז 'הללויה' הראשון הוא על 'ניסן' שהוא ראשון לחדשים – 'הללו' אל בקדשו הוא על 'אייר' – 'הללוהו' ברקיע עוזו הוא על 'סיון'. 'הללוהו' בגבורותיו הוא על 'תמוז' – 'הללוהו' כרוב גדלו הוא על 'אב'. – 'הללוהו' בתקע שופר הוא על 'אלול' כן נראה לי. ה"ק משה טייטלבוים, עד כאן לשון הזהב.

(ספה"ק ייטב פנים)

♦♦♦

רמז לתשובה לבחורים וזקנים בחודש אלול

אז תשמח בתולה במחול וגו' (ירמיה לא, יב). שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מנוחתו כבוד בליזענסק, אז תשמח בתולה (היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח) במחול (בשימחול השם יתברך עונותיהם של ישראל) עד כאן דבריו.

והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה ובחורים וזקנים יחדו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא (ולפעמים תגדל מעלתן כמו שאמרו רבותינו ז"ל).

ומעין הנזכר לעיל באופן אחר, בשמחת בית השואבה היו הצדיקים גמורים משבחים ואומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו (סוכה נג.) והיו משבחים ימי הבחרות, והבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתינו שכיפרה על ילדותנו, הנה היו משבחים ימי הזקנה.

וזהו ובחורים וזקנים יחדו, הן אותם שמשבחים ימי הבחרות הן אותם שמשבחין ימי הזקנה כולם יעמדו יחדיו לפני ה' לחיים ולשלום, וזה נחמד.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

חודש אלול

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך (סליחות). באלול אנו אומרים בתפלתינו בסליחות, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אב נקראים דלים ורשים (עד כי ירחמם השם יתברך במהרה), דהנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל שם אדנ"י במילואו ישנו י"ב אתוון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ז נט.), הנה בכל חדש מן י"ב חדשי השנה מאיר אות אחד, דהיינו, לניסן א', ולאייר ל', ולסיון ף', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן אינך.

על כל פנים הנה אלו הב' חדשים תמוז ואב בהם אתוון 'דל' (וזה כונתינו בברכת אמת ויציב בימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה השם יתברך יעזור את הדלים הללו ומדלה יבצעני (ישעיה לח יב)).

והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף הת' אל הד"ל ומתהוה 'דלת' פתוחה לשבים, על כן הוא ימי רצון גם בימי דלותינו.

ומפורש אצלינו בפסוק ארוממך ה' כי "דליתני" ולא שמחת איבי לי (תהלים ל, ב) [עיין מה שכתבנו במאמרי תמוז ואב (מאמר א' אות ו') מה שנפלו תמוז ואב אלול לחלק עשו ולקח יעקב מידו אלול עי"ש].

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

עיקר גדול לתשובה לשמור חושיו וקבלת קנם

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (דברים טז, יח). בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח.

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש הן בממון לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל), וזהו עיקר גדול לתשובה.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י')

♦♦♦

ארבעים ימי רצון

אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג). אמרו דורשי רשומות א'ני ל'דודי ו 'דודי ל'י ראשי תיבות 'אלול', שאז השם יתברך פותח יד לקבלינו בתשובה, ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'. סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן, בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, והמה עד היום ימי רצון.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות יד טו)

♦♦♦

הרהורי תשובה מן השמים

והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם וכו' ושמר וכו' (דברים ז, יב). כל שלטי הגבורים פירשו מהו לשון עקב, גם והיה לשון שמחה. ויש לרמז, דהנה לעיל מיניה כתיב ושמרת את המצוה וכו' היום לעשותם, היינו היום בכל יום ויום ולא לדחות המצוה והמשפטים מיום אל יום, ואף על פי כן והיה (שמחה תהיה לפניו יתברך שמו) עקב תשמעון את המשפטים האלה [היינו אם חס וחלילה תתרשלו במצות ועל כל פנים בעקב היינו בסוף השנה שהוא אלול תשמעון וכו', על דרך שכתבתי (לעיל אות ג') בפסוק בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו אלול].

ושמרתם ועשיתם אתם, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה, אז אפילו רק בעקב תשמעון וכו' ושמר ה' אלקיך לך וכו'.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות כ')

♦♦♦

צירוף של חודש אלול

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה (דברים ו כה). והיה רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מסופי תיבות של הפסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כי', כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

(מהזור דברי יואל)



נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

אוֹדֶה לָאֵל לִבָּב חוֹקֵר. בְּרֹן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר

צפרא דשבתא

השכמה שבת בבוקר ◇ זמן קימה ◇ מעלת הטבילה שבת בבוקר

השכמת שבת בבוקר

ללמוד בקול מפני מלאכי השרת המקשיבים

אע"פ שישראל עסוקין במלאכתן כל ששת ימים, ביום השבת משכימי"ם ובאים לבית הכנסת וכו'. הקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם, כדי שישמעו חברים שעל גביכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדרש רבה - שיר השירים ח יז)

ישכים בשבת וילך לבית המדרש

ישכים אדם וישנה בשבת, וילך לבית הכנסת ולבית המדרש, ויקרא בתורה, וישנה בנביאים וכו'. מכאן אמרו שיקרא אדם שיהא תפום בידו, כדי שלא תשיגנו בושה וכלימה, בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית, וערוך משנה ששנית, וכך הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל ה' בוקר תשמע קולי וגו' (תהילים ה).

(תנא דבי אליהו רבא - פ"א)

יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה

להגיד בבקר חסדך, ביום ובלילה עלינו להגיד החסד שעשית עמנו, שנתת יום השבת למנוחה, והאמונה שתקיים חסדך לנו בכל עת, ואחד מן החסדים שעשית הוא יום השבת. הנה כשנבוא להגיד חסדיך נזכור גם כן זה החסד. וטעם בבקר, כי כל ימי השבוע כשיקום אדם בבוקר ילך לעבודתו, ובזה הבוקר יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה, ואז יזכור חסד האל. ולפירושנו יהיה טעם בלילות לשון רבים, כי כל הלילות ואפילו לילות ימי השבוע, הם פנויים יותר מהימים להגיד חסד ה' ואמונתו, או אמר בלילות בעבור ליל שבת וליל מוצאי שבת שגם הוא ליל מנוחה, כי לא יצא אדם למלאכתו עד הבוקר ברוב.

(רד"ק - תהלים צב ג)

כ"א יכול לראות אור ה' תיכף בקומו

ראו כי ה' נתן לכם השבת, על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומיים. הענין שכמו שאנו רואין בראיה הגשמית שאינה בלילה, כן היא בראיה הרוחנית בעיני השכל, ולכן אין זמן ציצית ותפילין בלילה, ולכן כשקם האדם בשבת בבוקר מחויב לראות השבת וקדושת היום ממש בעין השכל והרוחני.

ובזה מתורץ הדקדוקים למה בכאן כתיב השבת ושם כתיב ושמרו בני ישראל את השבת, כי ושמרו קאי על קדושת ליל שבת, כי שמירה היא בלילה, ואמר את השבת כי קדושת ליל שבת אינה קדושה עצמית, כי לפי עבודת החול ויום הששי כך ירגיש האדם קדושת ליל שבת, ופסוק זה ראו כי ה' נתן לכם השבת קאי על קדושת היום, ואמר השבת בה"א הידיעה כי קדושת היום היא קדושה עצמית, ואמר ראו שמחויב כל אדם לראות אז ממש קדושת שבת בעין השכל והרוחני.

(מנחם ציון, רימנאוו - הוספות לפ' בשלח בד"ה בפסוק ראו כי ד')

שלא לומר "צפרא טבא"

המבקר לחבירו בשבת שחרית, לא יאמר צפרא טבא, רק יאמר לו "שבת שלום" או "שבת טוב" לקיים זכור את יום השבת לקדשו".

(באר היטב - סי' שז סק"ב בשם שלה"ק)

זמן קימה

טעם שמאחרין להתפלל בשבת מבימות החול

על מה שנהגו העולם שכל ימי השבוע מתעוררין בבקר לבית הכנסת להתפלל או ללמוד, ובשבת ישנים יותר בשחרית, זהו טעמו של דבר, שבכל ימי השבוע נאמר בתמיד של שחר בבוקר בבוקר, ובתמיד של שחר דשבת לא נאמר בבקר אלא וביום השבת, ולשון זה משמע איחור כדמשמע

ביומא, וטעם זה שמע ר"י בר יודא בעיר רומא מפי רב האי גאון. [וכ"פ הרמ"א בסי' רפא ס"ב].

(מרדכי – מסכת שבת סי' שצה)

בשבת מאחרין לבוא לביהכ"נ

נוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחול, משום דבתמיד של ימות החול נאמר 'בבקר', ואצל שבת נאמר 'ביום השבת' דמשמע איחור.

(רמ"א - או"ח סי' רפא ס"א)

זמן קימה הוא באשמורת, ומה שאמרו לאחר היינו התפלה

מנהג טוב להולכים בתמים, לקום בשבת קודש באשמורת הבוקר וכו', שתי שעות קודם היום להשתתף בצדיקי דג"ע, ולקבל חוט האור וכו'. ומה שאומרים (רמ"א סי' רצא) בשם המרדכי ז"ל (פ' כל כתבי), שמאחרים בשבת, היינו דוקא לענין תפלה בלבד, אבל לענין עסק התורה אין מי שיכחיש חלילה וחלילה, כי כמעשהו בחול כן בשבת, ואדרבה יותר חיוב.

(טהרת הקודש הקדמון - מובא בספר רמזי שבת אות רלא)

בשבת צריך להקדים לבא לבית הכנסת יותר מביו"ט כמ"ש בסי' תקכ"ט, ומכל מקום נוהגים לאחר יותר מבחול, משום השינה שהיא עונג שבת, ומכל מקום צריך ליזהר מאד שלא לעבור זמן קריאת שמע ותפלה, אבל בימי החורף שהלילות ארוכים יכולים להקדים כמו בחול.

(שו"ע הרב - סי' רפא ס"א)

זמן שחרית דשבת מאוחר מבחול, בעבודת הכהנים

אמר מהר"י סג"ל, פעם אחת בשבת נחמו, סיימו הצבור תפלתם בבה"כ, טרם סיים מהר"ש (רבינו שלום מנוישטאט, רבו של מהרי"ל) עם הבחורים בביתו, ויהי בבוא הצבור לקבל פני הרב, אמרו הפרנסים אליו 'מר, מאי שנא היום שכל כך הארכת בתפלה', אמר להם, מה אעשה אשר מנהג שלכם להפך, דכל שבת משכימין אותם לבה"כ יותר מבחול, וביום השבת אני מאריך בשינת שחרית, ואמר, שכך קבלה בידו מרבו מה"ר יצחק נורטהויזן, אשר הוא הראה לו סמך לזה, מעבודת הכהנים, דביום השבת לא היו משכימין להקריב תמיד השחר כבשאר הימים, כדי שלא לבטל שינת שחרית, דהוא עונג שבת, וראיה דבסדר פנחס (במדבר כח, י), לא כתיב גבי שבת עולת הבוקר, כמו שכתוב בשמוך לו גבי פסח (שם כג), וקאי אז על כל תמידים של שאר רגלים הנזכרים משם והלאה, והיינו, משום דבשבת לא השכימו כל כך.

(מהרי"ל - מנהגים הלכות שבת אות לז)

שלא יהי' יותר משש שעות עד הסעודה

כיון דמתפללין מוסף בשעה שישית, וקי"ל (או"ח סי' רפו ס"ג) דאסור לאכול קודם תפלת המוספין, וקי"ל דאסור להתענות בשבת עד שש, כדאיתא באו"ח (סי' רפח), אלא דכתב המ"א באו"ח (סי' קנו סק"א) דהני שש שעות שאסור להתענות, חשבינן משעה שקם ממטתו, א"כ זה הוא הטעם שנוהגין בשבת לישן על היום, כדי שיוכלו להתפלל מוספין בשש, ועדיין לא יהיה ששה שעות משעה שקם ממיטתו, נמצא הכל טעם אחד הוא, משום שנהגו לישן על היום משום תפילת המוספין, לכך מאחרין לבוא לבה"כ.

(פנים יפות - פרשת פנחס ד"ה וביום השבת)

קימה באשמורת מוקדמת

בפרט אותן המבלים כל ימות השבוע בהבלי הזמן, בודאי עליהם גדול החיוב, שלא לישן כל ליל שבת, ומה גם ביומות החורף, ולא יטה אוזן לקול המלחשים, שעונג שבת הוא, כי אין עונג יותר מעונג לנשמה הקדושה, אשר יושבת גלמודה ובדודה כל הימים, והוא בין אברי הגוף כשה בין הזאבים, אין דורש ומבקש אותם, עכ"פ ביום השבת קודש ידרוש את שלומה, ע"כ כל בעל נפש יעמוד באשמורת, וילמוד מה שהנן אותו ית"ש וכו' עיי"ש.

(עונג שבת - מובא בספר רמזי שבת אות רלא)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י שמירת שבת נעשים ישראל שותפין למקום

שמור א"ת חד"ש האבי"ב והוא ס"ת שבת, וי"ל דהנה אמרתי עה"פ מועדי ד' אשר תקראו אתם מקראי קודש וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (ויקרא כ"ב) דהנה רש"י ז"ל כתב מה ענין שבת אצל מועדות וכו' וי"ל דהנה אחז"ל אשר תקראו אותם א"ת אתם אלא אתם אפי' שוגגין ואפי' מזידין (ר"ה כ"ה) ונמצא שהמועדים תלוים ביד השי"ת שצריך לעשותם בזמנם שצוה השי"ת **וגם תלוים בהב"ד והם כמו שותפים בדבר שכ"א יש לו דעה בפני עצמו בדבר, והנה במה זכו ישראל לזה ע"י השבת שכל המשמר שבת כהלכתו הוא כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית** וכמבואר באוה"ח ז"ל שלא נברא העולם רק לששה ימים ורק ע"י מצות השבת נבראת העולם מחדש, וא"כ יובן היטב **'מועדי ד' אשר תקראו את"ם'** וגם **'אלה הם מועדי'** שהם במועדם דוקא הוא ע"י **'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת יהי' לכם'** וגו' והנה חז"ל למדו (ר"ה כ"א) **מ'שמור את חדש האביב' שתראה שיהי' האביב בזמנו ולכך צריכין לעבר את השנה או החדשים לכן נרמז בס"ת תיבת שב"ת דהוא ע"י שמירת שבת ודו"ק.**

(אך פרי תבואה)

שבת בשבתן

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

רק בשבת יכול האדם לקבל ברכת ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו' היו"ם רמז לשבת קודש (עי' אוה"ח הק' ואתחנן בפ' וידעת היום וגו') דהנה ברכת השי"ת מצד עצמה היא אמנם תמידית ונצחית, אבל הנשמה שירדה לעוה"ז אינה מסוגלת לקבל ברכתו ית' בכל עת, לפי שהיא מוטבעת בגוף החומרי של האדם ובתאוותיו, **רק בש"ק כשאדם מתעטר בנשמה יתירה אשר עדיין לא נתגשמה בתאוות הגוף, יכולה היא לקבל הברכה, וגם להמשיך אז הברכה לכל ימות השבוע שתהי' נצחית**, וז"ש ראה זאת הברכה אשר אני נותן לפניכם בש"ק, אשר תשמעון, פי' שתמעו בתמידות ותישאר החקיקה לנצח.

(דברי שמואל)

וכמה בני אדם שהן שוהין מלעמוד ממטתם בשחרית של שבת, ולא עוד אלא כי אחרי עמדם, הם שוהין שעה אחת לתקן את בגדיהם ולצנוף את צנופם, וכל המרבה לעשותה בוקה ובמולקה הרי זה משובח, ועל ידי זה מתפללים אח"כ תפלה חטופה וקטופה, אי ואבוי להם, המעט להם מה שעושים כן בשאר תפלות של כל ימות החול, שחוטפים אותן מאד, אלא גם יוסיפו סרה ביום הקדוש, על כן בואו אחי שמעו מוסר ואל תפרעו, מלהשכים לביהכ"נ ביום שבת קודש.

(בשמים ראש - הנהגת ליל שבת)

סדר צפרא דשבתא של יהודי תימן

נודע מנהגם של יהודי תימן ביום שבת קודש, שרוב ככל הקהל היו משכימים קום כשלוש שעות קודם עלות השחר לבית הכנסת, ולומדים זוהר ומשנה ותלמוד, ואח"כ מתפללים תפלת שחרית. זמן התפלה של שחרית מתחילת העקדה עד סוף שחרית, לוקח זמן של שעה וחצי לפחות. וכן קריאת התורה והפטורה והתרגום לוקח כמעט כשעתיים. ואח"כ תפלת המוסף, וקריאת המנורה, או פרק אחד מהיד החזקה להרמב"ם. בסך הכל כארבע שעות ממוצע תפלת הבוקר של יום שבת קודש.

(לחיים ביהושלים - הקדמה)

מעלת טבילת שבת בבוקר

טבילה במקוה מיעוט עונות, אך בלי זה א"א להרגיש קדושת ש"ק

אנו מתפללין וזכנו לקבל שבתות כו' ומתוך מיעוט עונות, וידוע קושי' העולם הלא יותר טוב בלתי שום עונות, וי"ל בדרך צחות דס"פ א"א לקבל שבת"ק מתוך שמחה רק מתוך מיעוט עונות למשל כמה אנשים מתרעמים על שהולכין בשבת קודש לטבול קודם התפלה דיש בזה כמה חששות סחיטה והוצאה אבל הלא ידוע כי אי אפשר להרגיש קדושת שבת בשלימות רק בטהרה וכו', עכ"פ מיעוט עונות יש כאן.

(הנהגות ישרות, ויגד יעקב מפאפא - ערך שבת)

הקפיד ביותר על טבילת שבת בבוקר

קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך (תהלים מד, כז), ידוע שהרה"צ הקדוש רבי ר' דוב בער ממעזריטש זצללה"ה אמר, שאם ח"ו יורדין מן השמים דינים הנובעים משם אלקים, אז העצה על ידי סוד המקוה מבטלין וממתיקין את הדינים. וזהו 'קומה' אותיות 'מקוה', שאם צריכים לעזרה ויישועה, הפעולה לטבול במקוה. וזה 'עזרתה לנ"ו' עולה אלקי"ם, שנמתקו שמות אלקי"ם וכו'.

והרב הקפיד מאד שכל איש יטבול לפני התפלה, ובפרט בשבת קודש לפני התפלה, ופעם אחת היה אצלו אברך אחד ולא טבל את עצמו בשבת, ובעת עריכת שלחנו חילק הרב שיריים לכל המסובים, ולאותו אברך לא נתן, ואמר, הגם ששיריים היא סגולה לכמה דברים, בכל זאת טבילה במקוה מועילה יותר.

(אמרי נעם - נביאים כתובים עמוד רנח אות יח)

האר"י הקדוש שמע מהקב"ה בעצמו

חייב לטבול שחרית קודם התפלה ביום השבת על פי מרן האר"י, ומי שעובר על דבריו בלי אונס שרי לי' למקרי עבריינא, כי כל דבריו אפילו דבר קטן, הוא מה ששמע לא מפי מלאך, ולא מפי שרף, אלא מפי הקב"ה בעצמו.

(שלחן הטהור, קאמארנא - סי' רס ס"ז)

הפרש גדול בין קדושת ליל שבת ליום שבת

צריך לטבול בבוקר ביום שבת, והוא כי כדמיון מה שביארנו לעיל שצריך לטבול בכל ערב שבת, להפריש מן החול לשבת, כן צריך עתה טבילה אחרת, כי הפרש גדול יש בין קדושת ליל שבת, לקדושת יום שבת, שהוא קדושה יתירה.

אבל החילוק הוא, כי בערב שבת הוצרך לב' טבילות, הא' להפשיט בגדי החול מעל נפשו, והב' להתדבק ולהמשיך בו קדושת שבת, אבל עתה בבוקר יום שבת די לו בטבילה אחת, להמשיך עליו קדושה עליונה של יום השבת, ואיננו מפשיט מעליו ח"ו קדושת ליל שבת.

(שער הכוונות - ענין שחרית עמוד פט)

נחשב לו כטבילת כהן גדול ביוכ"פ

וראוי להיות זריז מאד בטבילת שבת שחרית, שאדם יוצא מקדושה לקדושה, כי אינה דומה חומרת יום שבת לליל שבת לענין רמז המקוה וסודותיו וכו', אבל בלאו הכי נמי טוב, ונכון לטבול דומיא דבין בגד לבגד, ובין עבודה לעבודה, דכהן גדול ביום הכיפורים.

(תוס' שבת סי' רס סק"א בשם כתבי האר"י / כנפי יונה לרמ"ע מפאנו ח"ד סי' ז / ילקוט ראובני פ' בראשית)

אזהרה שמענו מגורי האר"י ז"ל לטבול גם בשחרית יום שבת קדש כי יש תוספת נר"ן מבחינת יום השבת ואמרו שהאיש אשר לא היה טהור ולא יטבול לא יחול עליו תוספת נר"ן ומי שמע כזאת ולא יאזור חיל לטבול ולא יעבור למען לא יאבד טובה הרבה רק אם הוא אנוס דרחמנא פטריה.

(פלא יועץ - ערך טהרה)

וגם ביום שבת בבוקר קודם תפילת שחרית, טוב ויפה מאד לטבול כדי לקבל תוספת נר"נ דיום שבת, כי תוספת נר"נ של היום הם גדולים יותר משל לילה שהם בחינת דוכרא וכו', ויש נוהגין לטבול בקבלת תוספת שבת חמשה כנגד פרטי נרנח"י, ויש מוסיפין עוד שתים כנגד חיה ויחידה דכללות.

(בן איש חי - ש"ב פר' לך אות טז)

מתאמרא משמיה הרה"ק בעל ישמח ישראל זי"ע שהטובל במקוה חמה בשבת אין לזה היתר גמור, והנוסע בטרעיי"ן של הגוים בשבת אין זה איסור גמור, ואעפ"כ א ערליכער איד טובל במקוה חמה בשבת, ואינו נוסע בטרעיי"ן בשבת.

(מפי ספרים וסופרים - פרקי אבות פ"ב פניני חסידות אות לט)

אחר הטבילה "בשבת" אל ינגב עצמו במטפחת, כי מימי השבת צריך הגוף שישאב אותם.

(שער הכוונת - עמוד נו)

ומשהאיר היום [יום שב"ק] ילך לטבול, וטבילת שחרית בשבת חיוב על האדם הבריא, אף שלא נטמא בק', כמו טבילת ערב שבת קודש.

(יסוד ושורש העבודה - שער העליון פרק שישי)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

כל אחד יכול לשער עוה"ב שלו מקדושת השבת

כי תשמע בא' עריך אשר ד' אלקיך נותן לך לשבת שם, הענין עפמ"ש במ"א והיתה לו הש"ק שנקרא זאת לכם לחקת עולם שע"י תוכלו לחקוק ולשער עוה"ב ששבת א' מס' בג"ע ועפי"ז פירשנו מאמר פייט זמר של שבת ע"כ יתן האדם עונג וגם שמחה בהם למשחה היינו שכל אחד ואחד מישראל יוכל למדוד ולשער בעצמו חלקו בעוה"ב כפי ערך התענוג אשר לו בש"ק משחה לשון מדידה וזהו כי ש"ק הנ"לך תשמע ותבין בא' עריך ר"ל שהוא חלק מעוה"ב שלך ועוה"ב מכנין אנחנו אותו לעיר כמ"ש בעיר אלקינו הר קדשו, ואנו יכולין להבין ע"י חלק א' מעיר הלז אשר ה' אלקיך נותן לך לשבת שם ר"ל לשבת הגדול שם בעוה"ב וגם כי ש"ק תשמע ותבין ע"י אחת עריך מה שה' אלקיך נותן לך והבן.

(אמת ליעקב)

שבת דיממא היא התגלות אורות גדולים עוד יותר, וכמו שידוע מכתבי האר"י דכמו שצריך טבילה מחול לקודש, כן צריך לטבול ביום שנית, וע"כ אז הוא זמן קריאת התורה, ובשבת ניתנה תורה, היא שבת דיממא כדכתיב ויהי בהיות הבוקר, וע"כ שבת דיממא היא דוגמת מתן תורה.

(שם משמואל – פ' יתרו שנת תרעב)

ועל הטוב יזכר שמם של אבוה"ק שחזקו מאד את הענין הזה לשמור טבילת מקוה לעת הצורך, ובערב שב"ק ובערב יו"ט, ובשבת קודש ויו"ט בבוקר, וקבלה בידינו מקודש הקדשים ורוח אפינו הבעש"ט זצ"ל כי כשצריך למקוה וטובל את עצמו פ"א, לא יזיק לו בשום אופן. וכן העירו על הרמב"ם ז"ל שמימיו לא ביטל טבילה זו.

(משפטרת שלום, קודיעב - סי' ב אות ב)

ואודות הבחורים בישיבה אם יש חיוב שיטבלו במקוה לפני התפלה, הן בחול, הן לקריאת התורה, וכש"כ עש"ק ושבת קודש, ואם הראשי ישיבה מחוייבים לעוררם על ככה שיטבלו במקוה, לית דין צריך בושש בוודאי יש חיוב ע"ז שיטבלו, והראשי ישיבות צריכין לעוררם על זה שלא לעשות מלאכת ה' רמי', וילמדו בטהרה, כמו שמבואר במאור ושמש (פ' אמור) הצורך הגדול ללימוד התוה"ק הטבילה במקוה, ואין לומר לכך אין לעשות מקוה בהישיבות במקום שבית הטבילה רחוק מהישיבה מפני ב' טעמים, שיש ביטול תורה מהשיעורין, ובשביל סחיטת שערות בשבת קודש, כי אין זה טעם לשבת, כי יש לקיים שניהם זמן תורה לחוד וזמן תפלה וטבילה לחוד, ויכולין להזהירן על זה שיזהרו שלא יסחטו השערות בשבת קודש, כמו שצריכין להזהיר על כל מיני חילול שבת, ועל כל המצות שלא לעבור עליהן.

(תפארת נפתלי, שארמאש - או"ח סי' טו אות ב)

בודאי אותן הקהלות שנמצאו עוד מעט מזעיר אולי בגליל עליון, ובפרט באשכנז אשר יסגרו במזיד המקוה בשבת לבלתי יתנו (היינו שימחו עוד) וימניעו רבים מעשות מצות לטבול

בשבת קודש לק', הרי זה בודאי רע עלי המעשה, וגם הרבנים שמחזיקים בידם בזה, הוא בודאי עקשות בלבם יצר חשוב כדמות חמת עכשוב ובשבע תועבות ר"ל ה' יצילנו.

(נימוקי אורח חיים, מונקאטש - סי' שכז)

אין להחמיר כלל שלא לטבול בשבת שחרית ואדרבה מצוה קעביד, וכן היה מנהג האריז"ל, ומנהג רוב הת"ח בירושלים מקדמת דנא כמ"ש הרב מזבח אדמה, וכן המנהג פשוט האידנא בעיה"ק ירושלם ת"ו בין הת"ח מכל העדות חסידים פרושים וספרדים.

(קצות השולחן - סי' קלג סק"ח)

בכלל עונג שבת

הנה מובא בשם חכמי אמת גודל תועלת ונחיצות הטבילה בשבת בשחרית קודם התפילה, ועכ"פ בודאי הוא בגדר מצוה ובכלל עונג שבת.

(שו"ת אפרקסתא דעניא - ח"ב סנ"ג ד"ה ומה שכתב)

הסגולה שלא תשכח התורה רק בטבילה

וכתב השפ"א עה"ת סוף פר' כי תשא וז"ל, והתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה עכ"ל, וכי יעלה על הדעת שסגולה נפלאה זו יחול על מי שלא טבל ונתקדש עובר לעבודת הבוי"ת כצפרא בשבתא שאז היה זמן קבלת התורה כמבואר במס' שבת.

(הגה"צ רבי משה האלבערשטאם ז"ל בהסכמתו לספר טהרת השבת כהלכתה ח"א עמוד מא)

טבילת שחרית דשבת כטבילת כהן גדול ביוכ"פ

כבר כתבתי בספרי סגולת ישראל בשם ספר וימהר אברהם (מערכת ש אות עא) שכתב בשם קדמון אחד שטבילת יום שבת קודש שחרית הוא דבר גדול כמו טבילת כהן גדול ביום הכיפורים ע"ש. ומי שרוצה לפקפק על טבילת שבת שחרית, הנני אומר לו ראי' דהרי אמרו חז"ל לכו"ע בשבת ניתנה תורה, ושבת כבר ניתנה להם במרה, ואמרו ז"ל (שבת פז.) דישראל טבלו עצמם קודם קבלת התורה, הרי דמותר לטבול בשבת, ואל תדהה דברינו בקש דשם טבלו משום מתן תורה, דהנה אנן קיי"ל כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, ובכל עת שיש קריאת התורה צריך השומע לחשוב כאילו עומד בהר סיני ושומע התורה מפי השי"ת. ואשרי השומע לי, ועכ"פ על בני היקרים שיחיו אני מצוה באזהרה גמורה כפולה ומכופלת שלא יבטלו ח"ו טבילה זו של שבת קודש שחרית, ויהי טוב להם בזה ובבא.

(תפארת יעקב, לבעל סגולת ישראל - פרשת יתרו)

כוונת טבילה זו

כל המון עם ישראל אשר לא באו בסוד ה' היראים והחרדים הטובלין עצמן כו', טבילתן מטהרתן, ודי להם הכוונה לכבודו ית"ש לשם טהרה לנחת רוח לפניו ית"ש ועל דעת כוונת הרשב"י והאר"י וצוק"ל.

(ישמח משה - אבקת רוכל ליקוטים בד"ה נשאלתי)

משפיע שפע הפרנסה

בפרשת בשלח (שמות טו, כה) שם שם לו חק ומשפט, ופירש"י במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין. וצ"ב התינח פרה אדומה נקרא חק שאין לו טעם, אבל מצות שבת מפורש הטעם בתורה, זכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים, ולמה נקרא בלשון חק. וי"ל דקאי על חיוב הטבילה ביום שבת בבוקר, וכבר כתב הרמב"ם (הלכות מקואות פי"א הי"ב) הטבילה מכלל החוקים הוא, עי"ש. וידוע שעל ידי קיום החקים נמשך שפע הפרנסה, ועל דרך שאמרו (ביצה טז.) חק לישנא דמזוני הוא. ועל ידי קיום החוקים נשפע פרנסה. גם עצם שמירת שבת קודש משפיע פרנסה על כל ימות השבוע (זוה"ק יתרו פט.), ובכן על ידי זהירות בטבילה במקוה ביום שב"ק בבוקר, נמשך שפע פרנסה בגשמיות וברוחניות.

(לב אהרן)

מקרב הגאולה

בגמרא (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין. וי"ל הכוונה על פי דברי האריז"ל (פרע"ח שער השבת פי"ח) בחיוב הטבילה בשבת קודש בבוקר לפני התפלה, דכמו שיש הפרש בין חול לקדושת שבת, כך יש הפרש בין קדושת ליל שבת ליום שבת, כי הוא קדושה חמורה, וצריך לטבול, ומכל שכן אם נטמא שאז אין צריך לומר שצריך לטבול, עכ"ד. ואכן קימו וקבלו עליהם חסידים ואנשי מעשה דברי האר"י הקדוש כנתינתן מסיני, ונזהרו בטבילה במקוה בבוקרו של יום שב"ק, והתאמצו כמה דרכי השתדלות כדי שיוכלו לטבול אף כאשר היה בקישוי. והנה בדברי יואל (וארא עמוד רו) מפרש כוונת שת"י שבתו"ת, דקאי שבת אחת בשלימות, שיש בו שבת דלילא ושבת דיומא, שכל אחת היא בחינת שבת בפני עצמה, עי"ש. ולכאורה במה נתחלק לשתי שבתות, אמנם על ידי הטבילה בשבת קודש בבוקר, שהוא משום תוספות והפרש בין קדושת ליל שבת ליום שבת, הרי בזה הוא שומר שתי שבתות, ומתעורר הגאולה.

(לב אהרן)

האנוס מלטבול יכול להתפלל כשמכוון לטבול אחר התפלה

אמר הה"ק (רבי משה מזידיטשויב) זי"ע, שמקובל לנו, אם אחד רוצה לילך למקוה לתוספת טהרה, יכולים לכוין לפני התפלה, שמיד אחר התפלה אלך למקוה, אז יכולים לילך להתפלל על סמך זה.

(זכרון חיים - עמ' נח)

דיבור במקוה בשבת

לא ידבר מה שאינו מוכרח

יזהר מאוד של לדבר שום אות שאינו הכרחי בבית המרחץ, אף בחול, ומכש"כ בשבת קודש, כי הדבורים האלו אי אפשר להעלותן והם דברים בטלים ממש ועובר בעשה ומחלל שבת.

(נוצר חסד, קאמארנא - פ"ו מ"א אות ח)

יש קליפה שיניקתה
רק ממה שמדברים שבת בבוקר בהמרחץ

הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זצוק"ל אמר, כי יש קליפה ר"ל, שיניקתה הוא רק מזה שמדברים בשבת בבוקר בהמרחץ, כשהולכים לטבול בהמקוה, ומי שיודע בעצמו שלא יוכל להתאפק מלדבר, מוטב שילך להמקוה אחר תפלת שחרית, קודם קריאת התורה כי אז בודאי לא יהיו שם אנשים.

(דברי ישראל - עמ' לב)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

טבילה בשבת קודש בבוקר כהנחת תפילין בחול

פ"א הי' הרה"ק מהרי"ד [מבעלזא] במאריענבאד, ונסעו מוויען כחמישים אנשים מסלתה ומשמנה חסידי טשארטקוב. חסיד א' בשמו ר' יושע העשיל שהי' גר בווין רחוק מהישוב הי' ג"כ שם, ושאל לו הרה"ק מהרי"ד מה הוא עושה עם מקוה בשב"ק בבוקר, האט ער געדרייט כי לא הי' הולך בכל שבוע. אמר לו הרה"ק "א איד דארף צו וויסען, אז שבת אינדערפרי צו גיין אין מקוה איז אזוי ווי לייגן תפילין אינדערוואכן".

(שיח זקנים - ח"א עמוד קצ)

מהלך שעה לטבילת שבת, וההיתר להניח עירוב לזה

דכירנא שבהיות אאמו"ר [בעל ויגד יעב מפאפא] זצ"ל משכנו בק"ק הוניאד, ונסע משם בקיץ למרחץ של רפואה בכפר קטן שלא היה דרים שם יהודים, ולא היה שם מקוה, ובחול טבל בנהר, וכדי שיוכל לילך בשבת קודש בבוקר לקהלה הסמוכה שיש שם מקוה, הניח עירוב תחומין בערב שבת כי היה חוץ לתחום, והלך לשם בשבת קודש בבוקר מהלך של ערך שעה לטבול, וכאשר הייתי מלוהו פנה אלי לנסות אותי, ואמר לכאורה הרי קיימא לן (או"ח סי' תטו ס"א) אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה, ואיך מותר לערב עירוב תחומין כדי לילך למקוה הלא האשכנזים אומרים שאינו מצוה אלא עבירה, והשבתי הנה האר"י הקדוש צוה לטבול בשבת קודש בשחרית (כמובא בסידורים), ואמרו חז"ל (ויבמות כ.) מצוה לשמוע דברי חכמים, וכשמקיימים ציווי האר"י ז"ל מקיימים המצוה לשמוע דברי חכמים, ושפיר הוי עירוב לדבר מצוה המוזכרת בש"ס, והוטב בעינו.

(שו"ת ויען יוסף, פאפא - או"ח סי' מג אות ג)

קודם קריאת שמע

בדרשה לאברכים היה רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה מעורר על הזהירות לילך לטבילה ביום שבת קודש בהשכמה קודם קריאת שמע, ואף צוה לסגור המקוה בבית המדרש אחר זמן קריאת שמע, באומרו דממה נפשך אם אינו נזהר לטבול קודם קריאת שמע, הרי אינו נזהר בחסידות, וא"כ מה לו לילך למקוה לטבול בעיצומו של יום השבת שהוא דרך חסידים.

(זמירות ברך משה)

וטבל במים איש טהור

כמו כן עבודה גדולה היה לו לרביה"ק בעל ברך משה זללה"ה הטבילה במקוה ביום שבת קודש, שהיה שש כגבור לרוץ אורח למקוה בשעה מקודמת מאד לערך בעת נץ החמה, ובדרך הילוכו למקוה לא דיבר כלום, וכל כולו היה אימה ויראה, ומיד אחר הטבילה נתמלא שמחה וחדוה בקדושת נועם זיו השבת, ובדרך חזירתו הביתה היה מדבר בדברי תורה וסיפורי צדיקים מלא חן, אחר כך ישב ללמוד שיעורין כסדרן עד עת התפלה, ולפעמים העביר אז הסדרה שמו"ת.

(זמירות ברך משה)

בעזהשי"ת

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה
הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר

שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגיל, קדם מעל"ת כבוד ידידינו ר' חשוב המר' ומ
ותהי יד"ו אמונה, בר' התמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזר' גליוניט ל'הדור' אלפי ישר' אל
לא ישבות למעניט במסירות נפלאה יומם ולילה, כביד המעש ורב הפעולה, טוב עין הוא יבור
חכם לב יקח מצוות' חשיבה כאודה, לעמוד' לימין קהילתינו המעטיר'ה, במסירות עד בלי די
נידה לשמו ונ'הללו על כל עזרתו המר'ובה למען שיר'ות הקודש ר'העולים על שול'חן מלכים

הרבני הדגול הנכבד החסיד המופלג מוה"ר

נפתלי הירצקא שטירן

הי"ו

מנכ"ל ומייסד קהילתינו ומשרתינו הנאמן מוסיאלשוויל"י

לרגל השמחה הכפולה שבמעונו, הנשואה על בנינו
בהולדת נכדותיו בסימן טוב ובמזל טוב

אנשי משרד האברכים המשכנם המצלמים בע"ש

הר"ר יוסף זונדל הי"ו והר"ר משה הי"ו

ובראי עיד'נא דר'חדוותא, נשגר' לו בסא דבר'תא, מלא טיבור'א, באור'ת יקר' ור'בור'א
על ה'התמסר'ותו ה'נפל'אה ל'מען גל'יוניט מדי שבר'ת בשבר'א, בכל'ול בר'הודה ותפאר'ת ה
הדר'א דל'א אפשר' למיפר'ט בשפור'א, על כן נד'ר'ה ל'שמו ל'עיל'א מן כל תושבח'תא

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמיא, מתוך הצלח'ה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה, תענג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקול רנה

משרדת "קול התאחדותינו" מארח"ק

משרדת "קול התאחדותינו" מארח"ב

פנימי תש"ט בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור גומלין של כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנטריאל שליט"א

באכסניית כ"ק מרן רבינו שליט"א, במאנטריאל יצ"ו

יום ב' פרשת תולדות תשפ"ג לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו ובשלום מלוויו

האדמו"ר מוויזניץ: די וואך איז דאך דעם רבי ר' הערש ריימנובער'ס יארצייט (ל' מרחשון), כ'האב געהערט אן אינטערעסאנטע מעשה, אז עס זענען אמאל אריין געקומען צו אים אפאר מענטשן, און זיי האבן געזאגט אז ס'איז שוין א לאנגע צייט נישט געקומען קיין רעגן און זיי האבן נישט קיין פרנסה, האט ער זיך אהנגערופן, עס שטייט דאך אין די תורה (ויקרא כו, ד) 'אם בחוקותי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם'... האבן זיי זיך אהנגערופן – זיי זענען געווען אזעלכע פוירער – 'רבי, יא בחוקותי, נישט בחוקותי, אונז דארפן מיר האבן רעגן....'.

איז דער רבי ר' הערש געווארן זייער אזוי פארטראכט, ער האט אנגעהויבן צו שפאצירן אהין און צוריק, פלוצלינג איז אריין געקומען רבי יוסף דעם זוהן פונעם רבי ר' הערש, האט ער זיך אהגערופן זייער אן אינטערעסאנטע זאך, אז עם שטייט (שמות טז, ד) 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים... למען אנסנו הילך בתורתי אם לא', האט ער געזאגט, כ'האב געהערט פונעם טאטן – אזוי האט רבי יוסף געזאגט – 'הילך בתורתי אם לא', צי מ'גייט יא מיט די תורה, צי מ'גייט נישט אינגאנצן מיט די תורה, אידישע קינדער דארפן קודם האבן פרנסה... אזוי ווי דער רבי ר' הערש האט דאם געהערט, האט ער אויפגעלעבט, ברוך ה', כ'האב שוין געהערט א וואכן, אז אפילו די אידן זענען נישט אזוי חשוב קומט זיי פרנסה...

כ'האב געהערט די וואך, ס'איז מיר זייער געפעלן א וואכן פונעם עצי חיים, ויתן לך האלקי"ם מטל השמים, וואם איז 'אלקים' מידת הדין, דער אויבערשטער געט דאך דא גוטע ברכות... נאר ס'איז דא דאם וואכן 'משוך חסדך ליודעיך קל קנא ונוקם' פונעם גרויסן מגיד.

רבינו: יא, אז דאם זאל זיין דער עונש, אזוי זאגט דער מגיד. דאם זעלבע וואכן שטייט פונעם בעל שם הקדוש, אבער דער ייטב לב ברענגט דאם שטענדיג פון גרויסן מגיד, פונעם רבי ר' בער, 'משוך חסדך ליודעיך' דאם האט געזאגט דער מגיד. און דער בער בעל שם הקדוש האט געזאגט אזא פשט אינעם פסוק 'קל נקמות הוי"ה'.[1]

---

1 ידוע מאמר מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' בא) על הכתוב (תהלים צד א) אל נקמות הוי"ה אל נקמות הופיע, ולכאורה איך שייך בנקמה שם הרחמים, אלא משל לאיש כפר אחד שמרד במלך שהכה ורגם איקונין של מלך או כיוצא בזה, ומיד עשה המלך אותו לראש והעלהו ממדריגה למדריגה עד שנעשה משנה למלך, וכל מה שהטיב המלך עמו יותר והביאו ליותר מדריגה, וראה יותר כבוד המלך ומשרתיו והנהגותיו, היה יותר צער לזה שהיה בן כפר, בזכרו שמרד נגד המלך הגדול הרחמן הזה, ומה שהיה ראוי לעונש הוא מטיב עמו יותר, והמלך עשה בכוונה מכוונת, שאם היה ממיתו היה צער לפי שעה ותו לא, מה שאין כן בדרך זו מצטער כל ימיו ומוסיף תמיד, כשעלה ליותר גדולה מוסיף יותר צער על צערו, איך מלאו לבו למרוד עיני כבודו, וזה שנאמר אל נקמות הוי"ה, ר"ל שנקמות ה' הוא על ידי מדת הרחמים שלא כמדת בשר ודם, והוא כי אל נקמות הופיע, ר"ל שהנקמה הוא בכמה שהופיע לו מגדולתו, ובראותו גדולת המלך ובזכרו שמרד נגד מלך זה אין לך צער גדול מזה, עכדה"ק.

ומרן רבינו בעל ברך משה ז"ל הי' מרגלא בפומי' להזכיר דברות קודש אלו, ומה דאתמר ביה משמיה דהמגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע לפרש בזה את החרוז משוך חסד"ך ליודעיך אל קנא ונוק"ם, שבהשפעת החסד בעצמו הרי הוא קנא ונוקם.

ובייטב פנים (אבני זכרון אות כה) **פירש בזה הכתוב** (תהלים צט, ח) **אל נושא היית להם ונוקם על עלילותם**, שבזה עצמו שנושא היית להם, הרי הוא נוקם על עלילותם. **ועיי"ש עוד** (שפת חיים אות כג) **מה שכ' לפרש בזה**

האדמו"ר מוויזניץ: דער זיידע דער אמרי חיים טייטש די וואך (פרשת ויצא) דעם פסוק (בראשית כח, כא) והיה ה' לי לאלקים, טאקע מיט דעם וואס פונעם בעל שם הק' אויפן פסוק (תהלים צד, א) קל נקמות ה' קל נקמות הופיע, אז דער באשעפער טוט חסד מיט א מענטש, חסד קל כל היום (תהלים נב, ג) דאם אליין איז א עונש, דאם איז והיה ה', דורך מידת הרחמים, לי לאלקים, איז דאם פאר מיר אלקים מדת הדין.

דא האט געוואוינט א איד ר' חיים פארקאש, ער האט געלערנט זעקס זמנים אין סיגוט, האט ער פארציילט אז זיין פאטער איז נישט געווען קיין וויזניצער חסיד, אבער אין סיגוט האבן געוואוינט קאסובער חסידים.

רבינו: יא, אין סיגוט איז געווען א קאסובער קלויז.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, עכ"פ זיין פאטער פלעגט ראש השנה זיין אין קאסוב, און יום כיפור פלעגט ער זיין אלעמאל אין סיגוט. וועז דער עצי חיים איז אוועק איז דאך רבי זלמן לייב (בנו הגה"צ רבי יקותיאל יהודה ז"ל הי"ד, ממלא מקום אביו בהיותו בחור צעיר בגיל בן י"ד) געווארן דער רב, און ער איז געווען מיט זיין פאטער אין סיגוט אויף יום הקדוש, ער האט אים מיטגענומען, זעהט אויס אז דעמאלטס איז מען אריבער געגאנגען יום כיפור ביינאכט זאגן א גוט יו"ט, האט אים זיין פאטער געזאגט, זאג א גוט יו"ט פארן רבי'ן, זאגט ער, טאקע, וואו איז דער רבי?, ווייזט אים דער טאטע דא, ניין ניין, וואו איז דער גרויסער רבי? נישט דער רבי פון חדר, נאר דער גרויסער רבי... ער האט נישט געקענט כאפן..., דער רב רבי זלמן לייב איז דאך געווען זייער אינג..

ער איז געווען אזוי שטארק פארקאכט פאר סיגוט, ער האט מיר עס פארציילט, דער ר' חיים, אזוי ווייט אז ער האט נישט געוואלט קענען דעם זיידן (האמרי חיים ז"ל), און ער האט געוואלט ארויף גיין קיין ארץ ישראל נאך די קריג האט ער זיך אהנגעגעבן אלץ א געהילף פארן שיף קאפיטאן, ווייל ער האט געוואלט אהנקומען אזוי, און אויף דעם שיף איז דער זיידע ז"ל דער אמרי חיים געפאהרן. ער האט מיר געזאגט, כ'האב קיין ווארט נישט געהערט מיט אים, נאר וואם דען? כ'האב נישט געהאט קיין ברירה, כ'האב אים געמוזט באדינען, האב איך אים געגעבן א קאווע, דער זיידע ז"ל האט מיך געפרעגט גלייך ווי אזוי היים איך, האב איך אים געזאגט חיים, וועמענם זוהן? ר' שמואל הערש'ק, האט דער זיידע שוין פארשטאנען גלייך וואם איז מיט אים....

דער זיידע ז"ל איז אהנגעקומען קיין אנטווערפן נאך די קריג, ער איז געווען דארט, און דער עולם איז געגאנגען צום טיש, איך בין נישט געגאנגען, זאגט ער, נאר וואם דען? וועז עם איז געקומען שביעי של פסח וועז דער גאנצער עולם איז געגאנגען, ממש יעדער איינער, ס'האט מיר נישט געפאסט צו גיין, כ'בין דאך נישט מיט די גזע, האט מיר נישט געפאסט, למעשה בין איך יא אריבער געגאנגען, נאכדעם בין איך שוין געבליבן...

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: דער ייטב לב איז געווען אין קאסוב?

רבינו: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז דער ייטב לב איז געווען ביים צמח צדיק (הגה"ק רבי מנחם מענדל מוויזניץ ז"ל בעמח"ס צמח צדיק) אויף שבת, און ס'איז א חידוש ווייל דער ייטב לב איז דאך געווען אסאך עלטער... נאר דער ייטב לב איז אים געווען אמאל מנחם אבל זיין, און דער צמח האט אים געזאגט אז ער איז נישט מקבל קיין תנחומין נאר אויב ער בלייבט אויף שבת, איז ער דעמאלטס געבליבן,[2] אזוי האט דער טאטע ז"ל פארציילט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז געווען ביים תורת חיים אויך.

רבינו: יא, ער ברענגט אים צו עטליכע מאל אין ייטב לב, דעם תורת חיים, ער שרייבט אויף אים "מחותני הרב הקדוש".[3]

אמרינו (בתפלת ערבית) העושה לנו נסים ונקמה בפרעה וכו', עיי"ש בדבריו הנחמדים, ובדברי יואל לשמחת תורה (דרוש ו), עי"ש.

ובדברי יואל פ' וישלח (דף קפ"ט) עה"פ קטונתי מכל החסדים וגו' מביא את המשל מהבעשהטה"ק באריכות יותר בשם ספה"ק דברי חיים, עי"ש.

ובקדושת יו"ט (פ' צו) הוסיף לחדש, שהעונש על ידי התנשאות ורוממות שייך דווקא אצל בני ישראל האוחזים במדת הענוה, ואפילו בשעה שנותן להם הקב"ה גדולה הם ממעטין את עצמן כמבואר בגמרא (חולין פט:), ולכן שפיר נחשב לבני ישראל ההתנשאות כעונש, מה שאין כן אומות העולם אשר גבה לבם בעשרם, הם יפלו ברשעם, ולא יכנע לבם על ידי עונש התנשאות, ועל כן ההכרח להיות עונשם על ידי יסורים ומלקות, עכ"ד. ועי' בברך משה ריש פ' ויקרא מש"כ בזה.

2 רבינו שליט"א סיפר בא' השיחים שהצמח צדיק שהה אז בכפר 'בדעבלא' ושם נסע הייטב לב לנחמו.

ויש לציין שכשרבינו שליט"א ישב שבעה ל"ע על אמו הרבנית הצדיקת ע"ה הגיע לנחמו כ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א ודנו ביניהם אי יש מצוה לנחם או גם מצוה שהאבל יתנחם, והנפק"מ אי אינו רוצה לקבל תנחומין וכו', ואז הסמיך מרן רבינו עובדא זו שיש מצוה גם להתנחם.

3 בס' ייטב פנים (פרשת החודש, ח"ב עמ' נ"ט) כתב לפרש לשון הפיוט, ומסיים שם וז"ל: "שוב שמעתי זה על שם מחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסוב זצ"ל ונהניתי", עכל"ק.

האדמו"ר מוויזניץ: זיי האבן זיך דאך משדך געווען.[4]

רבינו: יא. ס'איז געווען אזוי, דער ייטב לב איז אמאל געווען אין קאסוב ביים תורת חיים, זאגט איהם דער תורת חיים אפשר זענען מיר זיך משדך....., די עלטערע קינדער פון ייטב לב – דער זיידע דער קדושת יום טוב, און דער קאלבסוב'ער רב (הגה"ק רבי אברהם אהרן ז"ל) וואם איז געווען נאך עלטער – זענען שוין דעמאלטס געווען התנים, נאר רבי אלי' בצלאל איז נאכנישט געווען א חתן. דער ייטב לב האט נישט געהאט קיין חשק צום שידוך, ער האט מורא געהאט זיך צו משדך זיין מיט גרויסע רבי'ם, ס'וועט איהם קאסטן אסאך הוצאות, ער איז געווען דעמאלטס אין א שווערן מצב פון געלט, האט דער ייטב לב איהם גארנישט געענטפערט און איז אוועק געפארן, ס'איז גארנישט געווארן.

שפעטער האט ער געטוהן א אנדערן שידוך (עם בתו של הגביר החסיד ר' נטע שיף מבריגל ז"ל) למעשה איז רבי אלי' בצלאל'ס רביצין, דעם ייטב לב'ס שנור, אוועק ל"ע. וועז זי איז אוועק האט זיך דער ייטב לב דערמאנט אז דער תורת חיים האט איהם געבעטן מיט יארן צוריק אז ער זאל זיך משדך זיין מיט איהם, איז ער זיך געגאנגען אינטערסירן וואם טוט זיך מיטן תורת חיים'ס אייניקל וואם מ'האט דעמאלטס געוועדט, איז ער געווארן געווארן אז יענע האט שוין לאנג חתונה געהאט, און זי האט זיך שוין מיט די צייט געגט, דעמאלטס איז דער ייטב לב געווארן א מחותן מיט"ז תורת חיים, אבער דעמאלטס האט שוין דער תורת חיים נישט געלעבט (נסתלק בשנת תרי"ד לפ"ק).[5]

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: דער טענקער רב (הגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אבד"ק חנה דוד טענקא ומח"ס שו"ת ודרשות חמד שלמה, נלב"ע כ"א כסלו שנת תש"ס לפ"ק) איז נישט געווען קיין תלמיד פונעם עצי חיים?

אויב איך געדענק גוט, דער סענדשארוש'ער רב איז אויך דאכט זיך מיר געווען...

רבינו: וועד? רבי משה הלל? ניין, ער איז געווען א תלמיד פון פעטער ז"ל אין קראלי. דער טענקא רב איז געווען א תלמיד, ער האט געלערנט ביים זיידן עטליכע יאר.

האדמו"ר מוויזניץ: און דער טעמעשוואערער רב (הגה"צ רבי משה ארי' לעוו ז"ל מח"ס משה ידבר) האט יא געהאט עפעס מיט סיגוט?

רבינו: יא, רבי משה ארי' דער טעמעשוואערער רב האט גענלערנט אין סיגוט.

האדמו"ר מוויזניץ: סוכות האב איך נאכגעזאגט אז עס איז באקאנט אז דער ייטב לב האט זיך אמאל אויסגעדרייט צום עולם איבער געדעקט מיטן טלית און ער האט געזאגט, אונז שטייען מיר דאך אינעם זמן שמחתינו, אפשר זענען מיר אנגעשריבן געווארן 'חייב', האט ער געזאגט, אז חיי"ב איז די נוטריקון ח'סידים י'עלזו י'רננו ב'כבוד.

רבינו: יא, דער ייטב לב האט עס אמאל געזאגט ביי די הקפות, חיי"ב איז די ראשי תיבות י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו.[6] וועז ס'וועט זיין דער כולו חייב, אז אלעם וועט זיין י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, דעמאלטס וועט משיח קומען.

ס'איז נישט געדרוקט אין ייטב לב, דער פעטער ז"ל האט דאס נאכגעזאגט בשם דעם ייטב לב, אז חיי"ב איז י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, ער האט נאכגעזאגט אז אזוי האט דער ייטב לב געזאגט, דאס הייסט חיי"ב.

ס'איז געדרוקט אין דברי יואל אויף שמחת תורה (דף תרנ"ב) ער טייטשט דארט דעם אבינו מלכינו 'קרע' רוע גזר דיננו, אז מ'צוריייסט דאס ווארט חיי"ב און מ'איז מהפך פון חיי"ב אויף יחב"י וואם איז ר"ת י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו.[7]

---

4 כי בנו הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים ז"ל מטעטש נשא את נכדתו של הרה"ק מקאסוב ז"ל, בת חתנו הגה"צ ר' פנחס יוסף דאכנער ז"ל.

5 כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל הי' רגיל להזכיר ששמע סיפור זה מכ"ק דודו רביה"ק ז"ל בעת שמחת האירוסין אצל ש"ב כ"ק הגה"צ ר' חיים שלמה האדמו"ר מסטריזשוב ז"ל, כשבתו נתארסה עב"ג הרה"ח ר' אלי בצלאל ט"ב ז"ל מבאניא נכד הגה"ק מטעטש ז"ל.

6 עי' בקו' כרם שלמה (מהגאון הצדיק רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אב"ד טענקא שהוא פתיחה גדולה לספרו חמד שלמה עה"ת ומועדים ושו"ת בהלכה, מהתלמידים החשובים של מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל) מה שסיפר הרה"ח ר' מתתי ווינשטאק ע"ה מטערניווע שהיה מתלמידי מרן הייטב לב ז"ל דפ"א באמצע ההקפות של שמחת תורה הפסיק באמצע הרקידה וקפל את טליתו מעל פניו ואמר לפני העם, אנו שמחים כי הוא זמן שמחתינו על שעשינו תשובה והעבירות נעשו זכיות, ולכאורה איך אפשר לשמוח ואולי כתבו וחתמו בשמים גזר דיננו "חייב" ובשמים אין מוחקין, וכאשר שמעו העם את דבריו גענו בבכי והמתין מעט ואח"כ אמר: אל תדאגו, כי הגם שאין מוחקין בשמים מה שנכתב ונחתם, אבל עושין תגין על תיבת "חיי"ב שנוטריקון ח'סידים י'עלזו י'רננו ב'כבוד, לכן ריקדו בשמחה עבד"ק.

7 וראוי להעתיק כאן קטע נחמד מדברו"ק של רבינו שליט"א באצל שולחן הטהור מוצאי שמח"ת בנעילת החג שנת תשס"ז לפ"ק, מה שביאור בתו"ד בענין זה:

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פארן אהבת ישראל אויף זיך, אז זיין נאמען, איז די ראשי תיבות י'ואל ב'ן ח'נני' י'ו"ט (כן ידוע שאמר רבינו ז"ל ששמו ושם אמו מרומז בר"ת של הפסוק

..... והנה כבר אמרתי שסגולת הסוכה להשפיע פרנסה, דמבואר בספרים (פרע"ח שער הג הסוכות פ"ב) כי סוכה בגמטריא הוי"ה אדנ"י, שהוא שם המיוחד ית"ש בכתיבתו ובקריאתו. והנה מספר זה עולה שם קדוש פא"י שהוא שם הפרנסה ראשי תיבות פותח את ידיך, ובכן סגולת הסוכה הוא להשפיע פרנסה. אמנם לפי האמור י"ל עוד, כי כתב באמרי נועם שם לפרש בזה מה שהקריבו ע' פרים בחג הסוכות, שעל ידי המשכת אות עי"ן משמאל לימין, שנעשה מצירוף מות רעב צירוף לטובה מעות רב, נמשך חיים ועשירות, כדכתיב (משלי ג טז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, עי"ש. ואם כן בחג הסוכות נשפע פרנסה ועושר בשפע רב.

אך כל זה הוא בחג הסוכות, אמנם גם בשמיני עצרת הגם שלא הקריבו רק פר אחד, עם כל זה ממשיכים השפעת פרנסה, וכמו שכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות א) בפסוק (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שבזה היום מתפללים על גשמי ברכה והיינו צרכי עצמו, וזהו עצרת תהיה לכם דייקא, ר"ל (ביצה כח:) לכל צרכיכם, עכ"ד. והוא בכח שמחת התורה המשפיע עושר, וכמו שכתב בשפתי מהר"ש (ל"ג בעומר) עצה אם ח"ו נגזר עליו מיתה, לדבק עצמו בתורה שיש בה נ' שערי בינה, ואז נכנס אות נ בין תיבת מות ונעשה מנות, ושוב ניצול ממות, עכ"ד. ומעתה על ידי שמחת התורה נשפע לנו מנות רבות מן השמים.

וכך אמר א"ז הייטב לב זללה"ה פעם אחת בעת ההקפות (הו"ד בדברי יואל לשמח"ת עמוד תתנב) דבאמת יש לתמוה איך יערב לבינו לשמוח כל כך ביום שמחת תורה אחרי שאין אתנו יודע האיך ומה נפסק עלינו בימי הדין, וגם בהאי יומא דשמיני עצרת גמר מסירת הפתקין דספרי חיים וספרי מתים פתוחין, והאיך נוכל לשמוח כל כך ולשמחה מה זו עושה. אמנם אפ"ל ע"ד שאנו אומרים אבינו מלכינו קרע רוע גזר דינינו, הכוונה שאף אם יצא ח"ו הגזר דין חייב יקרע אותו הקב"ה, והיינו שיהפוך צירוף האותיות של תיבת חייב להציג את השני יודי"ן בראשו ובסופו של התיבה ויהיה נעשה מזה הצירוף יחב"י, שהוא ראשי תיבות יעלזו חסידים בכבוד ירננו, ועל ידי כח השמחה של מצוה שאנו שמחים ביום הזה עם התורה הקדושה, יתהפכו כל הדינים לרחמים וחסדים, עכדה"ק.

ומבואר מזה גודל סגולת ההשפעה ביום שמיני עצרת ושמחת תורה, שעל ידי שבני ישראל מתאספים ושמחים עם התורה הקדושה, שמחים לכבוד התורה ולכבוד הקב"ה נותן התורה, וכמו שאומרים בהתחלת ההקפות הבו לה' כבוד ועוז הבו לה' כבוד שמו, שמחים ומרוממים כבוד שמו יתברך כבוד התורה וכבוד לומדי תורה בשמחה רבה, על ידי שמחה זו זוכים להפוך כל הצירופי אותיות, לטב לחיין ולשלם.

ובזה יתבאר החרוז, הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכ"ת שלומיך, שיפרוס וימשיך הקב"ה עלינו בזכות מעשינו לטובה במשך חג הסוכות, להפוך צירופי אותיות לטובה על ידי הקרבת ע' פרים, ואחר חג הסוכות תאיר ארץ מכבודיך, על ידי נגילה ונשמחה בך, הוא מה ששמחים עם הקב"ה ושמחים עם התורה הקדושה, להיות הצירוף לטוב יעלזו חסידים בכבוד ירננו.

י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו). און דער אהבת ישראל האט אים צוריק געזאגט א רמז אויף זיין נאמען.[8]

האדמו"ר מוויזניץ: עכ"פ דער טענקער רב האט מיר פארציילט, ער איז דאך מיין מחותן אויך, האט ער מיר פארציילט אז ער איז געווען נאך די ערשטע קריג, תרצ"ו, דעמאלטם האט טענקע געהערט פאר ראמענינע.

רבינו: יא, טענקע איז נעבן גראסווארדיין.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, אבער גראסווארדיין איז געווען נענטער צו אונגארין, איז געווען זייער אפאך וואם זענען אנטלאפן פון ראמענינא קיין אונגארין.

רבינו: יא, מ'האט געמיינט אז דארט איז בעסער.

האדמו"ר מוויזניץ: זאגט ער, א אינטערסאנטע זאך, ער איז אריבער געגאנגען מיט די משפחה אהין, אבער ער נישט געווואוסט צי ער זאל זיך באזעצן דארט צי נישט, ער איז נישט געווען קיין וויזניצער חסיד, נאר אז דער זיידע איז דארט געווען איז ער אריין געגאנגען פרעגן דעם זיידן, האט דער זיידע ז"ל זיך אהנגערופן אונז האבן מיר א כלל אז מ'דארף גיין מיטן אמת, אמ"ת איז נוטריקון מ'מקומך אל ת'לך,[9] איז ער טאקע צוריק געפאהרן גלייך און איז דארטן

8

וכפי המסופר שבשנת תר"ע בהיות רביה"ק זי"ע במרחץ מארינבאד בהיותו עוד אברך צעיר לימים, ובאותו זמן היה שם גם כ"ק האדמו"ר בעל אהבת ישראל מוויזניץ ז"ל, והלך רביה"ק ז"ל בליל שב"ק לשלחנו הטהור של האדמו"ר מוויזניץ ז"ל, וכדרכו בקודש האריך בשלחנו בשירות ותשבחות, ורבינו נשאר עד תומו על אף שלא היה דרכו בכך כמנהג רבותינו הק'. בהפרדם, נענה הרה"ק זצ"ל לרבינו "אצל שבט לוי כתיב, ואת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבוא צבא וגו', ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד, ושרת את אחיו וגו'. ולכאורה קשה דהלא כל עבודת הלויים בביהמ"ק היה לנגן בעת הקרבת הקרבן כדי לעורר בתשובה את בעל הקרבן, א"כ מדוע יעבוד רק עד חמשים שנה ולא יותר, אלא י"ל כי משנת החמשים לימי חייהם הי' צורתם הקדושה בלבד -בלי נגינתם -משפיע התעוררות. ובזה התנצל בענוותנותו לרבינו ז"ל, שאילו הוא זקוק עוד לשיר, אבל אתם אין לכם כבר צורך בכך, דהיינו שבראי' בעלמא על צורתו הק' די הוא להתעורר.

וסיפר רבינו שהאהבת ישראל הזכיר א"ע אצלו, שיזכרהו לטובה, ואמר לו את שמו 'ישראל בן צפורה' ומסר לי סימן י'פרה ב'ימיו צ'דיק, הוא הר"ת של שמו י'שראל ב'ן צ'פורה. ואז הזכרתי גם אנכי את שמי שיזכור אותי לטובה, ומסרתי לו סימן י'עלזו ח'סידים ב'כבוד, הוא הר"ת של שמי י'ואל ב'ן ח'נה (מובא בספר הזכרונות להרב חיים משה שטוביצער ע"ה).

9

עיי' בדברי תורה – מונקאטש (מהדורא ב' אות קכ"ה) שמרן הק' מצאנז אמר להשם שלמה ממונקאטש זצ"ל שאמ"ת ראשי תיבות מ'קומך אל תנח (קהלת י, ד), עיי"ש בביאור דבריו הק'.

געבליבן, חלילה וחס ווען ער בלייבט ווען דארטן וואלט ער שוין....

רבינו: דער טאטע האט געזאגט, מ'האט אלעמאל געוואוסט ״שב ואל תעשה עדיף״.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין זיידע דער אודווארי״ער רב האט מיר פארציילט,[10] אז זיין שווער דער עדעלינער רב (בעמח״ס שו״ת בית ישראל) איז געווען אן אייידעם ביי רבי ישעי׳לע קערעסטירער, און די רביצין האט געהאט א גרויסן אויסשלאג אויפן גוף, דער אהבת ישראל איז פונקט געווען דארט אין געגענט, זענען זיי אריין געגאנגען צום אהבת ישראל, און זיי האבן זיך מזכיר געווען, זי האט געהייסן רחל בת שרה, זי איז געווען א טאכטער פון רבי ישעי׳לע.

האט דער אהבת ישראל געזאגט, עס שטייט ״מחית בשר חי בשאת״, בש״ר איז נוטריקון ר׳חל ב׳ת ש׳רה, עס זאל זיין ח״י, זי זאל ווערן אויפגעלעבט.

רבינו: דער טאטע האט געזען דעם אהבת ישראל, ער איז געווען אויף א שבת אין סיגוט, ער איז געווען דארט ווען דער ווישאווער רב האט חתונה געמאכט, דער זוהן פונעם ווישאווער רב וואס האט געוואוינט אין תל אביב (ה״ה רבי חיים מאיר יהודה מווישאווא ז״ל) האט חתונה געהאט, זי – די כלה – איז געווען דעם ייטב לב׳ס א אייניקל, א קאלבסובער אייניקל (בת הג״ר אלעזר ריינמאן ז״ל בן הג״ר צבי ריינמאן ז״ל התן הגה״ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז״ל אבד״ק קאלבסוב בנו של מרן הגה״ק בעל ייטב לב ז״ל).[11] און דער שבת שבע ברכות איז געווען אויך געווען אין סיגוט, און דער טאטע איז דעמאלטס געווען ביים טיש.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט נישט איבערגעלאזט קיין קינדער?

רבינו: ניין, ער האט נישט געהאט קיין קינדער.

האדמו"ר מוויזניץ: איך האב אים שוין נישט געקענט.

רבינו: איך האב אים געקענט, ער האט געוואוינט אין תל אביב, כ׳האב אים געזעהן אין וויזניץ.

האדמו"ר מוויזניץ: וועז דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, פלעגט ער גיין א וויזיט צום אהבת ישראל, אזוי פלעגט דער טאטע צו פארציילן, און דער אהבת ישראל איז צוריק געגאנגען...

דאם לעצטע מאל האט זיך דער אהבת ישראל נישט גוט געפילט וועז דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, האט ער אזוי אויסגערעכנט, ער איז אהיים געפארן, ער איז שוין געווען אויפן וועג צו די באהן, דעמאלטס איז דער סאטמאר״ער רב געגאנגען צו אים א וויזיט כדי ער זאל נישט דארפן צורוק קומען.

מיין טאטע ז״ל (האדמו״ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ מאנסי ז״ל) פלעגט דערציילן אז ער איז דארט געווען ביים אהבת ישראל אין שטוב וועז דער סאטמערער רב ז״ל איז אים געקומען באזוכן (בעיר גראסווארדיין)[12] און למעשה וועז דער סאטמארער רב איז אנגעקומען איז דער אהבת ישראל פונקט געהאט ארוים געגאנגען, און מ'האט אראפ געזעצט

---

10 האדמו"ר מוויזניץ שליט"א הוא חתן הרה"צ רבי נפתלי ארי' לייבוש טויב ז"ל בן כ"ק אדמו"ר מקאלוב ז"ל בעל חקל תפוחין, וחתן כ"ק הגה"צ אבד"ק אודווארי ז"ל מח"ס שו"ת דברי שלום, אשר עוד שימש ברבנות בעיר אודווארי יצ"ו מלפני המלחמה, והי' מחשובי וזקני הרבנים בארה"ב, שבחל"ח בשנת תשע"א לפ"ק.

11 מן הנכון להעתיק כאן מכתב ההזמנה לשמחת החתונה ששלח הגה"ק האהבת ישראל ז"ל ובנו הרב מווישאווע ז"ל למרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל להזמינו להשתתף בשמחת החתונה הנ"ל, וז"ל:

בעזהשי"ת, גרווי"ד. החיים והשלום וכט"ס אל כבוד ידידי מחו' הרב הגאון הצדיק חו"פ בנש"ק כקש"ת מו"ה יואל שליט"א אבדק"ק סאטמאר.

אהדש"ק באה"ר תהילת ה' ידבר פי על כל הטוב אשר גמלני שהחייני וקיימני לשמחת כלולת נכדי היקר כמר חיים יודא מאיר שליט"א בן בני הרה"ג שליט"א אבד"ק ווישאווא עב"ג הכלה מ' ראצי תחי' בת הרה"צ שליט"א אבד"ק ביטשקוב והחופה תהי' אי"ה ביום ועש"ק תזריע ב' לחודש ניסן הבע"ל, לכן אבקש את כ"ק מחו' כי יאבה ליקח חלק בשמחתי ולהתעלס אתי באהבים אי"ה בשמחת בניכם אשיב גמולכם הטוב.

כ"ד ידידו מחו' דו"ש, מצפה לבש"ט ולישועת ה' במהרה. הק' ישראל בהה"צ מוהר"ב זצללה"ה

וע"ז הוסיף הגה"צ מווישאווע ז"ל בשולי הגליון בזה"ל: "בכל לשון הנשמע אבקשהו שיקח חבל בשמחתי ויאציל ברכתו הח' שיהיה שמחתינו שלימה ולקבל תענוג ונחת מיו"ח ברו"ג כתקו' ש"ב ומחו' כו"ח ברגשי אהבה כבוד ויקר ומצפה לקראת ביאתו. הק' מנחם מענדיל בהה"צ שליט"א".

12 סיפר הרה"ח ר' אברהם וו"ב ז"ל שו"ב, שאמר לו רביה"ק ז"ל שבתו הצ' מרת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט היתה אומרת תהלים בכוונה ובנעימות, ואמר רביה"ק שלמדה זאת לעצמה בעת שהיתה עמי במרחץ מארינבאד, ששהה שם אז גם הרה"צ מוויזניץ זצ"ל, שכידוע הי' רגיל לאמור תהלים בקול נעים מאד (תפארת יואל ח"ג).

ובשנת תרע"ה כשביקר רבינו אצלו בגראסווארדיין קרא הרה"ק מוויזניץ זצ"ל לבניו כדי שיכירו את רבינו, ואמר להם בזה"ל: "איך וויל עטץ זאלסט זעהן וויאזוי א רבי ברויך אויס צו זען". וכשנפרד רבינו ממנו אמר לאנשי ביתו: "את האברך הזה אינני מכיר משנה לשנה ככה הוא מוסיף והולך" (הרב ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק בהקדמתו לשו"ת דבר"י).

דעם סאטמארער רב ז"ל אויף דעם רעכטן שטוהל, שפעטער ווען דער אהבת ישראל איז צוריק געקומען, איז אויסגעקומען אז דער אהבת ישראל איז געזיצן אויף די לינקע שטוהל, און דער סאטמערער רב האט זיך נישט געפיהלט אזוי באקוועם אלס 'היושב ליומין רבו', ער וואלט זיך נישט געזעצט לכתחילה אויף די רעכטע זייט, האט ער זיך אנגערופן אז ס'קען זיין אז דאס ענין איז נאר 'ההולך ליומין רבו', נישט 'היושב', דאס איז אפשר נישט קיין פראבלעם,[13] האט אויף דעם דער אהבת ישראל צוריק געזאגט 'און אפשר איז גאר דער סאטמערער רב דער רבי' [ומהאי טעמא נכון שישב לכתחילה לצד ימין].

האט מיין טאטע ז"ל געזאגט אז אויב דער אהבת ישראל האט אזוי געזאגט, מוז דאס זיין אז ער האט אים מוראʼדיג מחשיב געווען, אז ער האט אזוי געזאגט אז אפשר איז ער גאר דער רבי.

רבינו: תש"ד איז דער פעטער ז"ל געווען אין גראסווארדיין אויף סוכות, ער איז דאך געווען אין די פרעמד, און ער האט דאך געדארפט ערגעץ פירן די הקפות, האט ער אים מציע געווען אז ער גיט אים איבער דאס ביהמ"ד, ער האט געזאגט אז ער דאווענט פריער, און ער וועט שוין האבן געענדיגט, אבער ער האט עם נישט געגומען....[14]

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז אויך געקומען אויף סוכות וועגן אן אתרוג?

רבינו: ער האט אין סאטמאר אויך געהאט אן אתרוג,[15] אבער אין סאטמאר האט ער שוין געהאט רדיפות פון די רעגירונג, ס'איז געווען שנת תש"ד, שוין געווען שווערע זמנים, איז ער געקומען קיין גראסווארדיין.[16]

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל איז אמאל געפארן קיין סאטמאר אויף יו"ט צו די הקפות פון סאטמאר רב. נישט ת"ש"ד, נאר אין סאטמאר נאך.

---

13 יש לציין שוודאי היה כוונת מרן ז"ל רק לשם צחות הלשון, כי הטורי אבן (מגילה כא.) כתב בפשיטות שהוא ק"ו בישיבה, וכ"כ הרבי ר' יונתן אייבשיץ ז"ל בספרו אהבת יונתן עה"פ ויקם יהונתן וגו', ע"ש.

14 עיין בס' 'פון קערעסטיר ביז אמעריקא' שכותב ומתאר את העבודת הקודש שערך רבינו בשעת ההקפות בעיר גרויסווארדיין, והנה כשרבינו שהה בעיר גרויסווארדיין הוא התפלל בהסיגעטער קלויז שהיה שם, אך המקום היה צר מהכיל לעבודת ההקפות בשמח"ת, ועדיין לא ידעו היכן רבינו יערוך ההקפות, והאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל הציע את בית מדרשו כי ידע שבעת שרבינו מתחיל הוא כבר מסיים, אך רבינו לא הסכים לבוא בגבולו, והציעו את הביהמ"ד 'חברה ש"ס' שליד ביהכ"נ הגדול, אך הגבאים לא רצו להוציא את הספסלים שהיו מחוברים לארץ, ור' ליפא לעפקאוויטש נתן ערבות של סכום גדול באם יהיה נזק להביהמ"ד, ואכן שם ערך רבינו הקפותיו, ועיי' בס' מוש"י (ח"י) סדר העבודה והדרשות מהושע"ר ושמח"ת.

15 ועיין בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' שי"ח) שמעתיק שם מכתב מהרה"ח המרומם רבי ישראל בער שטיין ז"ל הראש הקהל דראצפערט שכ' באמצע סוכות לא' מנכדיו ושם מתאר כל הפרשה סביב האתרוגים, וכה כותב:

... אחדשה"ט באהבה, אבוא בזה לספר לך מה שהיה כאן ... לפעסט באו ס"ה 5 אתרוגים אינם מובחרים, ובעד כל אתרוג נתנו י"ב אלפים, אחד לכאן למרן שליט"א (ה"ה הרה"ק המהרש"א מראצפערט), אחד לדעעש, אחד לפעסט למרן מבעלזא שליט"א, אחד לגרויסווארדיין (להאדמו"ר האמרי חיים מוויזניצא), אחד לסאטמער למרן שליט"א (לרביה"ק ז"ל), אבל היות שבסאטמאר גדול השערוריה ורדיפה לבני עמינו יחי', ג"כ נסע משם מרן לגרויסווארדיין על כל היו"ט ונשאר האתרוג בסאטמאר...

הנה האתרוג הוליכו מכאן ביו"ט לדעבריצין ולבאטור, ע"י שליח נכרי עם אויטא, דעבריצין ובאטור שילמו בעד זה ערך עשרת אלפים.

ופה היה ב"ה עולם נאה, אשר לא היה כמוהו עד עתה, הרבי מקאסין (בעל אור מלא חתנו של המהרש"א מראצפערט), מקערעסטיר (ה"ה הגה"צ רבי מאיר יוסף רובין), מקלויזנבורג (בעל שפע חיים, חתנו של העצי חיים בויוו"ר), מסיגעט (ה"ה הגה"צ רבי ז"ל ט"ב הי"ד), מבאטור (ה"ה הגה"ק רבי אהרן ט"ב מוואלאוא באטור), ועוד ערך עשרים רבנים חסידים... גם באו רבנים ובעה"ב לקיים המצוה לכל הפחות פעם אחת... ע"כ מכתבו של הראה"ק דראצפערט, עיי"ש.

16 עיין בס' מושיעו של ישראל (ח"י) שבעיר סאטמאר היה רשע גדול מהפאליציי שהתנכל להיהודים תושבי המקום, וגמר בלבו החלטה להתנפל על בית מדרשו של רבינו באמצע חג הסוכות ולחפש כל אלו שהסתתרו מהפאליציי וכדומה, כי ידע שאז מגיעים הרבה אורחים מהרבה עיירות ומקומות מרוחקות, וא' מהפאליציי שהיה בידידות עם הרה"ח ר' סענדער פריינד ע"ה הראה"ק בסאטמאר גילה לו בחשאי את מזימות הרשע, ור' סענדער סיפרו לרבינו, ורבינו ידע שלא יוכל למנוע מחסידיו מלהגיע להסתופף בצילו, ע"כ גמר אומר לנסוע לעיר אחרת, וביקש שר' ליפא לעפקאוויטש ע"ה מגרויסווארדיין יבקש רשות מהאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל לבוא ולשהות בתוכני העיר במשך החג, והאדמו"ר מוויזניץ נענה בחפץ לב, ורבינו נסע לשם והשאיר את האתרוג בעיר סאטמאר, כדי לזכות אנשי העיר עם האתרוג.

כשרבינו הגיע הלך לבקר את האדמו"ר מוויזניץ הוא הראה את אתרוגו לרבינו, ורבינו נענה ואמר שאתרוגו שהשאיר בעיר סאטמאר היה יותר מהודר, וע"כ מציע שיחליפו את האתרוג, וישלחו את האתרוג הנ"ל לסאטמאר, אמנם הראשי קהילה לא הרשו לשלוח את האתרוג לפני שיביאו את האתרוג מסאטמאר, ואכן א' מחסידי רבינו נסע לסאטמאר להביא את האתרוג, ורבינו עם האדמו"ר מוויזניץ בדקו וראו שאכן האתרוג מסאטמאר מהודר יותר, ושלחו את האתרוג השני בחזרה לעיר סאטמאר.

ורבינו גמר עם האדמו"ר מוויזניץ שהוא יברך בשעת הנץ והאדמו"ר מוויזניץ יברך בשעת העלות השחר.

רבינו: יא, איך וויים פון דעם.

האדמו"ר מוויזניץ: האט ער דערציילט אז ער איז אנגעקומען מיט נאך עטליכע בחורים אינדערפרי, און ער האט געוואלט שלום נעמען אינדערפרי, און דער רבי ז"ל האט נישט געוואלט, ער האט געזאגט אז מ'זאל קומען שפעטער נאכן דאוונען.

שפעטער נאכן דאוונען האט דער סאטמארער רב זיך פארעגטפערט פארן טאטן, אז ער האט נישט געוואוסט אז ער איז אויך דארט געווען פארן דאוונען, ער האט אים געזאגט אז ווען ער וויסט ווען ווער ער איז וואלט ער אים ווען געלאזט שלום נעמען פארן דאוונען. א בנן של קדושים איז געווען ביי אים א חשיבות.

רבינו: איך געדענק ווען מיין שווער איז געווען ביים פעטער ז"ל (בשנת תשכ"ז כשהגיע לרגל שמחת הולדת בנו בכורו של מרן רבינו שליט"א הגה"צ רב דקהלתינו וממכ"ג שליט"א), האט דער פעטער ז"ל געהייסן אריין ברענגען כיבוד, ער האט אים שיין אויפגענומען ביותרת כבוד, ער האט אים געפרעגט וואם מאכט דער טאטע, ער האט אים געזאגט מ'זאל איבער געבן א פריסת שלום.

דאם איז אויך זייער אינטערסאנט, ס'איז א גרויסער חידוש, דאם האבן מיר דערציילט ר' מענדל פריעדמאן'ס קינדער[17], אז תשכ"ה איז דער פעטער ז"ל געווען אין ארץ ישראל, ער איז געווען אין בני ברק, דער אמרי חיים האט נאך געלעבט, אבער ער איז נישט געווען אין בני ברק, ער איז געווען אין צפת, ס'איז געווען זומער איז ער געווען אויף אפרוה אין צפת, פארציילן זיי, אז דער פעטער האט געוואלט גיין א באזוך צו מיין שווער, און מ'האט אים געזאגט אז ער איז נישט דער וויזניצער רבי, ער איז נאר א זון, און מ'האט אים אפגעהאלטן אז ער זאל נישט גיין, ר' מענדל האט פארציילט אז ער איז געווען דער וואם האט אים דעמאלטס אפגעהאלטן פון צו גיין, ער האט געזאגט עס פאסט נישט... דעמאלטס אויך, ווען מיין שווער איז געווען דא תשכ"ז ביי מיין זון'ס ברית (כנ"ל), מיין שווער איז נאך געווען רב, דער פאטער האט נאך געלעבט, און מיין שווער איז געווען ביים פעטער אויף א באזוך, און דער פעטער האט געזאגט אז ער וויל צוריק גיין, ער איז אינגעשטאנען ביי ר' שלמה שטיינמעץ אין וויליאמסבורג, דער פעטער איז געווען ביים ברית אבער ביים ברית איז דאך נישט שייך געווען..., האט ער געוואלט צוריק גיין, און אויך די שטוב מענטשן האבן אים נישט געלאזט, אבער ער האט געזאגט כ'וויל גיין, זיי האבן אים געזאגט, עס פאסט נישט, ער איז נישט וויזניצער רבי...

כ'האב געהערט פון ר' בערל פריעדמאן (ראה"ק דקהלתינו הק' רבות בשנים, וממקרבי רביה"ק ז"ל) ער איז אויך געווען דער וואם האט געהאלטן אז מ'דארף נישט צוריק גיין, און דער פעטער האט זיך אנגערופן צו אים 'דו פארשטייסט אויך נישט...'.

איך האב אים דאם ערשטע מאל געזעהן (האמרי חיים ז"ל) אין וויליאמסבורג, ס'איז געווען תשי"ח איז ער דעמאלטס געווען אין ניו יארק, איך בין נאך געווען א יונגל דעמאלטס, כ'געדענק ער איז געקומען אויף א באזוך צום טאטן ז"ל, איך האב עם שוין פארציילט, ס'איז געווען דארט אין היוז סט (בדירתו בבנין ביהמ"ד דקהל עצי חיים סיגוט בווילאמסבורג). איך בין אריין געקומען אין שטוב און דער טאטע האט מיר געזאגט, געב שלום דאם איז דער וויזניצער רבי, זיי זענען געזיצן אזוי דריי, דער וויזניצער רבי, דער טאטע, און אייער טאטע, אלע דריי, דאם איז געווען תשי"ח דעמאלטס האב איך אים געזעהן.

האדמו"ר מוויזניץ: נישט דעמאלטס איז געווען מיין ברודער רבי מענדל'ס (האדמו"ר מוויזניץ קאמישא לעיק שליט"א) ברית?

רבינו: איך געדענק נישט. ס'איז מעגליך אז ס'איז געווען דעמאלטס.

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז געווען דעמאלטס אין אמעריקא כמעט א יאר צייט, דעמאלטס איז געווען די שאלה וואם ער האט געפרעגט פונעם טשימפער רב.[19]

רבינו: יא, וועגן יו"ט פסח. ער שרייבט דאם אין א תשובה.[20]

---

17 הגה"ח רבי מנחם מענדל פריעדמאן ז"ל ממובחרי תלמידי רביה"ק זי"ע עוד בק"ק סאטמאר, ור"מ בישיבה"ק בירושלים עיה"ק ובקרית יואל יע"א.

18 רבינו ז"ל הופיע לשמחת הברית בביהמ"ד עצי חיים סיגעט בבארא פארק, ונתכבד בסנדקאות, אבל לא נשאר אצל הסעודה מכיון שעמר אז עדיין קודם תפילת שחרית.

19 הגאון הגדול רבי משה דוד עסטרייכער ז"ל בעל שו"ת תפארת אדם, מזקני שארית הפליטה אחר החורבן, נפטר בווילאמסבורג ערש"ק פרשת אמור ד' אייר תשי"ד לפ"ק.

האדמו"ר מוויזניץ: אויף דעם סמך איז יעדער איד וואס פלעגט צו קומען פון ארץ ישראל מיט די משפחה, האט דער טאטע געזאגט ער זאל האלטן צוויי טעג.

רבינו: וועז איך בין געווען אין ארץ ישראל אין וויזניץ, נאך ראש השנה האט מיר דער זיידע געפרעגט, ווי אזוי עם געפעלט מיר דעם וויזניצער נוסח, כ'בין נישט געווען צוגעוואוינט צו דער נוסח. ער האט מיר געזאגט, איך וואלט נישט געקענט דאוונען אין א ביהמ"ד וואו מ'דאוונט נישט דעם וויזניצער נוסח.

האדמו"ר מוויזניץ: ביי מיר איז געווען פארקערט, וועז איך האב התונה געהאט, זי איז געווען א סאטמאר'ע תלמידה, ס'איז איר געווען אזוי שווער זיך צו צוגעוואוינען צום וויזניצער נוסח, בפרט וועז ס'איז געקומען צו 'ונתנה תוקף', די וויזניצער 'ונתנה תוקף'...

באמת איז טאקע אזוי, יעדער איז דאך צוגעוואוינט צו זיין נוסח, איז זייער שווער טוישן.

רבינו: כ'געדענק נאך וועז אייער טאטע איז דארט געווען ראש השנה. ער האט געדאוונט פארן עמוד דעם צווייטן טאג שחרית די שמונה עשרה, און געבלאזן שופר.

האדמו"ר מוויזניץ: ער פלעגט צו זיין דארט יעדעם יאר ראש השנה.

רבינו: קען זיין, דעמאלטם האב איך אים געזעהן. ר' אברהם דוב איז געווען דעמאלטם א חתן.[21]

ביי יענע התונה איז דער פעטער ז"ל געווען אויף א שבע ברכות, ס'איז געווען אין בארא פארק אין וויזניצער ביהמ"ד, אין ניו יוטריק (שם הרחוב).

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

רבינו: נאכדעם בין איך דארט געווען נאכאמאל, וועז מיין עלטסטע טאכטער (הרבנית אשכנזי תחי') איז געבוירן געווארן אין ארץ ישראל, דאם איז געווען פאר ראש השנה, האב איך שוין נישט געקענט פארן אויף ראש השנה, בין איך געפארן צווישן ראש השנה און יום כיפור, דעמאלטם בין איך געווען יום כיפור און סוכות, דאם איז געווען ימים נוראים תשכ"ט.

דעמאלטם האט דער זיידע נאך מנחה פאר נעילה געזאגט אז ער פילט זיך שוואך און ער איז זיך געגאנגען אראפ לייגן, ער איז דאך שוין געווען אויף די עלטערע יארן לעת זקנתו, און ס'האט לענגער גדעויערט ווי מ'האט געקלערט, אזוי אז וועז מ'האט געענדיגט נעילה איז שוין געווען שפעט, האט מען דעמאלטס געזאגט אז דאם איז געווען לכבוד מיר... (כפי מנהג רבותיהק לסיים תפילת נעילה בשעה מאוחרת אחר צאהכ בזמן ר"ת).

האדמו"ר מוויזניץ: [הראה על הרה"ח ר' שלום בערקאו הי"ו מחשובי חסידי וויזניץ במאנטרעאל] ער איז דארט געווען, ער געדענקט דאם.

הרר"ש: יא, איך געדענק מ'האט געענדיגט שפעט, באלד א שעה נאכ'ן זמן.

רבינו: איר זענט דארט געווען?, איר געדענקט?

הרר"ש: יא, איך געדענק עם. פאר נעילה האט מען אויסגעקלאפט אז ווער ס'איז קראנק און שוואך זאל נישט ווארטן, ווער ס'קען נישט פאסטן.

רבינו: יא, ווייל ס'איז שפעט געווארן, דאם איז געווען א יוצא מן הכלל, דארט ענדיגט מען דאך פריער געווענטליך, האבן זיי מיר געזאגט אז ס'איז אזוי געשען וועגן מיר....

הרר"ש: יא, איך געדענק עם.

האדמו"ר מוויזניץ: שוין איך וייל נישט אויפהאלטן, איך זעה ס'וארט נאך א גרויסער עולם דא, ס'איז נאך דא וואס צו טוהן...

רבינו: יא, אי"ה איך פאר שוין באלד אהיים.

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט הצלחה, מיט געזונט און מיט אלעם גוטן תמיד.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, והמברך יתברך, מ'זאל משפיע זיין דא השפעות טובות פאר די גאנצע שטאט. א דרך צליחה אהיים פארן געזונטערהייט, מ'זאל איבער לאזן א ברכה ס'זאל בלייבן אויף א לאנגע צייט.

וליוהו רבינו ונפרדו לשלום ברוב ידידות

---

20 בהיות האדמו"ר מוויזניץ ז"ל במדינת אמעריקא במשך זמן רב, וכאשר התקרב חג הפסח ביקש למצוא סיבה שיוכל לחוג כבני חו"ל יו"ט שני.

וז"ל האון מטשימפא בשו"ת תפארת אדם (ח"ב סי' מו), עי"ש מה שכתב בא"ד:

"... יען כי משתוקק מאוד שיוכל לעשות הסדר גם בליל יו"ט ב' של גליות... יען כי נפשו עגמה לטעום טעם מתוק של הסדר של יו"ט שני של גליות... ושאל אותי איך להתנהג כי יש לו על מי לסמוך על רדב"ז וכל בו... ורצונו של אדם עושה לו קבע וניחא ליה לקבוע דירתו על משך ד' חדשים, ובתוך הזמן נשאר לו על חג המצות, והוא עושה הסדר ביחד עם בנו...", עיי"ש.

21 הרה"צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט"א מראכמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו"ר מוויזניץ מאנסי ז"ל.

ביקור הרב הגאון רבי אברהם שמואל ענגלענדער שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו החדש בלעיקוואד יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת חקת בלק תשפ"ג לפ"ק

דומ"ץ לעיקוואד: ס'איז דא א יש אומרים, זיי ווילן עפעס זאגן אז דער רבי (רביה"ק בעל דברי יואל) ז"ל האט געהאלטן אז בעלי בתים זאלן זיך לאזן וואויל גיין, ווייל אזוי אז זיי זענען געווואוינט אויסצוגעבן גרינג, ווען זיי געבן מער צדקה?

רבינו: עה, מ'לייגט ארויף אויף אים בוקי סרוקי.[22] און א חידוש, די וואס געבן זיך מער נאך אויף הבלי עוה"ז, זיי דוקא געבן נישט מער צדקה, ער דארף דאך דאס געלט פאר זיך, אין כלי יקר אין פ' וישב רעדט ער דערפון.[23]

דער פעטער ז"ל האט עפעס אנדערש געזאגט, ער האט געזאגט 'איך לערן אויס דעם עולם בכלל אז מ'דארף צו געבן, אזוי אז ווען ס'קומט צו מיין מלוה מלכה וועלן זיי געבן', דאס האט דער פעטער געזאגט.[24]

---

22 לשון חכז"ל בכמה מקומות 'לא תתלו ביה בוקי סריקי' וכדו', במשמעות של דברי הבל ורוח, עי' מס' בבא בתרא דף קנא:, מס' חולין דף נ. ועוד. ועי' פי' רש"י במס' ע"ז דף לב:, בוקי סריקי - כדים ריקים כלומר דברים שאינן טעם. נזכר גם בספה"ק ויואל משה מאמר ג' (סי' מח) עמ"ש על החפץ חיים ז"ל, עי"ש.

23 עיין יסוד הדברים בס' כלי יקר (פר' וישב לח, לט) וז"ל: ויהי כמשיב ידו. ארבע ידות כתובים כאן כנגד ד' חרמות שמעל עכן שיצא ממנו, רמז דבר זה כאן, להורות שבעבור שיצא ממנו עכן ע"כ לא יצלח למלוכה, כי מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה (משלי כט ד), כי אם יטה אחר הבצע יבא לידי קבלת שוחד, ע"כ השיב אחור ידו כדי שלא יהיה לו הבכורה והמלוכה.

והנה מקום אתי לפרש ד' ידות אלו שיש בהם רמז על איש חומד ממון ואינו נפטר מן העולם וחצי תאותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים כו', והנה כל אדם יש לו שתי ידים אשר בהם עמל וטרח להשיג מלא חפנים בכחו ועוצם ידו כפי אשר תשיג ידו, וא"כ כל אשר בכוחו מושג משתי ידיו, ואם אינו מסתפק במה שהנו אלהים מלא חפנים, הרי הוא חומד עוד מלא חפנים, דהיינו כדי מלאכת ד' ידים, כפל מן המושג בשתי ידיו, והוא בעצם השיעור של בעל המנה החומד מאתים, דהיינו כפל מכדי המושג לו כבר משתי ידיו, וכל חומד ממון אינו בעל צדקה, ע"כ לא יצלח למלוכה, לפי שארז"ל (סנהדרין מט) שבזכות ששעשה דוד משפט לזה וצדקה לזה, היה יואב מנצח במלחמה.

ע"כ נאמר אצל יהודה (דברים לג, ז) ידיו רב לו, ירבו לו מבעי ליה, כי ידיו שתים במשמע, ורב לשון יחיד, אלא שהורה שלא היה חומד ממון של שתי ידים הנוספים, כי שתי ידיו רב לו די לו, כי רב הוא משמש לשון די, כמו רב לך אל תוסף, ורמז שהיה די לו בעמל שתי ידיו, כי לא ביקש עוד על שנים, לפיכך עזר מצריו תהיה כי הסתפקות זה סיבה אל הצדקה אשר בזכותה אויבים נופלים לפניו... עכ"ל.

---

24 מן הראוי להעתיק כאן מתוך שיחת כ"ק רבינו שליט"א אצל מסיבה עם עסקני מוסדות יטב לב בארה"ק, ביום ר"ח סיון שנת תש"פ לפ"ק בביתו נאוה קודש:

מוה"ר מאיר נפתלי פערל, מנכ"ל: מ'האט פריער אנגענהויבן צו רעדן פון די נושא, אז מ'האט געזעהן ביים רבין ז"ל אז יטב לב איז געווען מער ווי אנדערע מוסדות, כ'האב אמאל געהערט דערציילן אז רבי מיכאל בער (הגה"צ המפורסם רבי חיים מיכאל דוב וויסמאנדל ז"ל מייסד ראש ישיבת נייטרא בארה"ב) איז אמאל געקומען צום רבין, ער האט געוואלט בעטן רשות צו מאכן אן אפיעל אין ביהמ"ד לטובת די נייטרא ישיבה - כ'האב עס געהערט פון א נייטרא'ער איד וואס האט עס מיטגעהאלטן - און ער האט זיך פארשמועסט מיטן רבין אין לערנען אפאר שעה, און ער האט פארגעסן צו פרעגן און ער איז אהיים געאנגען. עס איז שוין געווען שפעט בייאכט און ער איז צוריק געקומען, און דער הויז בחור צו א צווייטער וואס איז געזעצן דארט האט אים געפרעגט פארוואס ער איז צוריק געקומען? האט ער געזאגט, עיקר שכחתי, כ'האב פארגעסן צו פרעגן וואס כ'האב געוואלט פרעגן, וואס האט מען געוואלט פרעגן? כ'האב געוואלט פרעגן צי איך קען מאכן אן אפיעל די וואך שבת אין ביהמ"ד, זאגט אים דער הויז בחור, נאך א מזל איר האט נישט געפרעגט, ווייל די קומענדיגע וואך וועט זיין די גרויסע מסיבה פאר די מוסדות פון דאהי, און איין שבת נאך אנדערן וועט נישט ארבעטן. פונקט איז דער רבי ארויס געקומען, און דער רבי האט געפרעגט, וואס מ'שמועסט דא, און ער האט פארציילט אז ער האט געוואלט פרעגן וועגן א אפיעל, און דער בחור האט געזאגט אז נאך א מזל כ'האב נישט געפרעגט וויל מ'האלט פאר א מסיבת צדקה פאר די היזיגע מוסדות. זאגט דער רבי, דאס איז דעת בעל הבית, דעת תורה איז אז מ'מאכט איינמאל, און נאכאמאל, און אזוי גיט דער עולם נאך און נאך, מצוה גוררת מצוה, און דאס איז די הצלחה.

רבינו שליט"א: ס'איז אזוי געווען, איך דעד יעצט פון זעכציג-זיבעציג יאר צוריק, ס'איז נאך געווען אזוי קליינטשיג דער עולם אין וויליאמסבורג, און ס'איז אויך געווען א רב וואס האט געהאט דארט א ביהמ"ד, א קהילה, און ער האט אויך געהאט א מוסד, איז פיר וואכן פאר ער האט געמאכט זיין מלוה מלכה, האט ער נישט געלאזט מאכן קיין אפיעל ביי זיך אין ביהמ"ד, און דער פעטער ז"ל האט אויך שוין געהאט א תלמוד תורה, אויך שוין געהאט געפנט א מוסד, און מ'האט יא געמאכט פאר יעדן, האט ער געפרעגט דעם פעטער אז דאס דארף דאך צו שאטן, האט דער פעטער געזאגט "עה, פונקט פארקערט!, פיר וואכן מאכט מען נישט קיין אפיעל, און מ'לערנט אויס דעם עולם נישט צו געבן, פיר וואכן נאכדעם קומט איר מאכן אייער דינער צי אייער מלוה מלכה, דער עולם איז שוין צוגעוואוינט נישט צו געבן, במילא גיט מען נישט. איך מאך פונקט פארקערט, איך לאז מאכן יעדע וואך, איך לערן אויס דעם עולם

און ס׳איז נישט ריכטיג אויך נישט, די וואס גיבן מער אויס פאר תאוות עולם הזה גיבן נישט מער צדקה. אונז וויים מיר דעם כלל ׳מצוה גוררת מצוה׳, אבער די אלע זאכן ברענגען נישט קיין מצוה.

דומ״ץ לעיקוואד: דער ענין דארף אסאך חיזוק.

רבינו: לעיקוואד איז אמאל געווען אזוי אביסל מצומצם אין די זאכן, אין די שוועדענישן, און זייט פלעטבוש׳ער אידן און בארא פארק׳ער אידן האבן זיך אריין געצויגן אהין האבן זיי זיך געעפנט אביסל די אויגן, ס׳איז אנגעקומען דארט די וישמן ישורון׳ס, עם איז אהגעקומען ביז אהין. עס ציהען זיך אוועק סיי פון פלעטבוש און סיי פון בארא פארק אסאך בעלי בתי׳שע אידן, און גייען אהין.

דומ״ץ לעיקוואד: אונז פראבירן מיר יא בכל כוחינו דאס צוריק צו האלטן.

רבינו: יא, אבער זיי האבן געטוישט דאס שטאט.

א׳ הנוכחים: זיי קומען נישט צו אונז אין לעיקוואד ממש, זיי גייען אויף טאונס אוו ריווער, און דזשעקסאון, ס׳איז אן אנדערער געגענט.

רבינו: זיי גייען דארט אויך און דארט אויך.

דומ״ץ לעיקוואד: ב״ה זיי טרעפן זיך נישט דאס פלאץ אין אונזער ביהמ״ד.

רבינו: אין ביהמ״ד איז א צווייטע זאך, איך רעד אבער פון די שטאט.

פון בארא פארק גייען אסאך פון די געשווירענע בערד אהין, זיי ציהען זיך אוועק קיין לעיקוואד.

דומ״ץ לעיקוואד: דער פרי מגדים שרייבט אין א בריוו, ער שטעלט זיך פאהר, ער בעהט דארט אין לעמבערג מ׳זאל אים אננעמען אלס רבנות, שרייבט ער בתוך הדברים ׳הילוכי הוא בפשטות׳. ער ברענגט זיך ארויס, אז זיין מעלה איז אז ער פירט זיך בפשטות. איז נישט קיין חידוש אז דער דברי חיים שרייבט אויף אים (ח״א יו״ד סי׳ כ״ב) ׳ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה׳,[25] יא, הילוכי הוא בפשטות.

רבינו: אבער לעיקוואד, אין אמעריקאנעם חדר, איז עם דאס בעסטע וואס ס׳איז דא.

ס׳איז נאר ׳די חסידישע משפחות׳ וואס ציהען זיך אהין, זיי דארפן רחמים.

דומ״ץ לעיקוואד: כ׳האף אז דער רבי מיינט נישט אונז.

רבינו: מ׳דארף זיין כסדר עומד ומזהיר מ׳זאל נישט ווערן נאכגעשלעפט.

איבעראל איז דא וואוילע אידן, אבער די חסידישע משפחות וואס ציעהן זיך אהין די דארפן רחמים, ווייל דער אויר אין לעיקוואד האט אן השפעה, מ׳זעהט יענער טוט, דער טוט, מ׳דארף האבן עזות דקדושה, ׳איך טוה נישט אזוי!׳

דומ״ץ לעיקוואד: ווי אזוי זאגט מען עם אויף מותרות, ביי אן עבירה קען מען זיך דאס אייג׳חזר׳ן, אבער ביי מותרות...

רבינו: ביי דעם איז אויך אזוי, מ׳דארף וויסן און זאגן אז ׳איך נישטז׳.

דומ״ץ לעיקוואד: די מענטשן׳ס טענה אמאל אויף דעם איז, ס׳גייט דאך סיי ווי אריין קומען אין סדר דאס איז די ניי סטייל...

רבינו: מ׳דארף נישט, וואס שפעטער איז בעסער, ווייל שפעטער וועט דאך זיין נאך ערגער, אזוי וועט מען בלייבן אביסל אונטערשטעליג.

דומ״ץ לעיקוואד: די מתחכמים קומען געווענליך אויף מיט דעם תירוץ, עם גייט במילא ווערן...

רבינו: נייז! נייז!

א׳ הנוכחים: דער רבי ז״ל האט דאך דאס געזאגט וועגן די עסקעלעטער סטעפ׳ס, מ׳דארף אראפ לויפן דערפון....

רבינו: ס׳איז געגוג ווי אזוי ס׳איז...

מ׳גייט ארויס אויף די גאס, און נשים דעתן קלות, מ׳טרעפט זיך אין א אפיס, צי אין שאפינג סענטער, אדער וואו מ׳קומט זיך צוזאם, האט דאס אן השפעה...

במילא דארף מען א געוואלדיגע שטארקייט, מ׳דארף צו וויסן, יא אונז זעמען מיר חסידיש, און אונז זענען מיר נישט אזוי ווי די גאס... דאס דארף מען חזר׳ן יומם ולילה. מ׳דארף עם דא איך חזר׳ן, מ׳דארף עם דא אויך וויסן, איבעראל איז דאב א יסוד, אבער דארט דארף מען דאס מער...

דומ״ץ לעיקוואד: דער צאנזער רב האט אויך געוואוסט אויף געווייסע מקומות ווי מ׳האט זיך געפירט אזוי ברייט מיט

---

25 אז מ׳דארף צו גיבן, נאכדעם ווען ס׳קומט מיין מלוה מלכה גיט מען...״, אזוי האט דער פעטער געזאגט!

וולש״ק של מרן הק׳ מצאנז על הפרי מגדים: ...דבריו בכל מקום הם קילורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה, ומי בדור הזה לספר בשבחו... עכלש״ק.

ויש לציין שבעוד מקומות הפליג בשבחו של הפמ״ג, כגון (ח״א אה״ע סי׳ ק״ב) ...ומצאתי להפרימ״ג כתב כעין מה שכתבתי, ונהניתי שכוונתי לדעתו הגדולה. - וכן בחו״מ (ח״א סי׳ כ״ד) ...וכן פסק אלי׳ רבה והפמ״ג ומי יבוא אחריהם... - וכן באבהע״ז (ח״ב סי׳ פ) ...ראוי לסמוך עליו להקל אפילו שלא בשעת הדחק... עכלש״ק. ועוד ועוד.

מותרות, אז זיי זענען קדושים וטהורים, אבער עם כל זה האט עם אים געשטערט...[26]

רבינו: דער ייטב לב איז געווען אין צאנז ביים דברי חיים, און דער דברי חיים איז ארויס געקומען מיט א קול קורא קעגן דעם, און ער האט געבעטן דעם ייטב לב זאל אונטער שרייבן, האט אים דער ייטב לב געזאגט, 'דאס איז דעם הייליגן ריזשינער'ס קינדער', האט ער זיך געעפנט די בעקיטשע און געזאגט, 'מחותן, קוקטם מיר אריין אין הארץ צי איך האב עפעם א פני'ה? צי איך מיין נישט הונדערט פראצענט כבוד שמים', אזוי האט ער געזאגט,[27] ער האט זיך געעפנט די בעקיטשע, קוקטם מיר אריין אין הארץ..., האט דער ייטב לב גענומען א פעדער און אונטער געשריבן.

דומ"ץ לעיקוואד: דאם איז געווען די מערכה, וועגן די מותרות...

רבינו: יא, מותרות, מאדעם.[28]

דער קדושת יו"ט האט געזאגט מ'זאל נישט פארן קיין טשארטקוב, און שפעטער וועט ער איז אריין געקומען אין שטוב, האט ער געזאגט, 'וויים איך דען נישט אז דער טשארטקובער רבי איז א צדיק? נאר וואם דען? אונגארישע אידן האבן קליינע מוחות, זיי וועלן פארן קיין טשארטקוב און זיי וועלן זעהן וואם מ'דארף נישט, און ס'וועט זיי שאדן! איך וויל נישט מ'זאל פארן...!

דומ"ץ לעיקוואד: אזוי?! צו רבי דוד משה? די וועלט איז געפארן צו רבי דוד משה.[29]

רבינו: אבער אזוי האט דער קדושת יו"ט געזאגט.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'האט פארן קאלאשיצער רב אהנגעטראגן א שידוך פון א רבי'שע שטוב, אבער מער אויף א בעסערן אופן... האט ער געזאגט אז ער איז נישט מסכים, מיין קינד וועט זיך אויפווען, ער וועט וועלן זאגן מודה אני און זעהן די טייערע טעפיכער אויף די ערד, ווי וועט ער קענען אזוי זאגן...

רבינו: מ'האט פארן זיידן ז"ל דער עצי חיים אהנגעטראגן א שידוך מיט א גרויסן נגיד, און ער האט געוואלט געבן הונדערט טויזענט רייניש פאר נדן, כ'קען גארנישט זאגן וויפיל דאם איז געווען בימים ההם, עם איז מער ווי א

---

26 עיי' בספר נפלאים מעשיך (הלק א) שהגה"צ מפאיע ז"ל סיפר שהרה"ק מצאנז אמר בעת המחלוקת הידוע, שחמש עשרה שנה התריתי בהם וביקשתי מהם שיחזרו ויסורו מדרכם והם לא אבו לשמוע לקולי.

עוד סיפר שבאותו עידן ריתחא התבטא פע"א הרה"ק מצאנז ז"ל ואמר: 'שפכתי כנחל דמעה קודם שיצאתי במלחמה כנגדם' [אסאך גלעזלעך מיט טרערן האב איך פארגאסן איידער איך בין ארויס מיט א מלחמה אנטקעגן זיי], ע"ש.

ויש לציין שכבר' פי צדיק (עמ' רפ"ט) מספר שלפני שמרן הד"ח ז"ל כתב המכתב הראשון הידוע לעיר ריישא בענין המחלוקת ירד בלילה ההיא עשרות פעמים במקוה, ע"ש.

27 עיין במכתבו של הרה"ק מצאנז ז"ל אל הרה"ק רבי נפתלי מליטאוויסק ז"ל וכותב לו בתו"ד: ...והנה לא אשית לבי לכל השיכורים האלה המבזים אותי, כי כל הרעש שאני מרעיש ואצעק הוא רק למען כבוד השי"ת שלא יתחלל שמו ח"ו, ולהציל רבים שלא יכשלו ולא ילכו בעצת הרשעים הללו... ע"ש.

ועיין בכ' מקור חיים (אות הל"ג) שמרן הק' פירש אז את הכתוב בתהלים (תהלים כו) אם תחנה עלי מחנה - אפי' אם כל העולם יאמרו שאני חוטא במחלוקה זו, ואפי' אם כל העולם תקום עלי למלחמה לא ייראו לבי, כי אחת שאלתי מאת וכו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי, וא"כ מוכרח אני לעשות רצון ה', ואי אפשר לעשותה בלי מלחמות, ע"כ לא ייראו לבי, עיי"ש.

28 עיין בכ' אוהל קדושים (עמ' קכ"ח) וז"ל: שמעתי מא"ז הרב החסיד הנגיד המפו' רבי משה קאנער זצ"ל מסאניק שבעת המחלוקת ישב פעם אא"ז מצאנז זי"ע ודיבר עם קהל החסידים, בין כך התגלגלה השיחה והוזכרה המחלוקת בעת ההיא, עמד בין הקהל אז רבי משה'לע קאנער זצ"ל שהי' חתן הרה"צ ר' פנחס יוסף דאכנער חתן הגה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע, וכידוע קאסוב היו מחותנים עם כ"ק אדמו"ר הק' מרוז'ין זי"ע. אא"ז מצאנז זי"ע שראה שא"ז ר"מ קאנער זצ"ל אינו משתתף בשיחה חשב שאולי יש לו ערעור ועגמ"נ מהמחלוקת, ולכן פנה אליו ואמר: האמין לי שאין לי שום דבר נגדם, "אויב זיי וועלן אויסטוהן די מאדעס, איך וועל נאך היינט פארן צו זיי", סיפור זה שמעתי כמה וכמה פעמים מא"ז מוהר"מ זצ"ל.

29 אשר כידוע נסעו הרבה צדיקים להסתופף בצילו, ועיין בספר לב ברוך (תולדות הגה"צ רבי ברוך בענדיט ל"ש אב"ד קראסנא ז"ל) שנסע פעם הגה"צ מקראסנא על שב"ק להרה"ק מטשארטקוב ומצא את הגה"ק בעל הכנסת יחזקאל מדעעש ואת הגה"ק בעל העצי חיים מסיגעט זי"ע והגה"צ רבי יודא ליטענשטיין אב"ד בעטלאהן זצ"ל וכולם באו בסוד ובצינעא מחמת המחלוקת, והרה"ק מטשארטקוב ז"ל העמיד גבאי מיוחד לארבעתם לשמשם עיי"ש באריכות.

ועיין בכ' דברי תורה-מונקאטש (ח"ה אות י') וז"ל: ...חלמא טבא חזאי אור ליום ועש"ק פר' לך תרפ"ח, וראיתי צדיק וקדוש א' שהייתי אצלו בחיים חיותו משובתי שבת והיה פנים מאירות בבהירות גדול..., ועיין בהקדמת הס' דרכי חיים ושלום (עמ' ד) שהרה"ק אמר שכוונתו על הרה"ק מהרד"מ מטשארטקוב ז"ל ששבת אצלו.

ובכ' י"ג אורות (ח"א) מספר שהרה"ק משינאווא ז"ל נסע אליו לשב"ק בעיר פאטיק. אמנם יש לציין שבכ' מכתבי קודש (פשעווארסק) מכתב ע"א מעיר שהרה"ק משינאווא ז"ל היה הרבה שנים קודם המחלוקת הידועה, ואינו יודע אם נפגש עמו גם לאחר מכן, עיי"ש.

מיליאן דאללער היינט, אפאך מער, ביימים ההם איז עס געווען אפאך געלט, הונדערט טויזענט רייניש..., מ'האט עס שטארק אהנגעטראגן פארן ציידן דער קדושת יו"ט, מ'האט געמוטשעט, האט ער געזאגט, 'דער כלל איז נדן דארף מען פארלירן', זאגט ער, 'איך וועל נעמען א מחותן מיט א גרויסן נדן, וועט ער זיך דארפן פלאגן צו פארלירן אזא גרויסן נדן, הונדערט טויזענט רייניש צו פארלירן? ער וועט זיך דארף פלאגן... איך וועל נעמען א מחותן מיט א קליינעם נדן, און מ'וועט עס שנעל מאכן....', אזוי האט ער געזאגט.

דעמאלטס האט מען אהנגעטראגן פארן עצי חיים דעם שידוך ביים זיידן ז"ל רבי שלום אליעזר, און ער האט אויך געגעבן נדן, דריי הונדערט רייניש, אזויפיל האט דער זיידע רבי שלום אליעזר געגעבן.

דער זיידע (מרן העצי חיים) ז"ל האט חתונה געהאט, ער האט דאך באקומען די דריי הונדערט רייניש, איז געקומען דער לאפושער רב,[30] ער איז געווען זיין ערשטע קאזין, זיי זענען דאך ביידע געווען דעם ייטב לב'ס אייניקלך, און ער האט אים געזאגט אז מ'זאל איבער דרוקן דעם ישמח משה, אידן וועלן קויפן און מ'וועט מאכן געלט, ער זאל געבן דאס געלט און אזוי וועט מען איבער דרוקן, ער וועט זיין א שותף און מ'וועט מאכן דערפון געלט.

דער זיידע ז"ל האט געגעבן די דריי הונדערט רייניש, מ'האט איבער געדרוקט דעם ישמח משה און מ'האט נישט געמאכט קיין געלט, און ער האט דערלייגט דעם גאנצן נדן... אזוי האט ער עס שנעל געמאכט...

אין ישמח משה אז מ'קוקט אריין איז דא די הקדמה, דער לאפושער רב שרייבט די הקדמה צום ישמח משה – די ערשטע דרוק איז געווען וואס דער ייטב לב האט געדרוקט גלייך נאך דעם ישמח משה'ס פטירה, שנת 'והגית בו יומם ולילה',[31] דאס דארף צו זיין תר"ז–תר"ז, גלייך נאך די פטירה – אבער דער לאפושער רב שרייבט אין די שפעטערע'דגע דרוק אפאך יארן שפעטער, שרייבט ער דארט בתוך הדברים, אז ער האט דאס שוין לאנג געוואלט דרוקן 'ודיברתי על לב אהובי האברך הנחמד...' אויפן זיידן.[32]

איז אין סיגוט אין בוידעם פון זיין הויז איז געליגן אפאך בויגענ'ס בלעטער פון די ישמח משה'ס, און דער זיידע האט געגעבן פאר יעדן איינעם, פאר א בחור וואס האט חתונה געהאט, ער האט געזאגט 'גיי ארויף אין בוידעם, און נעם בויגענם און שטעל דיר צוזאם א ישמח משה', ס'איז נישט געווען געבינדן, ס'איז געווען נאר אזאלכע בויגענ'ס.

עס איז געווען אמאל, יארן שפעטער וועט מען האט איבערגעדרוקט דעם ישמח משה (בארה"ב), נאבדעם האט א צווייטער געדרוקט צו האט געוואלט דרוקן, כ'מיין אז ס'איז געגאנגען צו א דין תורה איבערן זכות פון דרוקן דעם ישמח משה, ווען דער טאטע האט געהערט אז מ'קריגט זיך האט ער דעמאלטס געזאגט אין שטוב 'נישט דער איז געריכט, און נישט דער איז געריכט, באלאנגען באלאנגט עס פאר מיר', און האט דערציילט די מעשה (הנ"ל שאביו ז"ל הדפיסו).

דער טאטע ז"ל האט אויך געהאט דעם ישמח משה פון יענע דרוק.

ס'איז א אינטערסאנטע זאך אז ס'האט זיך אזוי שווער פארקויפט יענע דרוק פון יאר תרנ"ח...

ווען איך בין געווען א יונגערמאן האב איך איבערגעדרוקט דעמאלטס דעם 'תולדות אדם' פונעם טאלטשעווער רב (חידושים על סוגיות הש"ס מזקיני הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי ז"ל אבד"ק טאלטשאווע, הותנו של מרן הייטב לב ז"ל), בין איך דעמאלטס אריין געגאנגען צום פעטער ז"ל און כ'האב געבעטן אן הסכמה, ווען כ'בין אריין געקומען האט ער מיך אזוי געפרעגט, 'דו ווילסט דרוקן דעם ספר'? – כ'געדענק ער האט זיך אראפ געזעצט און מיך געפרעגט מיט א שמייכל – און ער האט מיר געזאגט אזוי, 'דיין זיידע האט געדרוקט דעם ישמח משה און דעם גאנצן נדן האט ער דערלייגט', אזוי זאגט ער מיר.

דומ"ץ לעיקוואד: אלץ וואס האט דאס דער רבי דעמאלטס געזאגט?

רבינו: כ'האב געוואלט דעמאלטס דרוקן דעם ספר, און ער האט מיך געפרעגט אזוי, צי עס לוינט זיך, האב איך אים געזאגט אז איך האף כ'וועל נישט דערלייגן...

---

30 הגה"צ ר' משה דוד טייטלבוים ז"ל אבד"ק לאפוש, הי' בנו של הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל ז"ל אבד"ק וואלאווע התנו דודו מרן הייטב לב ז"ל. וחתנו של הגה"צ ר' ארי' ליבוש טייטלבוים ז"ל אבד"ק דוקלא

31 דהיינו מלשו"ק של מרן הייטב לב ז"ל שחותם עצמו בהקדמה לספר ישמח משה בער"ח חשון שנת 'והגית בו יומם ולילה' לפ"ק.

32 וזה לשונו שם: ...ודברתי על לב אהובי האברך הנחמד חריף ובקי כמו"ה חיים צבי נ"י, בן כבוד קדושת דודי הגה"צ מרן חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים שליט"א אב"ד סיגוט, כי יעמוד לימיני להיות לי לאה"י עי"ר ואח"י סמך להוציא מחשבתי לפועל לזכות את הרבים, וב"ה הקשיב לקולי ועזרנו השי"ת להחל ולגמור לטובה כלול ביופי והידור...'.

א' הנוכחים: דער קדושת יו"ט האט דאך געזאגט אז מ'דארף דערלייגן דעם נדן...

דומ"ץ לעיקוואד: עס איז געווען ביים רבי'ן גלייך נאך די התונה?

רבינו: יא, תשכ"ז איז עס געווען.

דומ"ץ לעיקוואד: און ער האט למעשה געגעבן דעמאלטס די הסכמה?

רבינו: ניין, ער האט געוואלט גיבן, ס'איז געווען ווינטער תשכ"ז כמלו צייט, און דאס איז אינטערסאנט, כ'האב געווארט א שטיקל צייט, און ר' יוסף אשכנזי (משב"ק) האט זיך נישט געאיילט.., אזא זאך גייט דאך דורך די גבאים.., עס איז דורך א צייט, ר' יאסל האט זיך נישט געיאגט דאס מסדר צו זיין, ער האט אלץ געזאגט.. יא.. יא...

ס'איז אדורך א יאר, ווען דער פעטער ז"ל איז געווען אין פלארידע האב איך אהגערופן ר' יאסל דערמאנען. דער פעטער ז"ל איז אהיים געקומען פרשת משפטים תשכ"ח, איז מיין טאטע ז"ל געגאנגען שלום געבן, דאס איז געווען מיטוואך נאכט, צי דאנערשטאג נאכט, און איך בין מיט געגאנגען, ווען כ'בין אריין געקומען אוז איך האב אויך שלום געבן, ער קוקט מיך אהן אוז זאגט מיר, 'אה, כ'האב געשריבן אן הסכמה', דאס איז געווען דאנערשטאג נאכט, אוז פרייטאג צונאכטס איז ער נישט געזונט געווארן, דעמאלטס מיטן סטראוק, שוין איז שוין נישט געווען מיט וועמען צו רעדן.

עס איז אדורך נאך א שטיקל צייט, אפשר א יאר צייט, האט מיר ר' יאסל עס געגעבן, דער פעטער האט עס געשריבן אויף די באהן אהיים פון פלארידע קיין ניו יארק.

ס'איז געווען געשריבן אויף א קוויטל פאפיר, ער האט עס אליינס געשריבן, אבער ער האט עס נאך נישט געהאט געהאט ג'חתמ"ט, ס'איז געווען כתב ידו וואס ער האט זיך אזוי פארגעשריבן, ער האט אריין געשריבן א שורה אינמיטן וואס ער האט מוסיף געווען אזוי צווישן די ווערטער, אוז שפעטער האט מיר ר' יאסל דאס איבער געשריבן, אוז ער האט ארויף געלייגט א זיגל.

דומ"ץ לעיקוואד: ער האט נאך נישט געהאט ג'חתמ"ט?

רבינו: ניין, אוז כ'האב שוין נישט געבעטן ער זאל חתמ'ענען, כ'האב שוין נישט געמוטשעט, כ'בין געווען צופריידן אז כ'האב עס באקומען....

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט נאך דעם כתב יד?

רבינו: יא, אוודאי.[33]

רבינו הראה לו בפנים הספר את ההסכמה

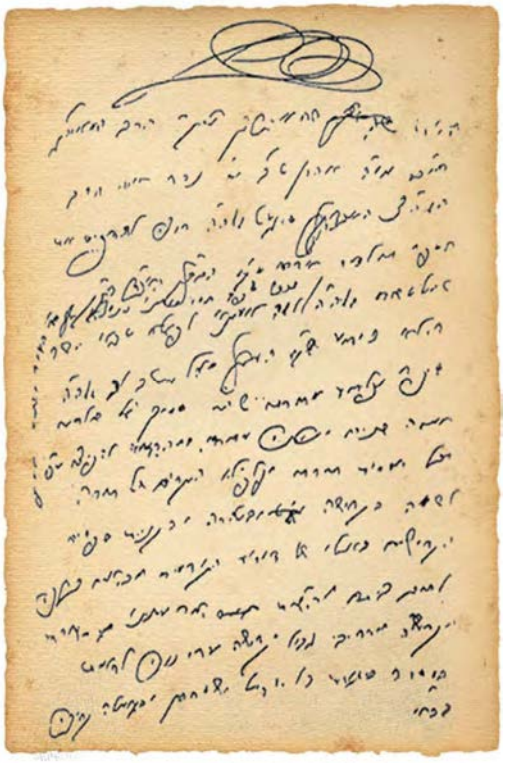
ואמר: דאס האט ער געשריבן, דאס האט ר' יאסל צוגעשריבן, ער האט צוגעלייגט א דאטום, תשכ"ח. אבער דאס איבעריגע האט ער אליינס געשריבן.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'וויל נאר משבח זיין, כ'וועל זיין א מגלה סוד, אז דאס וואס מ'טוט אויף ביי אונז אין לעיקוואד

---

33 להלן הקאפי של המכתב אשר כתב מרן רבינו הק' זי"ע בכתב יד קדשו בהיותו על אם הדרך בחזרה מעיר פלארידע. במכתב קודש זה יצא מרן רביה"ק זי"ע בתוארים מופלגים על רבינו שליט"א, והיה זה בעת שרבינו שליט"א היה אז אברך צעיר לימים כבן עשרים שנים בלבד, וזל"ק:

"ב"ה, היות שהאברך היקר הרב המאור הגדול חריף ובקי מו"ה אהרן ט"ב נ"י נכד אחי הרב הגה"צ האבדק"ק סיגעט זלה"ה, רוצה להדפיס את הספר תולדות אדם מק"ז הגה"ק האב"ד דק"ק טאלטשווא זלה"ה, שכבר ספו תמו ולא נשאר כי אם א' בעיר ושנים במשפחה, לזה אמינא לפעלא טבא יישר חילו בידוע שק"ז הגה"ק בעל ייטב לב זלה"ה סיפר נפלאות מתורתו, שהיה סמוך על שולחנו כמה שנים ונהנה מתורתו. ומהראוי להפיצו ע"פ תבל אמרות תורתו ופלפוליו היקרים של תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ובקניית ספרים הקדושים כאלו של דורות הקודמים מביאים ברכה לתוך ביתם. והשי"ת יאיר עינינו בתורתו הק' ויחביב גבולי הקדושה עדי נזכה לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן וגאולה קרובה בב"א".



איז ביהמ"ד [הראה על ראשי ועסקני הקהילה שיחי' שנתלוו אתו, ואמר לרבינו] **זיי שטייען אונטער דעם.**

רבינו: אלעמאל איז אזוי, אז ס'איז דא ערנסטע בעלי בתים דעמאלטס קען מען מצליח זיין.

דומ"ץ לעיקוואד: די וועלט מיינט אייביג אז א רב מוז זיך שלאגן מיט די בעלי בתים

רבינו: ניין ניין, כ'האב אויך דא אזוי, די גאנצע הצלחה איז נאר וויבל ס'איז דא די בעלי בתים וואס שטייען צו.

דומ"ץ לעיקוואד: פאר וועלכן איך זאג עפעס, איך האב אלץ מורא, איך וויל דאך נישט גיין מיטן קאפ אין די וואנט..., אבער זיי שטייען צו און העלפן ארוים.

רבינו: ב"ה איך האב אויך דא בעלי בתים וואס שטייען צו, מ'דארף זיך נישט קריגן.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי מיינט צו זאגן אז אויב נישט, שטייט מען טאקע נישט גוט.

רבינו: דעמאלטס איז גרויסע פראבלעמען...

דער דרכי תשובה איז געווען רב אין מונקאטש, ער האט געהאט עגמת נפש מיט זיינע בעלי בתים, האט ער געפרעגט דעם ערוגת הבושם, 'חוסטער רב, פארוואס וועלן איר בעט עפעס פון אייער קהל און קהל געט, און וועלן איך בעהט עפעס פון מיין קהל און קהל געט מיר נישט, כ'דארף מיך קריגן'. האט ער געזאגט, איך בעהט נישט פון קהל, כמעט וואס איך בעהט נישט, און אז איך בעהט שוין עפעס מוזן זיי מיר עס געבן, אבער איר האלט אין איין בעטן, במילא ווילן זיי נישט.....

דומ"ץ לעיקוואד: אפילו ביי ימים נוראים אז מ'זאל גיין אינגאנצן אראפ געבינדן אין עזרת נשים, האבן זיי מיך צוגעשטופט.

רבינו: יא, כהאב געהערט, ס'איז טאקע זייער שיין, טבא הוא וטבא ליהוי, ס'איז זייער שיין. האט גאנץ לעיקוואד געוואוסט אז ס'איז דא א שיין ווינקל.

דומ"ץ לעיקוואד: אבער וועלן נישט זיי שטייען מיר צו די האנט וואלט מען עס נישט געקענט טוהן. ס'איז טאקע געווען אביסל א קלענערער ציבור ביי די נשים ימים נוראים, אבער מ'האט געטוהן וואס מ'דארף צו טוהן.

רבינו: יא, מ'דארף זיך נישט דערשרעקן. אויף דעם איז געזאגט געווארן 'טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה' (לשון המחבר שו"ע או"ח סי' א ס"ד).

דומ"ץ לעיקוואד: אין מענער שוהל האט זיך עס נישט אהנגעזעהן, נאר אין וויבער שוהל.

רבינו: יא, אזוי דארף צו זיין, עם דארף צו זיין א סאטמאר'ער ביהמ"ד בכל המובנים.

א' הנוכחים: די מאנסי'ער רבנים האבן געפרעגט דא אונזער דיין וועגן די הצלה און די פייער לעשער'ס, ווי אזוי מ'געט זיך אן עצה, זיי פלאגן זיך דארטן מיט די נושא (בענייני שמירת שבת ויו"ט וכדו'), האט דער דיין געזאגט, אונז האמיר דא ערליכע הצלה לייט, ערליכע פייער לעשער'ס, און זיי פרעגן יעדע זאך, אז מ'פרעגט נישט איז טאקע א פראבלעם.

רבינו: ס'איז געווען גרויסע עגמת נפש אין מאנסי אין די זאכן, די הצלה, פייער לעשער'ס.

דומ"ץ לעיקוואד: אויך הייסט אידישע פייער לעשער'ס?

רבינו: אידישע....

דא איז אנדערש, וויבל מ'קאנטראלירט, און מ'פרעגט יעדע זאך... דאם מציאות איז אזוי.

א' הנוכחים: ביי הכשרים איז דען נישט אזוי?, דער רבי זאגט דאך אלעמאל, אז ס'איז דא ערליכע בעלי בתים דעמאלטס קען מען געבן אן הכשר ווי עם דארף צו זיין.

דומ"ץ לעיקוואד: ס'דארף צו זיין אפשר בידו למחות.

רבינו: אבער ס'איז אסאך גרינגער וועלן די בעלי בתים פארשטייען...

דומ"ץ לעיקוואד: זיי כאפן נישט וויפיל קרעדיט עס קומט זיך פאר זיי.

רבינו: יא יא, הונדערט פראצענט.

אונז האבן מיר אסאך גוטע זאכן דא, וויבל די בעלי בתים זענען דערביי מ'זאגט עפעס און זיי גייען מיט. זייער אסאך ענינים וואס מ'האט ב"ה געהויבן דא אזוי.

א' הנוכחים: עם דארף אבער זיין א רב וואס זאל פארלאנגען און מ'זאל עם וועלן...

דומ"ץ לעיקוואד: איך שמועם עם אוים, וויבל איז די גאם קען דאס אמאל אויסזעהן אז ס'איז מיין ארבעט, אבער דער אמת איז אז זיי ליגן אונטער דעם און זיי דארפן וויסן זייער כח.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן גרוים הצלחה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, לרומם קרן התורה.

ופנה רבינו לראשי ועסקני קהלתינו שיחי' מלעיקוואד שנתלוו אתו לעשות את השבת בצל הקודש

ואמר: א גוטע וואך, זייט'ס אלע געזונט, ברכה והצלחה. פארט'ס אלע אהיים געזונטערהייט, לחיים ולשלום, א דרך צלחה.

בס"ד



Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל מיכא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מדרסי | ביהמ"ד שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בית דוד | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד בית שמואל | ביהמ"ד קדושת יו"ט | ביהמ"ד מהרש"א | ביהמ"ד בית אלעזר | ביהמ"ד בית מנחם זאב | ביהמ"ד בית חיים רוזן | ביהמ"ד לזיעגנסק

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

תאו ואתכנשו להילולא דרבי

ברגש דקדושה הננו בזה להזמין את כל הקהל הקודש אנשי שלומינו היקרים,
תלמידים וחסידים די בכל אתר ואתר, לבוא ולהשתתף אצל

שולחן הטהור

של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביומא ההילולא קדישא

של איתן אדונינו אבינו רועינו
כ"ק מרן רביה"ק והטהור זיעוכי"א

עם סיום הש"ס

ביום א' שופטים, כ"ז מנחם אב

בשעה 7:30 לעת ערב

בהיכל בית המדרש הגדול

קרית מלך רב קרית יואל יצ"ו
היכל האדיר והענק עם כל אגפיה מסביב

סעודה רחבה יהי' מוכן לכל הקהל הקודש

עוד יזכור לנו אהבת איתן:
בעת עריכת השולחן ינגנו הקהל ביחד ניגוני דביקות וגעגועין מבית מדרשו של רבינו, בניהול ראשי המשוררים בחצרות קדשינו

לכו בנים שמעו לי:
דברות קודש מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בדברי הדרכה והתעוררות במשנתו של רבינו עלינו ועל דורותינו

בהאי זימנא דקגרים יתקיים כמדי שנה בשנה
מגבית האדיר לטובת מבצר הישיבות מתיבתא תורה ויראה דרבינו יואל מסאטמאר

תורתו מגן לנו והוא ימליץ טוב בעדינו

זכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ובעד כל ישראל
להפקד בדבר ישועה ורחמים ולברך ולהתברך בכל מילי דמיטב

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

וְהָיָה יְחֻזְקְאֵ"ל לָכֶם לְמוֹפֵת
וַיְהִי דָוִ"ד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַה' עִמּוֹ

יעלה ויבוא ויגיע בזאת ברכותינו ואיחולינו ברכת מזל טוב חמה ולבבית ורב ברכות והודאות עד בלי די
חן וחסד יתן ה' אל מעלת כבוד ידידינו וידיד כל בית ישראל האי גברא רבא ויקירא חשוב מרומם ומשובח
זמין כל עבידתיה יומם ולילה לא ישבות להרבות במעשי צדקה וחסד לכלל ולפרט במידותיו המסולאים בפז
קרוב לכל קוראיו בכל עת ובמיוחד משליך עצמו מנגד בהתמסרות עצומה את קרן מוסדותינו לרוממם ולחזק
אדוק ומקושר בעבותות של אהבה ומסור בכל חפץ לבבו ונפשו לעשות רצון צדיק כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לו יאתה התודה והתהלה בהרחבת גבולי קדשינו ראשון הוא למקראי קודש למען קרן הבנין רב פעלים ואיש חיל

הריבני הנגיד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מוה"ר

יחזקאל דוד בערקאוויטש

הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

מגדולי העושים והמעשים למען הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת אירוסי בתו שתחי' למזל טוב ובשעטו"מ

עב"ג הבחור החשוב מו"מ בתורה וביראה, נודע לעוז ולתפארה

החתן כמר **עזריאל גוטמאן** הי"ו

בן ידידינו הרבני החשוב והנעלה, נודע לשם ולתהילה

מו"ה **משה גוטמאן** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו, ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות

בני ברק יצ"ו

